

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

ФАКУЛЬТЕТ ОБЛІКУ ТА ПОДАТКОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Кафедра бухгалтерського обліку та консалтингу

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА "ОБЛІК І АУДИТ"

галузь знань: 07 "Управління та адміністрування"

спеціальність: 071 "Облік і оподаткування"

Форма навчання: очна (денна)

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему:

ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В СИСТЕМІ
БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ, ЇХ АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА

здобувача: Канельської Анастасії Вікторівни _____

Науковий керівник: к.е.н., доцент Степаненко О.І. _____

Робота допущена до захисту перед екзаменаційною
комісією з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)

В.о. завідувача кафедри: к.е.н., доцент Цятковська О.В. _____

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота включає вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел та додатки. Загальний обсяг роботи складає 128 сторінок. Основний текст викладено на 83 сторінці друкованого тексту. Робота містить 17 таблиць, 16 рисунків, список використаних джерел з 64 найменувань, додатки.

"Фінансові результати діяльності підприємства в системі бухгалтерського обліку, їх аналітична оцінка"

Об'єктом дослідження є фінансові результати діяльності підприємства, доходи, витрати, їх облік та аналіз.

Предметом дослідження є теоретичні, практичні, організаційні аспекти обліку та аналізу доходів, витрат, фінансових результатів від здійснення операційної, фінансової, інвестиційної діяльності, оцінка їх впливу на рентабельність підприємства.

Мета дослідження. Дослідити обліково-економічну природу категорії "фінансові результати" та взаємопов'язаних з нею понять; розкрити особливості побудови системи обліку доходів, витрат, результатів діяльності, формування інформації в обліковій політиці та фінансовій звітності; провести аналітичне дослідження динаміки, структури доходів і витрат, обґрунтувати їх вплив на результати діяльності, оцінити рівень рентабельності підприємства.

Завдання кваліфікаційної магістерської роботи:

- дослідити науково-практичні підходи до трактування обліково-економічних категорій "фінансові результати", "витрати", "доходи", обґрунтувати їх місце і роль в господарській діяльності підприємства;
- розглянути порядок визнання, оцінку доходів і витрат як складових фінансового результату, виділити їх класифікацію для потреб обліку та управління;
- розкрити побудову обліку доходів, витрат, фінансових результатів від здійснення операційної діяльності (доходів від реалізації, інших операційних доходів, собівартості реалізації, адміністративних витрат, витрат на збут, інших операційних витрат; результатів операційної діяльності);
- вивчити особливості обліку доходів, витрат, результатів діяльності від

здійснення фінансових та інвестиційних операцій (доходів від участі в капіталі, інших фінансових доходів, інших доходів, фінансових витрат, від участі в капіталі, інших витрат, результатів фінансових операцій, результатів іншої діяльності);

- обґрунтувати відображення облікової інформації про доходи, витрати, результати діяльності в обліковій політиці та фінансовій звітності підприємства;

- розкрити значення та завдання аналізу фінансових результатів, охарактеризувати етапи його проведення;

- провести практичне аналітичне дослідження (за обліковою інформацією ТОВ «ВСМК-ТРЕЙД») динаміки, складу, структури доходів і витрат, визначити їх вплив на результати діяльності;

- оцінити рентабельність діяльності підприємства, обґрунтувати рекомендації щодо її підвищення.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів.

Досліджено наукові підходи до трактування понять "доходи", "витрати", "фінансові результати"; розглянуто практичні аспекти побудови їх обліку від операційної, фінансової та інвестиційної діяльності; обґрунтовано процес формування інформації про результати діяльності в обліковій політиці та фінансовій звітності; конкретизовано аналіз фінансових результатів та рентабельності.

Практичні результати роботи полягають у розробці пропозицій щодо організації обліку доходів, витрат і фінансових результатів ТОВ «ВСМК-ТРЕЙД». Зокрема описано аспекти облікової політики та структуровано аналітичний облік загальновиробничих, адміністративних витрат і витрат на збут. Проведене дослідження дозволяє оцінити рівень, динаміку та структуру фінансових результатів. Особливу увагу приділено оцінці рентабельності.

Рік виконання кваліфікаційної роботи: 2023 – 2024. Рік захисту роботи – 2024.

Ключові слова: доходи, витрати, фінансові результати, фінансова звітність, облікова політика, рентабельність, операційна діяльність, фінансова діяльність, інвестиційна діяльність, динаміка, структура доходів і витрат, класифікація доходів і витрат, аналітична оцінка, управлінські рішення.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ОБЛІКОВО- ЕКОНОМІЧНА КАТЕГОРІЯ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ.....	8
1.1. Сутність категорії "фінансові результати" в контексті сучасних науково- практичних досліджень	8
1.2. Класифікація, порядок визнання, оцінка доходів і витрат як складових фінансового результату	17
РОЗДІЛ 2. ПОБУДОВА СИСТЕМИ ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ: ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ.....	26
2.1. Облік доходів, витрат, фінансових результатів від здійснення операційної діяльності	26
2.2. Особливості обліку доходів, витрат, результатів діяльності від здійснення фінансових та інвестиційних операцій	38
2.3. Розкриття інформації про доходи, витрати, результати діяльності в обліковій політиці та фінансовій звітності підприємства.....	48
РОЗДІЛ 3. АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	57
3.1. Значення, завдання та етапи аналізу фінансових результатів діяльності підприємства.....	57
3.2. Аналіз рівня, динаміки, структури доходів і витрат, їх вплив на результати діяльності	63
3.3. Оцінка рентабельності підприємства, шляхи її підвищення	74
ВИСНОВКИ.....	81
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	84
ДОДАТКИ.....	92

ВСТУП

Актуальність теми. Фінансові результати діяльності підприємства є одним з найважливіших показників його економічної ефективності. Вони відображають успішність здійснення господарської діяльності.

В умовах ринкової економіки, де підприємства функціонують в постійній конкуренції, зростає роль аналізу фінансових результатів. Аналіз дозволяє оцінити фінансовий стан підприємства, його платоспроможність, фінансову стійкість, рентабельність, а також виявити фактори, що впливають на формування фінансових результатів. Для цього керівники підприємств повинні мати доступ до достовірної, детальної та своєчасної інформації про фінансовий стан і результати діяльності підприємства.

Крім того, для прийняття ефективних управлінських рішень важливо не тільки правильно відобразити фінансові результати діяльності підприємства, але і використовувати відповідний формат їх відображення. Від стабільного функціонування всіх галузей безпосередньо залежить ефективність вітчизняної економіки. Зовнішні виклики ставлять перепони та змушують пристосовуватись бізнес до різних загроз.

Відповідно до результатів дослідження Європейського банку реконструкції та розвитку в період з 2022 по 2024 роки, спостерігається позитивна динаміка в діяльності підприємств під час війни. У грудні 2022 року 57% бізнесів продовжували працювати на довоєнному рівні, 37% скоротили обсяги діяльності, 6% призупинили свою роботу. Респонденти зазначили про негативний вплив на їхній бізнес. Зокрема, їхній дохід зменшився в середньому на 43%, а кількість робочих місць – на 22%. Однак у 2024 році ситуація покращилась: 85% підприємств працюють у повному обсязі, а 14% – частково, що свідчить про зростання стійкості бізнесу порівняно з першим роком війни [1].

Незважаючи на складні умови, більшість підприємств продовжують працювати й розробляють короткострокові прогнози і стратегії. Це свідчить про їхню готовність до адаптації до нових умов ринку та подолання кризи.

Однак, війна в Україні все ще є серйозним фактором ризику для економіки. Продовження бойових дій може призвести до погіршення економічної ситуації та зниження фінансових результатів діяльності підприємств. Тому важливо правильно аналізувати і здійснювати управління підприємствами в такі кризові часи.

У кризові часи особливо важливо правильно аналізувати управління підприємством. Аналіз дозволяє виявити фактори, які впливають на діяльність підприємства, а правильно побудоване управління дозволяє розробити та реалізувати заходи щодо підвищення ефективності діяльності підприємства. Підприємствам важливо враховувати вплив економіки на свої фінансові результати. Для цього необхідно проводити аналіз фінансових результатів у контексті економічної ситуації. Аналіз фінансових результатів дозволяє виявити фактори, які впливають на прибутковість підприємства. Ця інформація може бути використана для розробки заходів щодо підвищення ефективності діяльності підприємства.

У зв'язку з цим, важливого значення набуває дослідження системи теоретико-методичних та практичних аспектів формування фінансових результатів діяльності підприємства як фундаментальних складових ефективного управління підприємством та стійкості його розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання формування фінансових результатів діяльності в системі бухгалтерського обліку, а також аналітична оцінка фінансового стану діяльності та прийняття управлінських рішень вивчали у своїх працях та внесли вагомий внесок такі провідні науковці: О.І. Степаненко, Ф.Ф. Бутинець, О.О. Осадча, М.В. Дунаєва, Н.В. Гудзь, Т.О. Мулик, О.В. Павелко, З.В. Задорожний, В.І. Блонська, Л.Р. Лучко, С.С. Жукевич, А.І. Фіріон, Н.І. Гарапко, І.Б. Садовська, О.А. Материнська, О.Л. Пльонсак. У зарубіжній літературі проблеми обліку доходів, витрат і фінансових результатів висвітлювали у своїх працях такі науковці: І.А. Бланк, М.Ф. Ван Бред, Д. Міддлтон, Дж. Фостер, Б. Нідлаз, Ф. Кене, Джері Ж. Вайтенг, Дж. Фостер, Террі Д. Уорфілд.

Мета дослідження. Дослідити обліково-економічну природу категорії

"фінансові результати" та взаємопов'язаних з нею понять; розкрити особливості побудови системи обліку доходів, витрат, результатів діяльності, формування інформації в обліковій політиці та фінансовій звітності; провести аналітичне дослідження динаміки, структури доходів і витрат, обґрунтувати їх вплив на результати діяльності, оцінити рівень рентабельності підприємства.

Реалізація поставленої мети є необхідною умовою для розв'язання наступного кола завдань:

- дослідити науково-практичні підходи до трактування обліково-економічних категорій "фінансові результати", "витрати", "доходи", обґрунтувати їх місце і роль в господарській діяльності підприємства;
- розглянути порядок визнання, оцінку доходів і витрат як складових фінансового результату, виділити їх класифікацію для потреб обліку та управління;
- розкрити побудову обліку доходів, витрат, фінансових результатів від здійснення операційної діяльності (доходів від реалізації, інших операційних доходів, собівартості реалізації, адміністративних витрат, витрат на збут, інших операційних витрат; результатів операційної діяльності);
- вивчити особливості обліку доходів, витрат, результатів діяльності від здійснення фінансових та інвестиційних операцій (доходів від участі в капіталі, інших фінансових доходів, інших доходів, фінансових витрат, витрат від участі в капіталі, інших витрат, результатів фінансових операцій, результатів іншої діяльності);
- обґрунтувати порядок відображення облікової інформації про доходи, витрати, результати діяльності в обліковій політиці та фінансовій звітності підприємства;
- розкрити значення та завдання аналізу фінансових результатів, охарактеризувати етапи його проведення;
- провести практичне аналітичне дослідження (за обліковою інформацією ТОВ «ВСМК-ТРЕЙД») динаміки, складу, структури доходів і витрат, визначити їх вплив на результати діяльності;
- оцінити рентабельність діяльності підприємства, обґрунтувати

рекомендації щодо її підвищення.

Об'єктом дослідження є фінансові результати діяльності підприємства, доходи, витрати, їх облік та аналіз.

Предметом дослідження є теоретичні, практичні, організаційні аспекти обліку та аналізу доходів, витрат, фінансових результатів від здійснення операційної, фінансової, інвестиційної діяльності, оцінка їх впливу на рентабельність підприємства.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети у кваліфікаційній роботі було використано як теоретичні, так і емпіричні методи дослідження. Діалектичний метод був застосований для вивчення економічних категорій, процесів їх розвитку та взаємозв'язку, що забезпечило цілісне розуміння сутності фінансових результатів діяльності. Методи індукції та дедукції застосовувались при вивченні фінансових результатів діяльності, а також для дослідження теоретичних основ обліку і оцінки економічних явищ.

Крім того, важливими при дослідженні теоретичних основ формування фінансових результатів діяльності та їх аналітичної оцінки були методи аналізу та синтезу. Основним методом, що дозволив дослідити структуру, взаємозв'язки та зміст фінансової звітності та результатів підприємства, був аналіз, зокрема його горизонтальний та вертикальний види. Під час проведення факторного аналізу та розрахунку рентабельності діяльності підприємства був застосований метод формалізації, який допоміг структуровано подати результати дослідження у вигляді розрахунків. Не менш важливим став факторний аналіз, який передбачав визначення впливу різних факторів на об'єкт та виділення основних факторів, що впливають на них. Для наочного представлення результатів дослідження використовувався графічний метод, який дозволи відобразити інформацію у вигляді таблиць, графіків, діаграм, що покращало розуміння отриманих висновків.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів. В роботі ґрунтовно розкрито економічну природу категорій "доходи", "витрати", "фінансові результати", їх класифікації та ролі в управлінні підприємством. Узагальнено організаційні аспекти обліку фінансових результатів за видами

діяльності. Досліджено порядок формування облікових даних у системі рахунків бухгалтерського обліку доходів, витрат і фінансових результатів, зокрема рекомендації щодо облікової політики. Практична значущість роботи полягає у розробці рекомендацій щодо побудови аналітичного обліку загальнопромислових, адміністративних витрат та витрат на збут. Проведений аналіз дає змогу оцінити рівень, динаміку та структуру фінансових результатів ТОВ «ВСМК-ТРЕЙД». Оцінка рентабельності діяльності базового підприємства сприяє ефективному управлінню фінансовими ресурсами, збільшенню його конкурентних переваг та підвищенню рівня стійкості.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження були апробовані на науково-практичних конференціях: 1) ІХ Всеукраїнська науково-практична конференція "Облік, аналіз, аудит, оподаткування та фінансовий моніторинг" (м. Київ, 24 квітня 2024 р.); 2) Міжнародна науково-практична конференція "Теорія і практика розбудови екосистеми соціальної сфери в умовах повоєнного відродження України" (м. Київ, 17-18 квітня 2024 р.); 3) VIII Всеукраїнська науково-практична конференція "Облік, аналіз, аудит та оподаткування: сучасні концепції розвитку" (м. Київ, 11 травня 2023 р.).

За результатами проведеного дослідження опубліковано (у співавторстві з науковим керівником) статтю "Фінансова стійкість підприємств в період воєнного стану: ризики, загрози, шляхи їх подолання" у науково-практичному журналі "Підприємництво та інновації" (2024. Вип. 33. Фахове видання: категорія Б). DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-3583/33.21>.

Інформаційною базою дослідження є чинні законодавчі та нормативно-правові акти, що регламентують організацію та ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні; праці вітчизняних та зарубіжних вчених, матеріали науково-практичних конференцій; навчальні видання, підручники та посібники з обліку й аналізу; фінансова звітність ТОВ «ВСМК-ТРЕЙД».

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

РОЗДІЛ 1

ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ОБЛІКОВО-ЕКОНОМІЧНА КАТЕГОРІЯ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

1.1 Сутність категорії "фінансові результати" в контексті сучасних науково-практичних досліджень

Одними із фундаментальних категорій бухгалтерського обліку, які відіграють ключову роль в оцінці ефективності діяльності та стабільності підприємства є фінансові результати. Це ключовий індикатор ефективності управління ресурсами, який дозволяє оцінити наскільки успішно підприємство забезпечує прибутковість та досягає стратегічних фінансових цілей. У сучасних умовах турбулентності ринку, зокрема в умовах економічної нестабільності та війни, фінансові результати набувають ще більшої важливості, адже демонструють здатність підприємства адаптуватися до викликів та зберігати стійкість.

Сучасні науково-практичні дослідження надають всі більш глибокого розуміння сутності та ролі фінансових результатів в управлінні підприємством. Вони є результатом взаємодії внутрішніх та зовнішніх факторів та відображає ефективність використання ресурсів, інноваційну активність та соціальну відповідальність компаній.

Окрім загальнозживаних функцій аналізу діяльності, фінансові результати є інструментом стратегічного планування та контролю. Оскільки вони дозволяють ідентифікувати прибуткові напрямки діяльності та визначити необхідність коригування бізнес-процесів. Саме стратегічне планування є ключовим процесом, що виступає основою для визначення цілей підприємства, його пріоритетів, а також вибору способів та методів ведення його діяльності. Для інвесторів та кредиторів показники фінансової результативності служать основою для прийняття рішень щодо капіталовкладень та кредитування, а позитивні результати посилюють довіру та репутацію підприємств на ринку [2].

Крім того, фінансовий результат має вагомий макроекономічний вплив.

Адже його зростання сприяє поповненню держаного бюджету, підвищенню інвестиційної привабливості галузей, а також стимулює ділову активність.

Фінансові результати є предметом вивчення та дискусій багатьох науковців. Проведенні дослідження підтверджують відсутність однозначного наукового консенсусу щодо сутності дефініції «фінансові результати» (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 – Тракткування сутності поняття «фінансові результати» в навчальній та довідковій літературі

№ з/п	Автор	Джерело (рік публікації)	Визначення поняття «фінансові результати»
НАВЧАЛЬНА ЛІТЕРАТУРА			
1.	Бутинець Ф.Ф.	<i>Навчальний посібник «Економічний аналіз», 2003 рік.</i>	Трактує фінансовий результат, як прибуток (збиток) організації. Зіставлення доходів та витрат підприємства, що відображаються у звіті [3]
2.	Лучко М.Р., Жукевич С.М., Фаріон А.І.	<i>Навчальний посібник «Фінансовий аналіз», 2016 рік.</i>	Фінансовий результат визначають як різницю між валовим доходом від основної та надзвичайної діяльності підприємства і витратами, що виникають під час здійснення господарської діяльності, включаючи непрямі податки та податок на прибуток за звітний період [4]
3.	Мулик Т.О., Маренська О.А., Пльонсак О.Л.	<i>Навчальний посібник «Аналіз господарської діяльності», 2017 рік.</i>	Встановлюють, що фінансові результати діяльності підприємства демонструють збільшення чистих активів, основним джерелом яких виступає прибуток, отриманий від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності [5]
ДОВІДКОВА ЛІТЕРАТУРА			
4.	Степаненко О.І.	<i>Науковий вісник Ужгородського національного університету, 2022 рік</i>	Визначає фінансовий результат як різницю між отриманими доходами та понесеними витратами. Зазначає, що його формою вираження може бути прибуток, збиток або нульовий результат [6]
5.	Мардус Н.Ю., Брік С.В.	<i>Електронний науково-практичний журнал «Східна Європа: економіка, бізнес та управління», 2022 рік.</i>	Наголошують на важливості фінансових результатів як інструменту управління, який ґрунтується на принципі відповідності витрат доходам та є ключовим показником для менеджменту господарської діяльності підприємства [7]
6.	Коваль Л.В., Резніченко Р.В.	<i>Електронний журнал «Ефективна економіка», 2024 рік.</i>	Фінансовий результат трактують як підсумок фінансової діяльності суб'єкта господарювання за певний період, що формується шляхом зіставлення доходів і витрат. І може проявлятися в одному із проявів: прибуток, збиток або нульовий результат [8]

Джерело: згруповано за інформацією [3-8]

Дослідження наукових поглядів щодо економічної сутності фінансових результатів дозволив виділити такі ключові риси поняття:

- основа для оцінки показників ефективності використання інвестицій та активів підприємства, що є критично важливим для інвесторів та інших зацікавлених сторін;
- формується на основі господарської діяльності підприємства, відображаючи її успішність;
- стійкість фінансового результату обумовлена переважанням дохідних потоків над витратами, що є критично важливим для забезпечення ліквідності та платоспроможності;
- може мати як позитивний, так і негативний характер;
- відображає якість взаємовідносин підприємства з партнерами та постачальниками;
- ключовий важіль для стратегічного розвитку підприємства, основне джерело фінансування розвитку підприємства та забезпечення його фінансової стійкості.

Важливим аспектом у вивченні фінансових результатів є їхня класифікація. Вона дозволяє структурувати однорідні об'єкти за певними ознаками та забезпечує точність і системність у їхньому вивченні. У наукових працях з економіки існує різноманіття підходів до класифікації фінансових результатів, які ґрунтуються на різних критеріях (табл. 1.2).

Незважаючи на важливість класифікації, сьогодні відсутній єдиний узагальнений підхід до класифікації фінансових результатів. Це знаходить свій відбиток на якості бухгалтерської інформації, її аналітичності та зрозумілості для користувачів.

Наведена класифікація фінансових результатів містить ключові ознаки, які сприяють підвищенню аналітичності бухгалтерської інформації. Така класифікація дозволяє більш глибоко аналізувати різні аспекти фінансових результатів, забезпечуючи точність їх оцінки. Дозволяючи задовольнити різні цілі аналізу – від оцінки операційної ефективності до аналізу фінансових операцій й інвестиційної

діяльності.

Таблиця 1.2 – Класифікація фінансових результатів

Класифікаційні ознаки	Види фінансових результатів
1	2
<i>За значенням підсумкового результату</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Прибуток • Збиток
<i>Відповідно до видів діяльності (з позиції рахунків обліку)</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Результат операційної діяльності • Результат інвестиційної діяльності • Результат фінансової діяльності
<i>За періодом формування</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Прибуток минулого періоду • Прибуток звітного періоду • Прибуток майбутнього періоду
<i>За характером використання</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Розподілений • Нерозподілений
<i>За процесом формування фінансового результату</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Валовий прибуток • Прибуток до оподаткування • Чистий прибуток
<i>В залежності від змісту</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Економічний фінансовий результат • Бухгалтерський фінансовий результат • Податковий фінансовий результат
<i>За складом</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Валовий • Чистий • Маржинальний • -Загальний
<i>За ступенем деталізації</i>	<ul style="list-style-type: none"> • За центрами відповідальності • Підприємство в цілому
<i>За видами виробництва</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Прибуток від діяльності підрозділів основного виробництва • Прибуток від діяльності підрозділів допоміжного виробництва • Прибуток від діяльності обслуговуючих господарств
<i>За ступенем деталізації</i>	<ul style="list-style-type: none"> • За центрами відповідальності • Підприємство в цілому
<i>За джерелом формування</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Від реалізації • Від володіння активами • Від зміни цін
<i>За відповідністю</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Плановий • Недоотриманий • Надлишковий
<i>За способом використання</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Позитивний • Негативний • Нульовий
<i>За базою оцінки</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Обліковий • Податковий
<i>За групами доходів</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Цільові • Нейтральні • Додаткові
<i>За метою управління</i>	<ul style="list-style-type: none"> • За горизонтальним групуванням • За вертикальним групуванням

Джерело: згруповано за інформацією [6, 9, 10]

Такий підхід сприяє більш детальному вивченню окремих аспектів

фінансової діяльності підприємства, що важливо для ухвалення стратегічних рішень та різних рівнях управління. Різноманітність інформації, яку забезпечує класифікація, дозволяє ефективно адаптувати її під різні запити – як внутрішніх менеджерів, так і зовнішніх зацікавлених сторін, таких як інвестори, кредитори, тощо.

В контексті бухгалтерського обліку виділяють три основні види фінансових результатів: результат операційної діяльності, результат фінансових операцій та результат іншої діяльності. Класифікація результатів через об'єкти, що реалізуються, дозволяє краще аналізувати процеси пов'язані з доходами та витратами від продажу активів. Співставлення цих доходів і витрат формує фінансові результати у вигляді прибутку або збитку [6].

Місце і роль фінансових результатів у господарській діяльності підприємства можна розглядати з кількох ключових аспектів:

1. Оцінка економічної ефективності. Фінансовий результат є показником успішності операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства. Він дозволяє оцінити наскільки ефективно підприємство використовує свої ресурси та чи досягає поставлених перед собою фінансових цілей.

2. Інформаційна база для управлінських рішень. Фінансові результати є основою для прийняття стратегічних і оперативних управлінських рішень. Аналіз прибутків в збитків дозволяє керівництву підприємства визначити проблемні зони в діяльності, оптимізувати бізнес-процеси та спрямувати ресурси на підвищення продуктивності.

3. Показник фінансової стійкості. Фінансовий результат є індикатором здатності підприємства підтримувати свою платоспроможність та ліквідність. Стабільно позитивні фінансові результати забезпечують накопичення власного капіталу, який служить буфером у разі непередбачуваних зовнішніх потрясінь та економічних криз.

4. Джерело інвестиційного потенціалу. Позитивний фінансовий результат сприяє формуванню інвестиційних ресурсів, які зможуть бути використані для розширення виробництва, модернізації технологій або виходу на нові ринки.

5. Інтерес зовнішніх стейкхолдерів. Для інвесторів, кредиторів та інших зацікавлених сторін фінансові результати є ключовим показником для оцінки надійності та привабливості підприємства як об'єкта для інвестування чи співпраці. Високі фінансові показники підвищують довіру до підприємства та його ринкову вартість.

6. Формування податкових зобов'язань. Фінансовий результат є основою для розрахунку податку на прибуток, що впливає на загальну податкову базу підприємства і його зобов'язання перед державним бюджетом.

При аналізі фінансових результатів важливо окремо приділити увагу ключовим обліково-економічним категоріям, як доходи та витрати. Оскільки вони безпосередньо впливають на формування підсумкових показників діяльності підприємства.

Важливість доходів полягає в тому, що вони є джерелом ресурсів для подальшого функціонування та розвитку. У сучасних наукових підходах доходи визначаються як економічна вигода, отримана в результаті реалізації товарів послуг або іншої діяльності. А також зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу винятком є зростання капіталу за рахунок власників, що не визнається доходом у такому випадку.

Більшість науковців в сфері економіки та обліку виділяють економічні та фінансові вигоди основними для категорії доходи. А також пов'язують їх із активами підприємства, капіталом підприємств й ефективністю їх діяльності. Наприклад, Блонська В.І. визначає доходи як надходження, яке підприємство одержує внаслідок своєї господарської діяльності за певний період часу. Виникають вони в результаті ефективного використання залучених ресурсів. При цьому доходи виникають в умовах прийняттого рівня підприємницького ризику. Вони повинні не лише покривати витрати, але й отримувати додаткові економічні вигоди [11].

Законодавство, а саме відповідно НП(С)БО 15 «Дохід», зазначає, що доходи визнаються в момент, коли відбувається збільшення активів, або зменшення зобов'язань підприємства, що спричиняє зростання його власного капіталу.

Важливою умовою є те, що оцінка доходу в подальшому може бути достовірно визначена [12].

Визнання доходів веде до збільшення активів або зменшення зобов'язань, що в кінцевому підсумку сприяє зростанню власного капіталу. З практичної точки зору, доходи є індикатором здатності підприємства ефективно конвертувати ресурси в економічні вигоди.

Основними характеристиками доходу є:

- один із видів фінансових результатів;
- виручка/виторг від реалізації;
- відображають надходження економічних вигод;
- потік грошових та інших надходжень;
- надходження активів або зменшення зобов'язань;
- виражаються у грошовій, а також матеріальній формах [13].

Витрати, у свою чергу, є невід'ємною частиною фінансового обліку. Саме вони повністю дають зрозуміти на скільки є ефективною діяльність демонструючи на скільки велику частину займають в доходах підприємства. Багато науковців приділяли значну увагу категорії витрат, що підкреслює їхню важливість у фінансовій та господарській діяльності підприємства.

Витрати, на думку вченого-економіста В. П. Круша, слід трактувати як достовірно оцінену частину ресурсів, спожитих підприємством, що призводить до зменшення економічної вигоди. Формою прояву яких є збільшення зобов'язань або зменшення активів [14].

Зі сторони законодавства визначення витрат виділено в НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Де зазначено, що витрати визначаються як скорочення економічних вигод підприємства, що відбувається внаслідок вибуття активів або збільшення зобов'язань. Це, у свою чергу, призводить до зменшення власного капіталу. За винятком випадків, коли зменшення капіталу є наслідком вилучення або розподілу між власниками [15].

Зменшення економічних вигод відображаються у вигляді відтоку активів або збільшення зобов'язань, що у свою чергу, веде до зменшення власного капіталу

підприємства. Вони можуть бути розглянуті як інвестиції у майбутній прибуток, що підкреслює їхню важливу роль у стратегічному управлінні.

Основними характеристиками витрат є:

- вираження у грошовій та матеріальній формах;
- зменшення активів або збільшення зобов'язань;
- визнаються одночасно з доходом, для отримання якого вони були понесені [16].

Таким чином, доходи і витрати виступають основними регуляторами фінансових результатів підприємства. Збалансованість доходів та витрат є індикатором як поточної фінансової стійкості підприємства, так і його перспектив для подальшого зростання.

«Доходи», «витрати» та «фінансові результати» мають важливе місце у фінансовому обліку, оскільки вони безпосередньо впливають на прийняття управлінських рішень. Ці три категорії тісно пов'язані між собою і утворюють єдину систему. Розуміння сутності категорій необхідне для аналізу фінансової стійкості та рентабельності підприємства. Аналіз витрат дозволяє контролювати ефективність використання ресурсів. Тоді як аналіз доходів сприяє оцінці успішності підприємства. Комплексно аналіз фінансових результатів служить основою для стратегічного управління, адже дає змогу виявити не лише досягнення, а й проблемні аспекти в діяльності.

Інформативними для зацікавлених сторін є ряд форм звітності, в яких у подальшому доходи, витрати та фінансові результати підприємства знаходять своє відображення:

- **Звіт про фінансові результати** (форма №2) містить детальну інформацію про доходи та витрати за різними видами діяльності, а також проміжні фінансові результати. Дана форма дозволяє простежити шлях від валового прибутку до чистого прибутку (збитку). Це ключовий документ для аналізу короткострокової фінансової ефективності підприємства.

- **Баланс** (форма №1) відображає накопичений фінансовий результат. У ньому фіксується сума нерозподіленого прибутку або непокритого збитку, що є

важливим показником для оцінки довгострокової фінансової стійкості та стратегії розподілу прибутку.

- **Звіт про власний капітал** (форма №4) деталізує зміни у власному капіталу підприємства за звітний період, включаючи чистий прибуток (збиток).

- **Примітки до фінансової звітності** (форма №5) містять детальну інформацію та надають роз'яснення щодо фінансових результатів. У них може міститися інформація щодо вартості продукції на момент первісного визнання, витрати на її виробництво, а також прибуток (збиток) від реалізації, що дозволяє точніше оцінити специфічні особливості діяльності підприємства.

- **Податкова декларація з податку на прибуток** містить розрахунок податку на прибуток і, відповідно, фінансовий результат, який використовується як база для оподаткування. Подання даного звіту також має особливості – звіт не подається підприємствами, які працюють на спрощеній системі оподаткування (платниками єдиного податку).

Визначено, що фінансовий результат не тільки характеризує поточну ефективність підприємства, але й визначає його здатність до адаптації, інноваційного розвитку та збереження стійкості на ринку.

Отже, фінансові результати є багатограним показником. Вони не лише відображають фінансовий стан, а й слугують індикатором ефективності управління, конкурентоспроможності на ринку, тощо. Фінансовому менеджменту вони допомагають визначити перспективи подальшого розвитку та зростання. Комплексний аналіз фінансових результатів дозволяє не лише оцінити ефективність діяльності, але й спрогнозувати майбутні тенденції, виявити сильні та слабкі сторони бізнес-моделей.

1.2 Класифікація, порядок визнання, оцінка доходів і витрат як складових фінансового результату

Управління доходами та витратами є ключовим елементом фінансового менеджменту на підприємстві, оскільки саме ці показники формують фінансовий результат, який є інтегральним індикатором ефективності його діяльності. Підприємству важливо мати чітку систему класифікації, яка дозволить ефективно управляти фінансовими ресурсами. Вивчення детальних та науково обґрунтованих класифікацій фінансових категорій, зокрема доходів і витрат, в залежності від цілей, є важливою для ефективного управління ними. Класифікаційними ознаками доходів та витрат мають бути ті характеристики, які чітко виділяють джерела їх утворення, фактори впливу, спосіб визнання і регулярність їх виникнення.

Доходи підприємства можна класифікувати залежно від різних аспектів його діяльності відповідно. Основні види доходів підприємства в НП(С)БО 15 «Дохід» згруповано за двома ключовими категоріями: доходи від операційної діяльності та доходи від інших видів діяльності (рис. 1.1).

До операційних доходів належить виручка від реалізації, яка включає загальну суму доходів, отриманих підприємством від продажу своєї товарів, виконаних робіт або наданих послуг, які є основною діяльністю підприємства. Важливий аспект який виділяється в нормативному документі є чистий дохід від реалізації продукції. Ця категорія відображає доходи після врахування з доходу від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг всіх наданих знижок, повернень раніше реалізованих товарів та податків. Далі, підприємства також враховують інші операційні доходи. Це доходи, які отримуються в результаті діяльності підприємства, крім реалізації продукції, але все ж таки вони впливають на його фінансовий результат. Прикладом інших операційних доходів можуть бути: доходи від операційної оренди активів, дохід від операційних курсових різниць, дохід від роялті, відсотків, тощо.

У доходах від інших видів діяльності виокремлюють фінансові доходи, які виникають внаслідок фінансових операцій. Це може включати відсотки, отримані

за банківськими депозитами, або дивіденди від цінних паперів. Мають місце й інші доходи, які не підпадають від вище зазначені категорії. Це можуть бути доходи отримані внаслідок непередбачуваних обставин, таких як продаж активів, що не використовуються, або ж отримання страхових виплат.

Рисунок 1.1 – Класифікаційні групи доходів за видами діяльності відповідно НП(С)БО 15 «Дохід»

Джерело: згруповано за інформацією [17]

Крім нормативно закріпленої, в НП(С)БО 15, класифікації доходів у наукових колах існує низка інших підходів до поділу видів доходів. Ці підходи є ширшими і дають змогу глибше осягнути сутність та структуру доходів та обрати необхідний розріз в залежності від потреб. Узагальнену класифікацію доходів представлено в табл. 1.3.

Такі розширені підходи до класифікації доходів є важливими для детального фінансового аналізу та оцінки ефективності підприємства. Науковці відзначають, що диференціація доходів за різними ознаками дозволяє:

- глибше аналізувати вплив різних видів доходів на фінансові результати;
- покращити управління грошовими потоками;
- розробляти більш точні прогнози та плани розвитку підприємства.

Важливим аспектом є визнання доходу. Національні стандарти підкреслюють важливість того, щоб оцінка доходу могла бути достовірно визначена [12].

Таблиця 1.3 – Класифікація видів доходів в розрізі напрямків їх використання

№ з/п	Види доходів		Характеристика виду
Для обліку			
1	За видом діяльності	Операційні	• доходи від основної діяльності підприємства (виручка від продажу продукції, надання послуг).
		Від інших видів діяльності	• доходи від діяльності, яка не є основною для підприємства.
2	За віднесенням до звітних періодів	Минулих періодів	• доходи, які мали місце в минулих періодах.
		Поточні	• доходи, які виникають у поточному звітному періоді.
		Майбутніх періодів	• доходи, які підприємство планує отримати в наступних періодах.
3	За напрямками використання активів	Відсотки	• доходи, що отримуються від фінансових активів, таких як депозити чи кредитні угоди.
		Дивіденди	• доходи, що виникають у результаті володіння акціями інших компаній.
		Роялті	• доходи отримувані за використання інтелектуальної власності.
Для прогнозування і планування			
4	За можливістю планування	Планові	• очікувані, на основі прогнозів та бюджетів
		Позапланові	• неочікувані доходи, надзвичайні прибутки.
5	За можливістю передбачення	Звичайні доходи	• очікувані та постійні доходи.
		Надзвичайні доходи	• рідкісні та непередбачувані події.
Для прийняття управлінських рішень			
6	За впливом управлінських рішень	Релевантні	• ті, на які компанія може впливати.
		Нерелевантні	• на які підприємство не має впливу.
7	За можливістю вибору	Альтернативні	• можуть змінюватись в залежності від вибору управлінців.
		Імперативні	• неможливо змінити.
8	За ступенем регулювання	Контрольовані	• піддаються регулюванню підприємством.
		Неконтрольовані	• залежать від зовнішніх факторів.
Для контролю			
9	За центрами відповідальності	За центрами прибутку	• відповідають за досягнення прибутку.
		За центрами доходу	• відповідають за генерування доходів.

Джерело: складено автором за даними [11-13,17]

Основні умови визнання доходу від реалізації продукції або інших активів базуються на кількох важливих критеріях:

- **передача ризиків і вигід покупцеві:** дохід визнається лише після того, як підприємство передає покупцеві всі ризики та вигоди, пов'язані з правом власності на продукцію чи активи. Це включає відповідальність за пошкодження, знецінення

або інші ризики, які переходять до покупця;

- **припинення управління та контролю:** підприємство повинно припинити будь-який контроль або управління над проданими товарами або активами. Це вказує на те, що після передачі власності, підприємство більше не бере участі у процесах, пов'язаних із цими товарами;

- **достовірна оцінка доходу:** сума доходу від продажу повинна бути точно визначена. Це важливо для забезпечення того, що у звітності відображена реальна вартість угоди;

- **очікуване збільшення економічних вигід:** підприємство повинно бути впевненим, що внаслідок операції отримає економічні вигоди. Також підприємство повинно мати можливість достовірно оцінити витрати, пов'язані з цією операцією.

Окремо слід звернути увагу на випадки обміну подібною продукцією або активами. Якщо здійснюється обмін активами, які мають однакову справедливую вартість та призначення, такий обмін не вважається операцією, що збільшує дохід. Це пов'язано із тим, що обмін не призводить до змін у власному капіталу підприємства. Іншими словами, підприємство не отримує економічних вигід або додаткового прибутку від такої операції. Оскільки операція здійснюється обміном одного активу на інший з рівною вартістю.

За національним законодавством не підлягають визнанню як доходи ряд надходжень, а саме: податки та обов'язкові платежі (ПДВ, акцизи, тощо); договори комісії (надходження за агентськими договорами та аналогічними угодами); попередні платежі (суми попередньої оплати товарів, послуг); аванси (суми авансів за товари, послуги); завдатки (завдатки, які використовуються під заставу або для погашення позики); надходження для інших осіб (суми, що належить третім особам); цінні папери (надходження від первинного розміщення цінних паперів); балансова вартість валюти (суми, що становлять балансову вартість валюти).

Основними міжнародними стандартами, які визначають порядок визнання доходів є МСФЗ (IFRS) 15 «Дохід від договорів з клієнтами». МСФЗ 15 передбачає ключові етапи для визнання доходу, які описані на рис. 1.2.

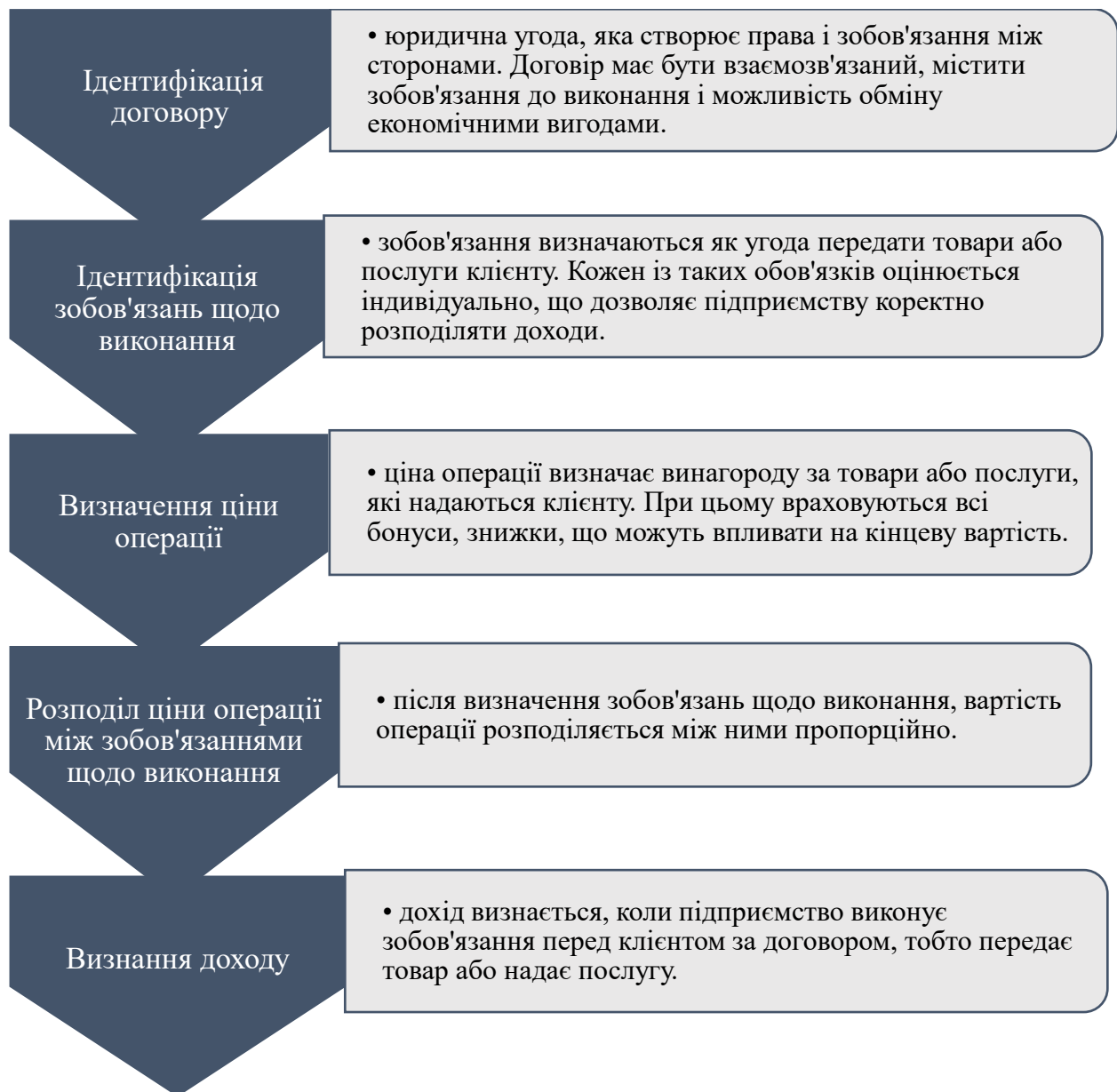

Рисунок 1.2 – Етапи для визнання доходу за МСФЗ 15 «Дохід від договорів з клієнтами»

Джерело: згруповано за інформацією [18]

Як і доходи так і витрати підприємств є доволі різнобічними, адже забезпечують використання ним усіх факторів господарської діяльності. Для проведення аналізу витрат підприємства важливо правильно класифікувати витрати за різними ознаками. Необхідно розуміти, які види витрат існують. Тому для цілісної картини складових фінансового результату слід також розглянути різні види витрат.

Відповідно до чинного законодавства, підприємства збирають та

класифікують інформацію про витрати за різними напрямками з метою їх ефективного управління. Для цього необхідно впровадити спеціальну систему управлінського обліку. Спосіб класифікації витрат на кожному окремому підприємстві визначається специфікою організації його виробничого процесу. В табл. 1.4 представлено розгорнуту класифікацію витрат та їх суттєві характеристики.

У національному законодавстві витрати детально описано у НП(С)БО 16 «Витрати». Відповідно до нього витрати за економічним змістом класифіковані за наступними критеріями.

1. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) – включає:

- прями матеріальні витрати (вартість сировини, основних і допоміжних матеріалів);
- прями витрати на оплату праці (заробітна плата робітників, безпосередньо зайнятих у виробництві);
- інші прями витрати – всі інші виробничі витрати, які можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкта витрат (відрахування на соціальні заходи, плата за оренду);
- змінні та постійні розподілені загальновиробничі витрати (на управління, обслуговування виробничого процесу).

2. Операційні витрати: витрати, які пов'язані із основною діяльністю підприємства, такі як заробітна плата, витрати на матеріали, тощо. Деякі із витрат які пов'язані із операційною діяльністю не включаються до собівартості реалізованих товарів, послуг, поділяються на адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати.

3. Фінансові витрати: витрати на проценти, пов'язані з залученням фінансування (процентні платежі за кредитами, витрати на випуск облігацій).

4. Інші витрати: витрати, які не можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкта витрат [19].

Таблиця 1.4 – Класифікація витрат підприємства та їх характеристика

№ з/п	Види доходів		Характеристика виду
1	<i>За способом перенесення вартості на продукцію</i>	Прямі	• витрати, які безпосередньо пов'язані з виготовленням продукції (сировина).
		Непрямі	• витрати, які не можна прямо віднести до конкретного виробу, але вони підтримують виробничий процес (загальні витрати).
2	<i>За складом</i>	Прості (одноеlementні)	• витрати, що складаються з одного елемента (матеріали, заробітна плата).
		Комплексні	• витрати, що включають кілька елементів (витрати на утримання обладнання).
3	<i>За відношенням до звітнього періоду</i>	Витрати поточного періоду	• витрати, що стосуються поточного звітнього періоду.
		Витрати майбутнього періоду	• витрати, які будуть враховані у майбутньому (авансові платежі).
4	<i>За економічним змістом (елементи витрат)</i>	Матеріальні витрати	• витрати на сировину, матеріали та інструменти для виробництва.
		Витрати на оплату праці	• витрати на заробітну плату працівників підприємства.
		Відрахування на соціальні заходи	• соціальні внески, витрати, які підтримують соціальну відповідальність бізнесу (страхові платежі, донати, ініціативні заходи).
		Амортизація	• витрати на поступове списання вартості основних засобів через їх використання.
		Інші витрати	• витрати, що не підпадають під інші категорії.
5	<i>За цільовим призначенням (статті калькуляції)</i>	Прямі виробничі витрати	• витрати, що входять до собівартості продукції.
		Загальновиробничі	• накладні витрати, що підтримують виробничий процес.
		Адміністративні	• витрати на управління підприємством.
		Витрати на збут	• витрати на просування та продаж продукції.
6	<i>За включенням до кошторису</i>	Планові	• витрати, які заплановані за кошторисом, бізнес планом підприємства.
		Позапланові	• непередбачувані витрати, що виникають поза планом.

Джерело: згруповано за інформацією [19, 20]

Така деталізація дозволяє детальніше аналізувати витрати та управляти ними для підвищення ефективності підприємства.

Критерії визнання витрат включають певні ключові моменти:

- операція має призводити до зменшення активів або збільшення зобов'язань підприємства, що в результаті спричиняє зменшення власного капіталу;
- вартість витрат повинна бути об'єктивно виміряна та достовірно оцінена.

Також за національними стандартами важливим є правильне визначення моменту визнання витрат. Згідно з яким, витрати повинні бути визнанні у тому періоді, коли вони виникають та їх можна об'єктивно виміряти. Визнання витрат у тому періоді, коли вони виникають та можуть бути об'єктивно виміряні, є основою для відображення реального фінансового стану підприємства. Цей підхід дозволяє дотримуватись принципу нарахування та відповідності доходів та витрат, що є одним із ключових принципів фінансового обліку.

Принцип нарахування означає, що доходи та витрати в обліку відображені тоді, коли вони фактично зароблені або понесені, а не тоді, коли здійснено фактичну оплату або отримано грошові кошти. Принцип відповідності забезпечує, щоб витрати, понесені для отримання певного доходу, були відображені у тому ж звітному періоді, що і відповідний дохід. Це допомагає правильно визначити фінансовий результат діяльності підприємства за певний період.

Витрати відображаються у фінансовій звітності за той період, коли відбувається визнання доходу, з яким ці витрати безпосередньо пов'язані. Таке відображення відповідає принципу відповідності витрат і доходів. У разі, якщо неможливо прямо пов'язати витрати з доходами певного періоду, вони визнаються у складі витрат того періоду, коли фактично виникли.

Якщо актив приносить економічні вигоди протягом кількох звітних періодів, витрати, пов'язані з його використанням, розподіляються систематично між відповідними періодами. Це може бути здійснено через механізм амортизації або інші варіанти розподілу витрат на активи, що забезпечують підприємству дохід у довгостроковій перспективі. Таким чином, витрати в обліковій системі мають визнаватися з урахуванням їх ролі у створенні доходу, а також періодичності використання ресурсів, що їх породжують.

Такий підхід до визнання витрат дозволяє уникнути викривлень у фінансовій звітності, зокрема у випадках, коли витрати понесені в одному періоді, а дохід від

відповідних операцій отримується в іншому. Це важливо для забезпечення достовірної та прозорої інформації про фінансове становище та результати діяльності підприємства.

Проведене вивчення демонструє, що витрати до доходи є ключовими елементами у формуванні фінансових результатів підприємства. Їх правильна класифікація, оцінка та визнання в системі бухгалтерського обліку є основою для отримання точних та достовірних даних у фінансовій звітності. З точки зору управлінського обліку – вони допомагають ефективно планувати діяльність та приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Важливим аспектом є дотримання принципу відповідності витрат доходам, що дозволяє адекватно відображати економічну суть операцій та реальний стан підприємства. Класифікація витрат та доходів за обліково-аналітичними критеріями дає можливість більш чітко їх структурувати, оцінити їх вплив на фінансовий результат та прийняти відповідні управлінські рішення.

Витрати є головним чинником формування вартості створюваних підприємством товарів або послуг. Доходи є іншим ключовим елементом формування фінансового результату. Вони відображають збільшення економічних вигод в результаті операційної або іншої діяльності підприємства. Доходи та витрати визначають величину фінансового результату через їх порівняння за різними видами діяльності.

Отже, правильне відображення доходів і витрат у системі бухгалтерського обліку забезпечує основу для формування фінансових результатів, дозволяє глибше зрозуміти фінансовий стан підприємства, приймати зважені рішення та підвищувати ефективність діяльності в умовах ринкової нестабільності.

РОЗДІЛ 2

ПОБУДОВА СИСТЕМИ ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ: ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ

2.1 Облік доходів, витрат, фінансових результатів від здійснення операційної діяльності

Для узагальнення інформації про доходи підприємства від різних видів діяльності – операційної, інвестиційної, фінансової, а також надзвичайних подій – використовують рахунки 7 класу, які мають назву «Доходи і результати діяльності». Ці рахунки відображають повну суму доходів разом з непрямыми податками та обов'язковими платежами, що входять до продажної ціни, і допомагають структурувати фінансову інформацію.

Важливим є те, що методики обліку доходів можуть бути визначені відповідно до стандартів, які компанія обирає для формування фінансової звітності. В Україні підприємства можуть застосовувати Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) як основи для національних стандартів обліку. Це забезпечує можливість міжнародної порівнянності та підвищує прозорість фінансової інформації.

Доходи, що стосуються основної діяльності підприємства, включають:

- доходи від реалізації готової продукції;
- доходи від реалізації товарів;
- доходи від реалізації робіт, послуг.

Продаж цих активів обліковується на рахунку 70 «Доходи від реалізації». Цей рахунок забезпечує детальне відображення доходів від основної діяльності. Для кожного об'єкта продажу облік ведеться окремо за групами, що дозволяє вести аналітичний контроль завдяки відкриттю окремих субрахунків.

Для обліку доходів від іншої операційної діяльності підприємства використовують 71 рахунок – «Інший операційний дохід». Цей рахунок охоплює доходи, які не є результатом основної діяльності, проте виникають в процесі

звичайних операцій підприємства. Для зручності обліку рахунок 71 деталізується за допомогою аналітичних рахунків, що дає змогу розділяти види доходів за їх походженням та напрямком. Це дозволяє отримувати докладну інформацію про інші операційні доходи.

Основні субрахунки 7 класу призначені для обліку доходів від операційної діяльності згруповано на рис. 2.1.

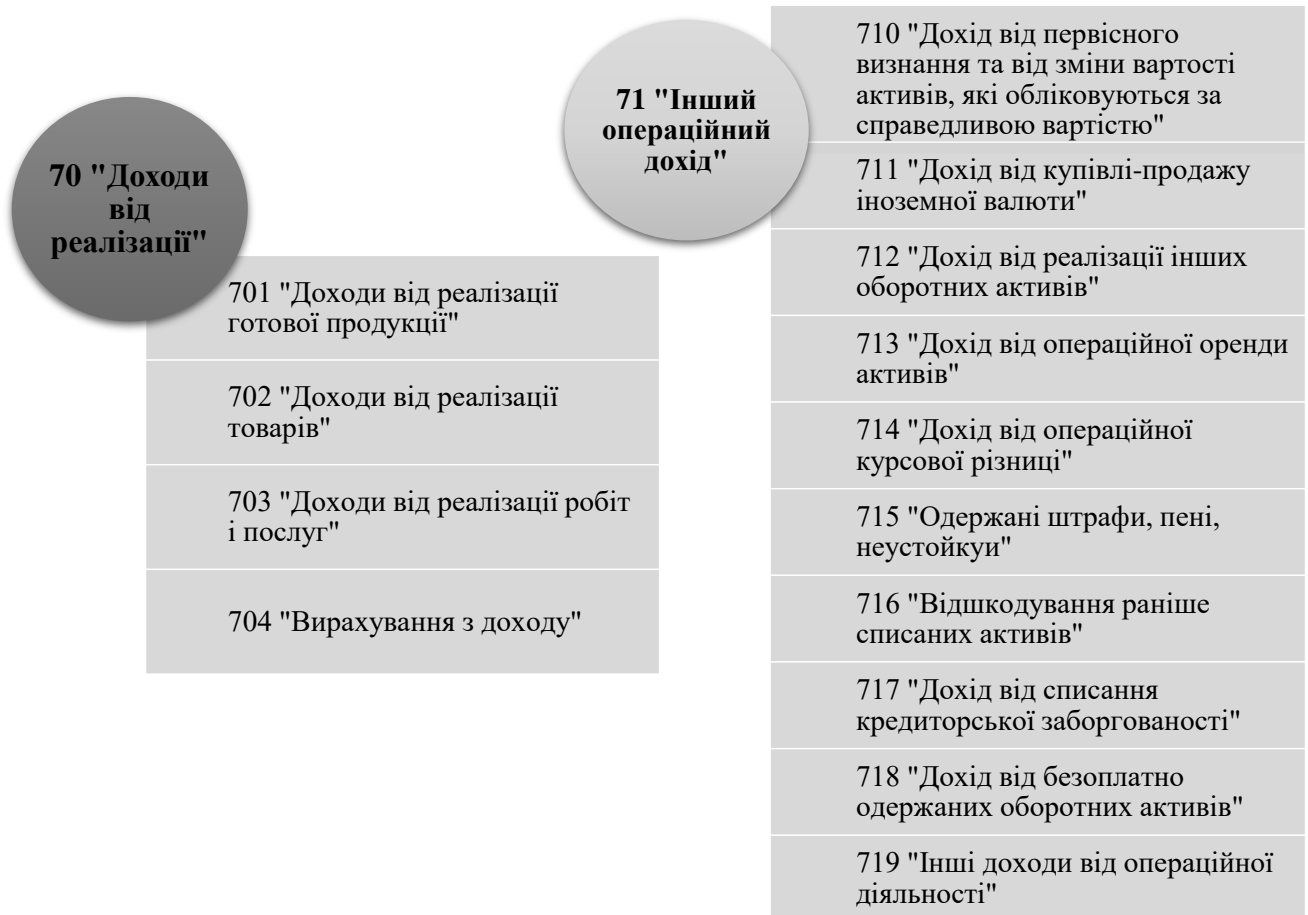

Рисунок 2.1 – Субрахунки обліку доходів від операційної діяльності

Джерело: згруповано за інформацією [21]

На рахунках 70 та 71 за кредитом відображаються відповідно надходження основних й інших операційних доходів. Тоді як за дебетом – суми непрямих податків (ПДВ, акциз тощо) та списання доходів на рахунок 79 «Фінансові результати» під час закриття.

Основні бухгалтерські документи, які використовуються для фіксації доходів від реалізації включають:

- Прибутковий касовий ордер (ПКО) – для фіксації грошових надходжень через касу.
- Виписка банку – для обліку платежів, що надходять на банківський рахунок.
- Рахунок фактура – для документування операцій з покупцем.
- Товарно-транспортна накладна – для оформлення доставки товарів.
- Накладна вимога на відпуск матеріалів – використовується для внутрішнього переміщення матеріалів.
- Накладна – для передачі товарів покупцю.
- Акт приймання виконаних (наданих послуг) – підтверджує завершення та приймання робіт чи послуг.

Ці документи забезпечують повноту обліку доходів і є основою для відображення інформації про реалізацію в фінансовій звітності підприємства.

На рахунках 7 класу упродовж звітного періоду кредитується загальна сума доходів. По дебету відображаються суми податків та зборів, а також чистий дохід, який періодично списується на рахунок 79 «Фінансові результати».

Аналітичний облік доходів від реалізації ведеться за визначеними підприємством критеріями, такими як види продукції, регіони збуту тощо. Первинна документація (довідки, розрахунки) формується бухгалтерією для відображення даних щодо реалізації. Згідно з національними стандартами, бухгалтерський облік зобов'язаний забезпечувати можливість отримання інформації про доходи за кожним видом діяльності.

Для систематизації витрат підприємства, що виникають у процесі операційної, інвестиційної, фінансової та іншої діяльності, застосовуються рахунки 9 класу «Витрати діяльності». Дебет рахунків цього класу фіксує суми витрат накопичуючи їх. А наприкінці періоду сума витрат списується на рахунок 79 «Фінансові результати».

Саме для обліку витрат використовуються різні рахунки. Так, за дебетом рахунку 23 «Виробництво» накопичуються всі витрати, що пов'язані з виробництвом: заробітна плата основних співробітників, амортизація яка є

виробничою, загальновиробничі витрати, які включаються в собівартість виробленої продукції та незавершеного виробництва. Кредит рахунку відображає суму випущеної готової продукції. Призначення рахунку 23 полягає в узагальненні інформації про витрати на виробництво продукції, робіт, послуг, які складають виробничу собівартість виробленої продукції [22].

Аналітичний облік загальновиробничих витрат може бути деталізований за місцями виникнення витрат і центрами відповідальності та організований за окремими статтями, серед яких:

- витрати на забезпечення управління виробничими процесами (заробітна плата персоналу, який здійснює управління цехами, дільницями тощо);
- відрахування на соціальне страхування та медичні програми для персоналу, залученого до управління виробництвом;
- витрати пов'язані із службовими відрядженнями працівників цехів і дільниць;
- амортизація основних засобів, нематеріальних активів і необоротних матеріальних ресурсів, які використовуються для загальновиробничих потреб;
- витрати на експлуатацію, технічне обслуговування, ремонт, страхування та оренду обладнання та інших активів, які мають загальновиробниче призначення;
- витрати на вдосконалення технологій і виробничого процесу, зокрема оплату праці та соціальні відрахування для працівників, зайнятих підвищенням якості продукції, поліпшенням її характеристик, надійності та довговічності. До цієї категорії також належать витрати на використані матеріали, комплектуючі вироби, напівфабрикати, а також оплата послуг сторонніх організацій;
- витрати на забезпечення опалення, освітлення, водопостачання, водовідведення, вивіз сміття та інше утримання виробничих приміщень;
- витрати на обслуговування виробничого процесу включають оплату праці загальновиробничого персоналу, соціальні відрахування, медичне страхування робітників та адміністративного апарату, витрати на технологічний контроль виробничих процесів і якості продукції.
- витрати, пов'язані з охороною праці, технікою безпеки та захистом

довкілля.

Рахунок 90 «Собівартість реалізації» призначено для узагальнення даних про всю собівартість реалізованої продукції, товарів, виконаних робіт та наданих послуг. Адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати не включаються до складу виробничої собівартості готової та реалізованої продукції. А тому інформація про такі витрати узагальнюється на таких рахунках:

- 92 «Адміністративні витрати»;
- 93 «Витрати на збут»;
- 94 «Інші витрати операційної діяльності».

Для списання собівартості реалізованої продукції на фінансові результати здійснюється наступне проведення:

- Дт 79 – Кт 90.

Рахунок 91 «Загальновиробничі витрати» призначений для обліку загальновиробничих витрат та витрат на утримання й експлуатацію обладнання. Даний вид витрат несуть підприємства лише виробничої сфери, а не підприємства торгівлі. Витрати цього рахунку накопичуються за дебетом і відображаються у кореспонденції з рахунками: 13 «Знос (амортизація) необоротних активів», 20 «Виробничі запаси», 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети», 37 «Розрахунки з різними дебіторами», 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками», 65 «Розрахунки за страхування, 66» Розрахунки за виплатами працівникам та іншими, залежно від виду витрат.

Під облік загальновиробничих витрат їх поділяють на постійні та змінні. Відповідно НП(С)БО 16 «Витрати» підприємства мають право самостійно визначати перелік та склад цих витрат. Постійні загальновиробничі витрати, як-от витрати на обслуговування та управління виробництвом, залишаються незмінними при зміні обсягу виробництва. Вони розподіляються на об'єкти витрат на основі відповідної бази при нормальному обсягу діяльності. Тоді як нерозподілені витрати включаються в собівартість реалізованої продукції у періоді їх виникнення. Після розподілу ці витрати списуються на виробництво на рахунки 23 «Виробництво» або 90 «Собівартість виробництва як показано на рис. 2.2 [19].

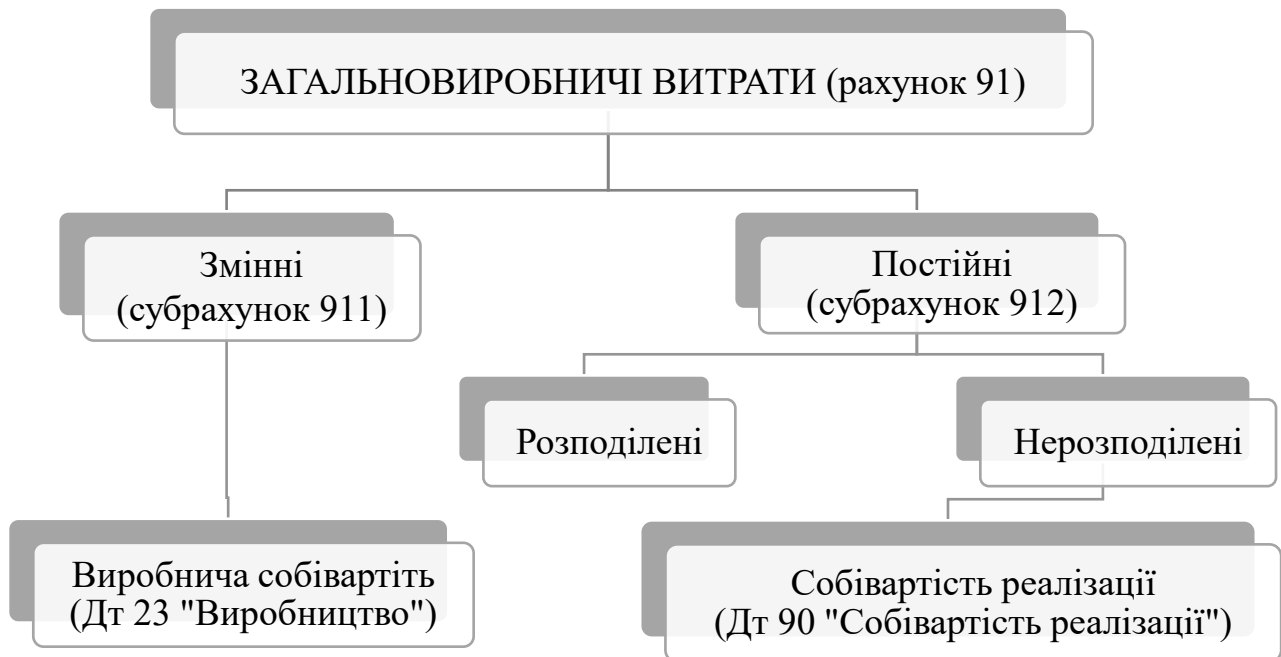

Рисунок 2.2 – Схема розподілу загальновиробничих витрат
 Джерело: побудовано за інформацією [23]

Одними із витрат які не включаються до виробничої собівартості продукції є адміністративні витрати, які знаходять своє відображення на 92 рахунку. «Адміністративні витрати» облікують загальногосподарські витрати, які пов'язані з управлінням і обслуговуванням підприємства. Витрати цього рахунку накопичуються за дебетом, а їхнє закриття на фінансовий результат здійснюється через кредит рахунку 79.

До загальногосподарських витрат належать витрати, пов'язані з управлінською діяльністю підприємства. Цей перелік включає наступні витрати: витрати на оплату праці адміністративно-управлінського персоналу, витрати на службові відрядження, обслуговування та утримання основних засобів і матеріальних необоротних активів загальногосподарського призначення адміністративного персоналу (орендна плата, амортизаційні відрахування, ремонт, комунальні послуги). Також сюди включають витрати на послуги охорони, юридичний та аудиторський супровід, транспортні послуги, а також канцелярські витрати, поштові послуги тощо.

Рахунок 93 «Витрати на збут» також акумулює на собі витрати, які не

включаються до виробничої собівартості продукції за умови реалізації продукції, робіт або послуг. Загалом на рахунку обліковуються витрати, що виникають у процесі збуту продукції, товарів, робіт і послуг. Зокрема ці витрати пов'язані із пакуванням матеріалів, транспортуванням, рекламою, оплатою праці менеджерам та інших витрат, що використовуються для збуту. За дебетом цього рахунку відображаються суми визнаних витрат на збут. Кредит рахунку списує їх на фінансові результати 79 рахунку.

Третім активним рахунком який фіксує витрати котрі не включаються до собівартості є рахунок 94 «Інші витрати операційної діяльності. Цей рахунок охоплює витрати, які не враховуються на інших витратних рахунках операційної діяльності (90, 91, 92 та 93). До таких витрат відносять: витрати від первісного визнання та від змін вартості активів; витрати на дослідження та розробки; витрати на курсові різниці операційної діяльності; визнані штрафи, пені, неустойки; тощо. Аналогічно й у 94 рахунку – за дебетом накопичуються інші витрати операційної діяльності, а за кредитом їх списують на фінансові результати 79 рахунку.

Важливою ділянкою обліку є облік витрат на оплату праці. Дана ділянка обліку потребує точності та оперативності в роботі з даними по розрахункам із працівниками. Синтетичний облік виплат ведеться на рахунку 66 «Розрахунки з виплатами працівникам», який містить інформацію про нараховану заробітну плату, премії та інші виплати.

Також існує й інший, менш поширений, рахунок для відображення витрат. Який підприємства можуть відкривати для використання за власним бажанням. Досить часто ці рахунки використовуються додатково до рахунків 9 класу на підприємствах, які ведуть управлінський облік. Це рахунки 8 класу «Витрати за елементами». Рахунки 8 класу включають в себе всі види витрат, які пов'язані з виробництвом продукції, або наданням послуг. А саме це рахунки: матеріальні витрати (рахунок 80); витрати на оплату праці (рахунок 81); відрахування на соціальні заходи (рахунок 82); амортизація (рахунок 83); інші операційні витрати (рахунок 84).

Аналітичний облік адміністративних витрат та витрат на збут здійснюється

як за статтями витрат, так і за економічними елементами. Адміністративні витрати включають витрати, пов'язані із загальним управлінням та обслуговуванням виробництва на рівні підприємства, а саме: загальні та корпоративні витрати, такі як витрати на проведення зборів, представницькі витрати; витрати на службові відрядження та утримання адміністративного персоналу; витрати на експлуатацію основних засобів адміністративного призначення, зокрема оренда, амортизація, ремонт, комунальні платежі, охорона; витрати на зв'язок, включаючи поштові та телефонні послуги; амортизація нематеріальних активів загальногосподарського призначення; канцелярія; витрати на вирішення спорів у судових органах; обов'язкові платежі, податки та збори, передбачені законодавством, за винятком тих, що включаються у виробничу собівартість; витрати на банківські послуги, зокрема розрахунково-касове обслуговування, та інші адміністративні витрати.

Витрати на збут охоплюють витрати, пов'язані з реалізацією та просуванням продукції, товарів, робіт чи послуг, зокрема:

- використання матеріалів для пакування готової продукції на складах;
- ремонт тари;
- оплату праці та комісійні винагороди продавцям, торговим агентам і працівникам, що забезпечують збут;
- витрати на рекламу і маркетингові дослідження;
- відрядження працівників зайнятих збутом;
- утримання основних засобів і необоротних активів, пов'язаних зі збутом (оренда, страхування, амортизація, ремонт);
- транспортування, логістика і страхування готової продукції;
- транспортно-експедиційні послуги;
- витрати на гарантійне обслуговування та інші витрати, що стосуються процесу збуту.

Організація аналітичного обліку доходів від реалізації повинна враховувати види продукції, товарів, робіт, послуг, регіони збуту чи інші напрями, визначені підприємством.

Поділ витрат за елементами в обліку, який відбувається в межах операційної

діяльності є важливим інструментом для управління нею. Він дає змогу деталізувати витрати за основними складовими, зокрема на матеріали, оплату праці, амортизацію, енергоресурси та інші необхідні ресурси, які використовуються в процесі створення продукції чи надання послуг.

В обліку цей підхід дозволяє точно відобразити та структурувати операційні витрати, що, у свою чергу, спрощує процес контролю, аналізу та прогнозування. Завдяки цьому облік витрат за елементами дає змогу оцінити їхню частку у формуванні собівартості продукції чи послуг і вчасно виявляти елементи витрат, які можна оптимізувати для підвищення ефективності діяльності підприємства.

Важливим моментом в обліку витрат виробництва є методи за якими вони можуть обліковуватись. В залежності від специфіки діяльності, підприємства можуть самостійно обирати методи обліку виробничих витрат. Вітчизняна практика виділяє декілька таких методів:

- **Позамовний метод** використовується в умовах різноманітної діяльності підприємства, зокрема у дрібносерійних або індивідуальних виробництвах. При цьому витрати «збираються» за конкретними замовленнями, партіями або договорами, що дозволяє точно відстежувати собівартість кожного продукту.

- **Попередільний метод** застосовується в масовому виробництві однорідної продукції. У цьому випадку середні затрати на одиницю продукції визначаються шляхом ділення загальної суми затрат на кількість виготовленої продукції.

- **Попроцесний метод** використовується в галузях, де технологічні процеси поділяються на стадії. Прикладом може бути нафтогазова промисловість. Тут витрати узагальнюються в бухгалтерському обліку за конкретним процесом, після чого розподіляються на кількість продукції.

- **Нормативний метод** базується на обліку витрат за встановленими нормативами, що дозволяє калькулювати собівартість продукції ще на стадії планування. Цей метод надає можливість вести точний аналітичний облік та контролювати відхилення фактичних затрат від нормативних [24].

Облік фінансових результатів операційної діяльності забезпечує комплексне відображення прибутків і збитків, що виникають у процесі господарської

діяльності підприємства. В системі обліку відображення фінансових результатів ведеться за видами діяльності на рахунку 79 «Фінансові результати», для яких відкриваються відповідні субрахунки. Існує три окремих субрахунки.

Для обліку операційної діяльності призначено субрахунок 791 «Результати операційної діяльності». Його характеристику представлено на рис. 2.3.

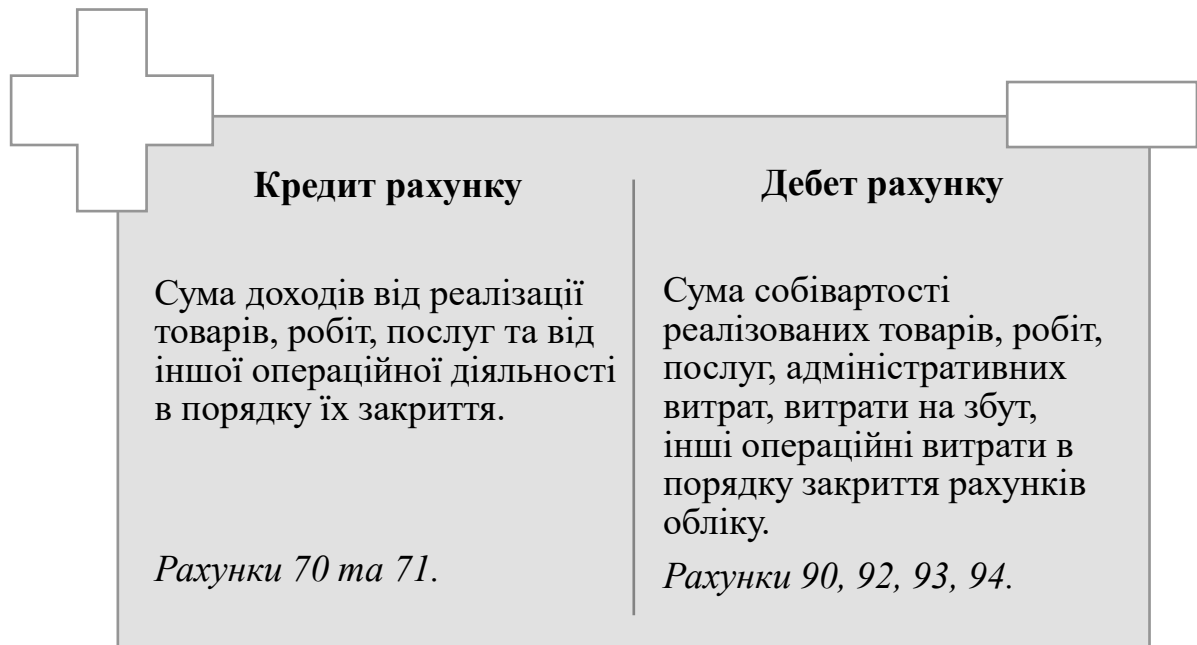

Рисунок 2.3 – Характеристика рахунку обліку фінансових результатів 791 «Результати операційної діяльності»

Джерело: побудовано автором на основі [15, 21]

Субрахунок 791 відображає прибуток або збиток від основної діяльності підприємства. За кредитом цього субрахунку накопичуються доходи від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг або іншої операційної діяльності. Дані види доходів, як вже було зазначено раніше, відображаються на рахунках: 70 «Доходи від реалізації» та 71 «Інший операційний дохід». Водночас, за дебетом субрахунку 791 відображаються всі витрати, пов'язані з отриманням цих доходів. А саме, такими витратами є: собівартість реалізованої продукції (рахунок 90), адміністративні витрати (рахунок 92), витрати на збут (рахунок 93) та інші операційні витрати (рахунок 94).

Аналітичний облік з реалізації готової продукції (товарів, робіт, послуг) має на меті відобразити детальну інформацію процесу продажу, отримання доходів та

понесення витрат. Основні проведення включають рахунки для обліку доходів, собівартості продукції, а також розрахунки з покупцями, що дозволяє точно фіксувати отримані надходження та витрати, пов'язані з реалізацією. Типова кореспонденція рахунків, яка демонструє відображення в обліку процесу реалізації продукції наведено в табл. 2.1.

Запевнюємось в тому, що на субрахунку 791 визначення фінансового результату від основної діяльності здійснюється шляхом порівняння кредитового обороту (суми всіх отриманих доходів від реалізації та інших операційних доходів) з дебетовим оборотом (суми всіх операційних витрат). Їхнє сальдо переноситься на рахунок 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)». Віднесення доходів і витрат на фінансові результати оформлюється розрахунками бухгалтерії.

Облік фінансових результатів не регулюється окремими правилами, адже вони є похідними від правил обліку доходів та витрат. Однією з ключових проблем обліку фінансових результатів залишається забезпечення повноти та своєчасності відображення витрат і доходів у бухгалтерському обліку. Неповна та несвоєчасно відображена інформація про фінансові операції може призводити до спотворення реального фінансового стану підприємства, що ускладнює процес прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Вчасне та повне відображення всіх господарських операцій, пов'язаних із доходами та витратами, є критично важливим для точності фінансової звітності та об'єктивної оцінки результатів діяльності. Це забезпечує коректне формування фінансових показників, необхідних для аналізу ефективності підприємства [25].

Операційна діяльність є основним джерелом доходів та визначальним чинником фінансової стабільності. Саме вона формує основну частину фінансових потоків, які дозволяють більш точно оцінити продуктивність і рентабельність підприємства.

Таблиця 2.1 – Кореспонденція рахунків з обліку реалізації готової продукції на умовах попередньої оплати

№ з/п	Зміст господарської операції	Первинні документи	Кореспонденція рахунків	
			Дт	Кт
1	Надійшла попередня оплата від контрагента за реалізовану йому продукцію	Бухгалтерська довідка (БД)	311	681
2	Відображено суми податкового зобов'язання з ПДВ в складі отриманої попередньої оплати	Податкова накладна	643/ПДВ	641/ПДВ
3	Відвантажено готову продукцію контрагенту	Видаткова накладна (Додаток А)	361	701
4	Списано податкові зобов'язання з ПДВ у складі реалізованої готової продукції	Податкова накладна	701	643/ПДВ
5	Списано в кінці звітної періоду на фінансові результати операційної діяльності суму чистого доходу від реалізації меблів	Бухгалтерська довідка (БД)	701	791
6	Списано доходи від операційної курсової різниці (інші операційні доходи)	Бухгалтерська довідка (БД)	714	791
7	Списано в кінці звітної періоду на фінансові результати:			
8	- собівартість реалізованих меблів	Бухгалтерська довідка (БД)	791	901
9	- адміністративні витрати		791	92
10	- витрати на збут		791	93
11	- інші витрати операційної діяльності		791	94
12	Списано на фінансові результати суму нарахованого податку на прибуток	Бухгалтерська довідка (БД)	791	981
13	Списано фінансовий результат від операційної діяльності	Бухгалтерська довідка (БД)	791	441

Джерело: побудовано автором

Облік операційної діяльності має не тільки відображати поточний стан фінансових результатів, але й бути інструментом управління ними. Точність і повнота обліку операційної діяльності є основою для стратегічного планування і довгострокової фінансової стабільності підприємства. Адже тільки за умов правильного відображення доходів і витрат можна оцінити реальну рентабельність основної діяльності. Саме операційні показники слугують ключовим індикатором ділової активності підприємства та формують його інвестиційну привабливість.

2.2 Особливості обліку доходів, витрат, результатів діяльності від здійснення фінансових та інвестиційних операцій

До витрат фінансової діяльності відносять витрати, пов'язані з обслуговуванням боргових зобов'язань підприємства. Такі витрати включають відсотки за користування кредитами, витрати на обслуговування випущених облігацій, витрати пов'язані з фінансовою орендою, та інші витрати, пов'язані із залученням позикового капіталу.

Для обліку таких витрат у Плані рахунків бухгалтерського обліку передбачено рахунок 95 «Фінансові витрати». Рахунок 95 має наступні субрахунки:

– **951 «Відсотки за кредит»** – використовується для обліку витрат на відсотки та інші процентні платежі за банківськими кредитами. Включає нарахування та сплату процентів за користування кредитами банків.

– **952 «Інші фінансові витрати»** – охоплює облік витрат, пов'язаних із залученням позикового капіталу, не пов'язаних безпосередньо з банківськими кредитами. Сюди включаються витрати пов'язані з випуском, утриманням та обігом власних цінних паперів, нарахування процентів за кредитами, укладеними поза банківськими установами тощо.

Операції відображаються в обліку так:

- **Дебет рахунку 95** відображає суми визнаних фінансових витрат з їх видами;

- **Кредит рахунку 95 – Дебет субрахунку 792:** накопичені фінансові витрати списуються для визначення фінансового результату від фінансової діяльності підприємства.

А також, рахунок 95 використовується для накопичення витрат, що включаються до вартості кваліфікованого активу, тобто такого, який потребує тривалого часу для підготовки до використання або продажу. Це відображено в НП(С)БО 31 «Фінансові витрати» [26].

Фінансові інвестиції підприємства орієнтовані на досягнення довгострокових перспектив. Витрати інвестиційної діяльності включають: витрати на капітальне

будівництво, придбання та виготовлення основних засобів і нематеріальних активів, а також витрати на придбання довгострокових і поточних фінансових інвестицій. Крім цього, вони включають витрати, пов'язані з продажем необоротних активів та фінансових інвестицій.

Для обліку витрат на капітальні та фінансові інвестиції в обліковій системі призначено такі рахунки:

– **Рахунок 14 «Довгострокові фінансові інвестиції»** – обліковує витрати, пов'язані з довгостроковими інвестиціями, які підприємство розраховує утримувати більше одного року.

– **Рахунок 15 «Капітальні інвестиції»** – використовуються для обліку витрат на створення або придбання основних засобів та нематеріальних активів.

– **Рахунок 35 «Поточні фінансові інвестиції»** – охоплює витрати на короткострокові інвестиції, які можуть бути швидко реалізовані або продані.

Також для обліку витрат, що виникають від фінансових інвестицій, передбачено рахунок 96 «Витрати від участі в капіталі». На цьому рахунку ведеться облік:

- Витрат від участі в капіталі – збитків, що виникають від інвестицій в асоційовані, дочірні чи спільні підприємства, які обліковуються методом участі в капіталу. Він демонструє факт отримання збитків від частки участі в інших підприємствах.

- Витрат від реалізації необоротних активів і фінансових інвестицій – витрат, пов'язаних з продажем або списанням необоротних активів і довгострокових інвестицій.

Метод участі в капіталі передбачає коригування балансової вартості фінансових інвестицій залежно від зміни частки інвестора у власному капіталі об'єкта інвестування. За цим методом балансова вартість фінансової інвестиції може збільшуватись або зменшуватись на основі частки інвестора у власному капіталі об'єкта інвестування [27].

Метод участі в капіталі застосовується для відображення взаємовідносин інвестора з об'єктом інвестування залежно від рівня його впливу. За умов суттєвого

впливу, що становить 20-50% частки у власному капіталі, підприємство класифікується як асоційоване. У випадку спільного контролю (50% частки) утворюється спільне підприємство. А контрольний вплив (понад 50%) створює дочірнє підприємство.

Облік таких фінансових інвестицій ведеться на субрахунку 141 «Інвестиції пов'язаним сторонам за методом обліку участі в капіталі». На звітну дату інвестор здійснює коригування балансової вартості інвестицій відповідно до змін у структурі капіталу підприємства, яке є об'єктом інвестування.

Для відображення накопичення фінансових витрат використовуються такі первинні документи, як видатковий касовий ордер, банківська виписка, а також довідки бухгалтерії. Списання фінансових витрат на рахунок фінансових результатів здійснюється на підставі довідки або розрахунку складеного бухгалтерією.

Облік цих витрат є важливим для відстеження та аналізу ефективності інвестиційної діяльності, оскільки витрати на інвестиції можуть суттєво впливати на майбутній прибуток і стійкість підприємства.

Рахунок 97 «Інші витрати» застосовується для обліку витрат, що виникають в процесі реалізації необоротних активів та фінансових інвестицій, а також інших витрат, які не відносяться безпосередньо до операційної та фінансової діяльності. До таких витрат належать: витрати від неопераційних курсових різниць; уцінка необоротних активів та фінансових інвестицій; списання необоротних активів.

Для обліку витрат, які відносяться до майбутніх звітних періодів, передбачено рахунок 39 «Витрати майбутніх періодів». Цей рахунок в свою чергу охоплює також окремі види витрат. По-перше, це роботи з підготовки до виробництва у сезонних галузях, тобто ті, які будуть необхідні для забезпечення роботи у наступний сезон. По-друге, це витрати, які виникають при освоєнні нових виробництв і агрегатів. По-третє, витрати для передоплати на періодичні видання та торгові патенти. І останнє – орендні платежі та сплачені аванси.

Для обліку доходів від інвестиційної діяльності використовується рахунок 72 «Дохід від участі в капіталі». 72 рахунок призначений для обліку доходів, які

підприємство отримує від своїх інвестицій в асоційовані, спільні або дочірні підприємства. Цей дохід формується завдяки застосуванню методу участі в капіталі, який дозволяє інвестору відображати свою частку у фінансових результатах підприємств, в які здійснені інвестиції. Тобто, якщо асоційоване підприємство отримує прибуток або несе збитки, частка такого результату відображається на рахунку 72 інвестуючого підприємства.

Зміни, що позитивно впливають на власний капітал об'єкта фінансових інвестицій, інвестор визнає як доходи та відображає їх за кредитом рахунку 72 «Дохід від участі в капіталі». Зворотні зміни, які призводять до зменшення фінансових інвестицій, відображаються як витрати на дебеті рахунку 96 «Витрати від участі в капіталі».

Для інших доходів, які виникають у процесі фінансової діяльності підприємства, таких як отримані дивіденди, відсотки за наданими кредитами або інші фінансові доходи, використовується рахунок 73 «Інші фінансові доходи». Цей рахунок не охоплює доходи від участі в капіталу, але відображає всі інші фінансові надходження, які приносять додаткові грошові потоки, не пов'язані безпосередньо з основною діяльністю.

Рахунок 74 «Інші доходи» охоплює доходи від діяльності, яка не є регулярною або основною для підприємства. До таких доходів можуть належати результати від продажу необоротних активів або отримання компенсацій, які не пов'язані з операційною чи фінансовою діяльністю, але впливають на загальний фінансовий результат компанії.

Типові бухгалтерські проведення, що відображають облік фінансових та інших доходів підприємства наведено у вигляді кореспонденцій у табл. 2.2. У таблиці представлено основні записи, що деталізують операції з отримання та відображення доходів, які виникають у процесі фінансової та інвестиційної діяльності.

Таблиця 2.2 – Кореспонденція рахунків з обліку фінансових та інвестиційних операцій

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дт	Кт
<u>Фінансові доходи</u>			
1	Дивіденди отримані	30, 31, 37	731
2	Відсотки отримані	31, 37	732
3	Інші фінансові доходи	30, 31, 37	733
4	Списання фінансових доходів на фінансовий результат	73	792
<u>Інші доходи</u>			
5	Отримано дохід від реалізації фінансових інвестицій	30, 31, 36, 37	741
6	Отримано дохід від реалізації необоротних активів	30, 31, 36, 37	742
7	Отримано дохід від реалізації майнових комплексів	30, 31, 36, 37	743
8	Отримано дохід від неопераційних курсових різниць	30, 31	747
9	Відображено дохід від безкоштовно отриманих ОЗ (сума нарахованої амортизації)	424	745
10	Отримано матеріали від демонтажу ОЗ (інші доходи від інвестиційної діяльності)	20	746
11	Списання доходу інвестиційної діяльності на фінансові результати від іншої діяльності	74	793

Джерело: побудовано автором

Для документального забезпечення обліку таких видів діяльності застосовують первинні документи, зокрема форму ОЗ-1 для обліку основних засобів, накладні на підтвердження передачі чи отримання майна, а також розрахункові відомості й довідки бухгалтерії.

Доходи від інвестиційної діяльності складаються з таких елементів, як прибуток від купівлі-продажу фінансових інструментів (акцій, облігацій) та необоротних активів, доходи від курсових різниць, що не належать до операційної діяльності, та доходи від отримання необоротних активів на безоплатній основі.

Розглянуті рахунки систематизовано відповідно до фінансової та інвестиційної діяльності, що дозволяє розмежувати облік доходів і витрат за видами діяльності (рис. 2.4).

Можна побачити, що для обліку інвестиційної діяльності використовуються рахунки 72 та 96. Окрім того, рахунки 74 та 97 переважно відображають доходи і витрати інвестиційної діяльності. Проте ці рахунки також включають результати фінансової діяльності підприємства.

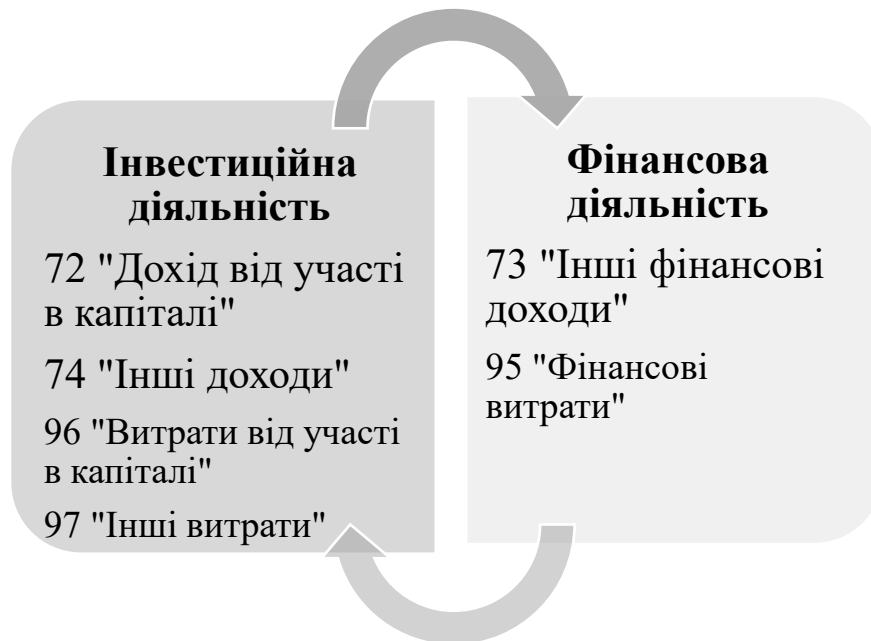

Рисунок 2.4 – Поділ рахунків доходів та витрат та методика відображення операцій фінансової та інвестиційної діяльності у бухгалтерському обліку

Джерело: побудовано автором на основі [21]

Зокрема, до доходів фінансової діяльності, які відображаються на рахунку 74 «Інші доходи», відносяться:

- дохід від неопераційної курсової різниці за статтями фінансової діяльності;
- дохід від отриманих безоплатно необоротних активів.

До витрат фінансової діяльності, які обліковуються на рахунку 97 включено витрати від неопераційних курсових різниць, що виникають за монетарними статтями активів і зобов'язань. Виняток становлять субрахунки 970 «Витрати від зміни вартості фінансових інструментів» та 740 «Дохід від зміни вартості фінансових інструментів», які використовуються для відображення змін вартості фінансових інструментів. А також субрахунки 974 «Витрати від неопераційних курсових різниць» та 744 «Дохід від неопераційної курсової різниці», що враховують курсові різниці від фінансових операцій [28].

Після відображення доходів і витрат на відповідних рахунках, які використовуються для обліку фінансової та інвестиційної діяльності, слід звернути увагу на субрахунки, які відображають підсумкові результати від цих операцій. Такими субрахунками в обліку є 792 «Результат фінансових операцій» та 793

«Результат від іншої діяльності». Їх взаємодію з рахунками доходів та витрат представлено на рис. 2.5.

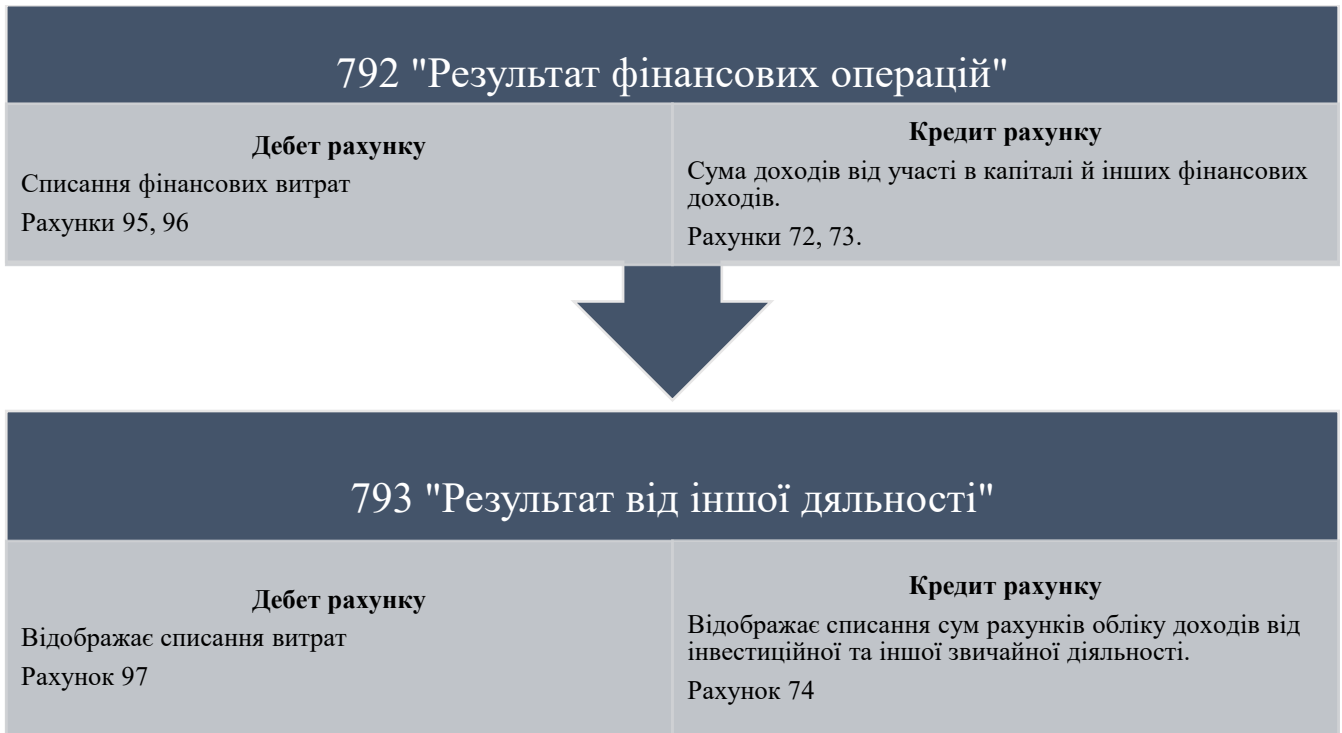

Рисунок 2.5 – Схема обліку результатів фінансової та інвестиційної діяльності підприємства на субрахунках

Джерело: побудовано автором на основі [29, 30]

Субрахунок 792 «Результат фінансових операцій», відображає фінансовий результат від інвестиційної діяльності підприємства. За кредитом цього субрахунку накопичуються доходи від участі в капіталі (рахунок 72) та інші фінансові доходи (рахунок 73). Водночас, за дебетом відображаються всі витрати, пов'язані з фінансовою діяльністю, такі як проценти за кредитами, витрати від курсових різниць та інші фінансові витрати, які спочатку відображаються на рахунках 95 «Фінансові витрати» та 96 «Витрати від участі в капіталі».

Виділення цього субрахунку, у чинній системі обліку, свідчить про те, що фінансові результати від фінансових операцій відображаються не залежно від виду діяльності, в якій вони були отримані. На відміну від інвестиційних операцій, які знаходять своє відображення і на 792 та 793 рахунках.

На субрахунку 793 «Результат іншої діяльності» відображається фінансовий результат від усіх інших операцій, які не відносяться до операційної та фінансової

діяльності підприємства. Це можуть бути доходи та витрати від безоплатно отриманих активів, зміни вартості фінансових інструментів, реалізації фінансових інвестицій; відновлення (втрати) корисності активів. За кредитом цього субрахунку накопичуються доходи від інвестиційної та іншої діяльності. А за дебетом – списання відповідних витрати, які відображаються на рахунку 97 «Інші витрати».

Слід зазначити, що на субрахунку 792 відображаються не тільки результати, які належать до фінансових, але й частково результати фінансових інвестицій, що належать до інвестиційної діяльності. На субрахунку 793 проводять закриття рахунків 74 та 97, зокрема частина операцій з інвестиційної діяльності також обліковується в межах цього субрахунку.

Таким чином, така структура субрахунків 792 та 793 забезпечує відображення доходів і витрат, пов'язаних як з фінансовою, так і з інвестиційною діяльністю підприємства, що сприяє деталізації облікових записів за видами операцій відповідно вимог звітності.

Облік результатів діяльності від здійснення фінансової та інвестиційної діяльності найкраще ілюструють операції, які пов'язані з фінансовими інвестиціями, що обліковуються за методом участі в капіталі. При цьому визнання частки інвестора в чистому прибутку об'єкта інвестування є фінансовими доходами, які в кінці звітного періоду відносяться на субрахунок 792. В разі продажу такої інвестиції виникають доходи від реалізації (субрахунок 741) та собівартість реалізації (субрахунок 971), які відносяться до результату іншої діяльності та акумулюються на субрахунку 793.

Типові господарські операції, пов'язані з обліком фінансових інвестицій за методом участі в капіталі дочірнього підприємства представлено в табл. 2.3. Приклад, який наведений в таблиці демонструє практичну сторону бухгалтерських проведень та розрахунків, що відображають фінансові інвестиції отримані від участі в капіталі інших підприємств, а саме дочірнього підприємства, а також із їх реалізації.

Таблиця 2.3 – Облік фінансових інвестицій за методом участі в капіталі

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
1	2	3	4	5
1.	Перераховано кошти за придбання частки власного капіталу іншого підприємства (частка 75%)	141	311	3 500 000
2.	Частка інвестора в чистому прибутку дочірнього підприємства (1 550 000*75%)	141	723	1 162 500
3.	Відображено нарахування дивідендів (498 000*75%)	373	414	373 500
4.	Відображено частку в складі капіталу в дооцінках:	141	412	37 125
	• при дооцінці нематеріальних активів (49 500*75%)	141	411	281 250
	• при дооцінці основних засобів (375 000*75%)	414	141	50 400
5.	Відображено частку в складі додаткового капіталу:	141	422	420 000
	• вкладений засновниками капітал (без перереєстрації статутного) (560 000*75%)	141	424	597 000
	• безоплатно отриманні основні засоби (796 000*75%)	424	141	245 250
	• списання безкоштовно отриманих інших необоротних матеріальних активів (92 300*75%)	424	141	69 225
6.	Отримано кошти від реалізації частки власного капіталу іншого підприємства по закінченню 1 року	311	741	6 800 000
7.	Відображено собівартість реалізації фінансової інвестиції (рис.2.6)	971	141	5 259 500
8.	Списано на фінансовий результат:	723	792	1 162 500
	• дохід від інвестицій в дочірнє підприємство	741	793	6 800 000
	• дохід від реалізації фінансових інвестицій (рис. 2.6)	793	971	5 259 500

Джерело: побудовано автором

Дт	141	Кт
Сд (п) 3 500 000		
1 162 500		
37 125		373 500
281 250		50 400
420 00		245 250
597 000		69 225
Об (Дт) 2 497 875		Об (Кт) 738 375
Сд (к) 5 259 500		

Рисунок 2.6 – Балансова вартість фінансової інвестиції на кінець 1 року

Джерело: побудовано автором

Бухгалтерські довідки та розрахунки використовуються для обліку накопичення фінансових результатів різних видів діяльності підприємства, а також для включення їх до складу нерозподіленого прибутку або збитку.

Інформація, що відображається на рахунку 79 «Фінансові результати», дозволяє узагальнити дані про фінансові результати господарської діяльності підприємства щодо всіх її видів та визначити чистий прибуток. За дебетом рахунку 79 відображаються суми прибутків, що накопичуються в процесі закриття субрахунків 79 рахунку. За кредитом рахунку фіксуються збитки за видами діяльності. Фінансовий результат підприємства визначається як алгебраїчна сума сальдо по субрахунках рахунку 79. Підсумкове сальдо рахунку 79 після його закриття показує загальну суму чистого прибутку або збитку підприємства, яка згодом списується на рахунок 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)».

Фінансові результати підприємства відображають всі ключові аспекти його діяльності. Вони показують, наскільки ефективно використовуються виробничі засоби, трудові, матеріальні та фінансові ресурси, а також враховують особливості технологічних процесів та організації виробництва. Рівень собівартості реалізованої продукції, її якість, обсяги продажів, встановлені реалізаційні ціни та продуктивність праці також впливають на фінансові показники. Крім того, на фінансові результати і загалом на стійкість підприємства можуть впливати зовнішні чинники, зокрема державне регулювання та політика розвитку галузі, що додатково визначають конкурентоспроможність підприємства на ринку.

Отже, фінансова та інвестиційна діяльність тісно пов'язані, хоча кожна з них має свої специфічні завдання і характеризується певними типами операцій. Обидві потребують витрат, але й забезпечують можливість отримання доходів. Для точної оцінки фінансового результату від кожного виду діяльності важливо організувати чітке розмежування рахунків та субрахунків, щоб відображати витрати, доходи та результати кожної з них як у поточному обліку, так і під час складання фінансової звітності.

2.3 Розкриття інформації про доходи, витрати, результати діяльності в обліковій політиці та фінансовій звітності підприємства

Основним внутрішнім документом підприємства, який визначає та регулює порядок ведення бухгалтерського обліку господарської діяльності, а також встановлює вимоги до складання та подання фінансової звітності, є Наказ про організацію бухгалтерського обліку та облікову політику. Цей наказ регламентує функціонування бухгалтерії, визначає принципи облікової політики підприємства, а також процедури, які мають бути дотримані в процесі обліку.

Одними із основних складових облікової політики підприємства в першу чергу є доходи і витрати. Адже саме правила та порядок їх обліку прямо впливає на фінансові результати підприємства. Облікова політика підприємства має відображати принципи визнання, оцінки та розподілу доходів, витрат і фінансових результатів діяльності. Основні аспекти, що стосуються доходів, витрат та фінансових результатів, які повинні бути обґрунтовані в обліковій політиці відображено на рис. 2.7.

ДОХОДИ	ВИТРАТИ	ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ
<ul style="list-style-type: none"> • Методи визнання доходів. • Класифікація доходів за видами діяльності. • Методи оцінки ступення завершеності операцій з наданн послуг. 	<ul style="list-style-type: none"> • Перелік і склад змінних і постійних загальновиробничих витрат, бази їх розподілу. • Методи калькулювання виробничої собівартості продукції (робіт, послуг), а також їх перелік і склад. • Бази розподілу загальновиробничих змінних та розподілених постійних витрат. 	<ul style="list-style-type: none"> • Визначення алгоритмів формування результаів результаів діяльності. • Порядок та способи закриття рахунків доходів і витрат. • Формування підсумкових показників фінансового результату.

Рисунок 2.7 – Структура відображення доходів, витрат і фінансових результатів в обліковій політиці підприємства

Джерело: побудовано автором

В обліковій політиці підприємство визначає свій вибір серед наданих законодавством варіантів ведення бухгалтерського обліку та підготовки фінансової звітності. Якщо нормативні акти не передбачають варіантів обліку для окремих операцій, підприємство закріплює у політиці власний підхід до їх обліку [31].

Елементом облікової політики, який суттєво впливає на порядок відображення доходів підприємства, є вибір методу оцінки ступеня завершеності операцій з надання послуг або виконання робіт. Згідно з пунктом 11 НП(С)БО 15 «Дохід», підприємства можуть обирати з наступних методів:

- **Метод вивчення виконаної роботи** – застосовується до короткострокових робіт і послуг, які тривають менше одного місяця. Дохід відображається в бухгалтерському обліку після завершення робіт або надання послуг у повному обсязі.

- **Метод визначення питомої ваги обсягу послуг, наданих на певну дату** – застосовується до довгострокових робіт і послуг, які тривають більше одного місяця. Доходи визнаються частинами пропорційно обсягу виконаних робіт або наданих послуг станом на певну дату. Цей метод вимагає розробки чіткого плану виконання робіт і документального підтвердження виконаних обсягів.

- **Метод питомої ваги понесених витрат, яких зазнає підприємство** – призначений для довгострокових операцій, які тривають більше місяця. Доходи визнаються частинами пропорційно до витрат, понесених підприємством. Метод вимагає детального аналізу витратної частини та чіткого контролю за їх відображенням в обліку [32].

Якщо послуги включають виконання невизначеної кількості дій за встановлений період, дохід нараховується рівномірно. Винятком є специфічні випадки за яких інший метод точніше відображає завершеність послуг. У разі неможливості достовірної оцінки доходу він визнається в розмірі витрат, що підлягають відшкодуванню. Якщо відшкодування не передбачається, дохід не визнається, а витрати списуються за звітний період.

Що стосується витрат, то відповідно до Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку, підприємства можуть обирати один із трьох

способів обліку витрат:

- облік витрат за елементами (рахунки 8 класу);
- облік витрат діяльності (рахунки 9 класу);
- комбінований облік витрат (рахунки 8 і 9 класу).

В обліковій політиці підприємства витрати класифікуються за економічними елементами, які також регламентуються НП(С)БО 16 «Витрати». До таких економічних елементів належать:

1) **матеріальні витрати** – включають вартість сировини, матеріалів, комплектуючих, напівфабрикатів, паливо та тара. При цьому з них віднімається вартість повернутих відходів. Ці витрати охоплюють всі ресурси матеріального характеру, які використовуються у виробничих процесах;

2) **витрати на оплату праці** – відображають витрати на заробітну плату штатного та позаштатного виробничого персоналу, включаючи всі форми основної та додаткової оплати. Вони є однією з найсуттєвіших складових, які прямо пов'язані з людськими ресурсами підприємства;

3) **відрахування на соціальні заходи** – включають витрати на пенсійне забезпечення, соціальне страхування, страхування на випадок безробіття та індивідуальне страхування. Сума цих відрахувань, як правило, визначається у відсотках від витрат на оплату праці та регламентується чинним законодавством;

4) **амортизація** – це амортизаційні відрахування, що враховуються для повного відтворення основних засобів, інших необоротних матеріальних та нематеріальних активів. Амортизація розраховується за встановленими нормами від балансової вартості таких активів, забезпечуючи оновлення матеріально-технічної бази підприємства;

5) **інші витрати** – включають вартість робіт і послуг сторонніх підприємств, суми податків і зборів (крім податків на прибуток), а також витрати від курсових різниць, знецінення запасів і псування цінностей. Цей елемент охоплює витрати, які не відносяться до попередньо описаних блоків, але мають значний вплив на загальні фінансові результати підприємства.

У обліковій політиці підприємства також необхідно визначити порядок

закриття транзитних рахунків, до яких належать рахунки 7, 8 та 9 класу. Закриття таких рахунків підприємство може здійснювати: щомісячно – для тих хто веде регулярний облік доходів і витрат; один раз на рік – полягає в закритті транзитних рахунків тільки в кінці року. Річне закриття рахунків підходить для підприємств, які ведуть облік на основі річної звітності та не потребують регулярного перегляду фінансових результатів. Вибір методу закриття залежить від розміру підприємства, характеру його діяльності та потреб у точності обліку на різних етапах фінансового року.

Відповідно до НП(С)БО 16 «Витрати», підприємства повинні визначати ряд ключових аспектів в обліковій політиці щодо виробничих витрат. Ці елементи мають вплив на правильність формування собівартості продукції, робіт або послуг.

Одним із таких елементів є перелік статей калькуляції виробничої собівартості продукції (робіт, послуг). Підприємства самостійно розробляють перелік статей калькуляції, який повинен включати всі витрати, пов'язані з виробництвом продукції чи наданням послуг. До таких витрат належать прямі витрати (матеріали, заробітна плата) та непрямі (амортизація, загальновиробничі витрати). Разом з цим підприємство має чітко розмежувати змінні та постійні загальновиробничі витрати. Це допоможе більш точно калькулювати собівартість та ефективно управляти витратами.

Задля того, щоб правильно визначати собівартість кожного окремого виду продукції є необхідним розробити порядок розподілу загальновиробничих витрат між видами продукції (робіт, послуг). Це може бути здійснено за допомогою різних баз, наприклад, на основі кількості вироблених одиниць, витрачених годин або іншого показника, що найбільш точно відображає розподіл витрат.

В обліковій політиці підприємства також має бути визначений метод обліку витрат і метод калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг). Залежно від специфіки виробничого процесу та організаційних потреб підприємства, можуть використовувати різні методи. В сучасні бізнес-практиці виділяють найбільш поширені методи обліку витрат і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг): позамовний, попередільний, попроцесний, нормативний, змішаний,

«директ-костинг», «стандарткостинг», метод «поглинутих» затрат [33].

Розкриття інформації про витрати допомагають підприємству забезпечувати користувачів фінансової звітності деталізованою інформацією про структуру витрат. Та дозволяє оцінити ефективність управління ресурсами, забезпечити їх прозорість та зрозумілість.

Для обліку фінансових результатів важливе значення має раціональний вибір облікової політики. Адже прийняті методи обліку здатні істотно вплинути на фінансовий стан підприємства і, відповідно, на його звітність.

Зокрема, вибір методу амортизації, способу оцінки вибуття запасів, а також нарахування резерву сумнівних боргів визначає, як швидко витрати будуть відображені у фінансових звітах та як це позначиться на показниках рентабельності та ліквідності. Обрані підходи можуть впливати на обсяг оподаткованого прибутку та доступність фінансових ресурсів, що важливо враховувати для ефективного управління фінансовими результатами і забезпечення стабільності підприємства в довгостроковій перспективі.

Фінансовий результат підприємства є наслідком належного відображення в обліку доходів і витрат. Дотримання встановлених стандартів обліку, які забезпечують достовірність оцінки економічної ефективності діяльності. Суть цих принципів можна звести до двох основних положень:

1. Доходи та витрати визнаються в момент їх фактичного виникнення, незалежно від реального руху грошових коштів.

2. При обчисленні фінансового результату доходи зіставляються з відповідними витратами, що були здійснені з метою їх отримання.

Ці принципи забезпечують коректність відображення фінансових результатів і сприяють реалістичній оцінці діяльності підприємства.

Після остаточного визначення фінансового результату на рахунку 79 «Фінансові результати» здійснюється його списання на рахунок 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)». Якщо підприємство отримує прибуток це фіксується записом:

- Дт 791-793 – Кт 441 (нерозподілений прибуток).

Якщо ж фінансовий результат є від'ємним (тобто підприємство зазнало збитків), облік здійснюється наступним чином:

- Дт 442 – Кт 791-793 (непокритий збиток).

Списання фінансового результату на рахунок 44 є важливим для відображення реального фінансового стану підприємства та забезпечує основу для подальшого фінансового планування й прийняття управлінських рішень. Ці проведення дозволяють відобразити фінансовий результат підприємства у балансі, зокрема, зафіксувати розмір нерозподіленого прибутку або накопиченого збитку. Що в свою чергу дозволяє акумулювати прибутки для розвитку або вчасно враховувати збитки для аналізу ефективності.

Завершальним етапом облікового процесу є відображення результатів діяльності підприємства у фінансовій звітності. Згідно з вимогами НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», дані про доходи, витрати та фінансові результати підприємства акумулюються у формі № 2 фінансової звітності – «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)». Основою для даних якої є обороти відповідних рахунків 7 та 9 класу. Звіт розкриває інформацію про результати діяльності в розрізі: валовий прибуток (збиток); фінансовий результат від операційної діяльності (прибуток / збиток); фінансові результати до оподаткування (прибуток / збиток); чистий фінансовий результат (прибуток / збиток). Така побудова Звіту дає можливість проаналізувати етапи формування результатів в розрізі видів діяльності, при цьому найбільша частина інформації припадає на операційну діяльність, яка основу бізнесу суб'єкта господарювання. Методику заповнення даних про фінансові результати у фінансовій звітності наведено в табл. 2.4.

Цей звіт надає можливість не лише оцінити поточну ділову активність та інвестиційну привабливість підприємства, але й слугує основою для розрахунку показників, що застосовуються в прогнозуванні його майбутньої діяльності. Звіт є обов'язковим елементом квартальної та річної звітності підприємства.

Таблиця 2.4 – Відображення фінансових результатів у I частині Звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід)

№ з/п	Код рядку	Стаття	Дані оборотів по рахункам обліку
1	2	3	4
1	2000	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	Визначається як сума оборотів за Дт субрахунків 701, 702, 703 з Кт 791 за вирахуванням обороту за Дт субрахунку 704 (вирахування з доходу)
2	2050	Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	Оборот за Дт субрахунків 901, 902, 903
3	2090	Валовий: - прибуток	Позитивний або негативний результат: ряд. 2000 + ряд. 2010 – ряд. 2050 – ряд. 2070.
4	2095	- збиток	
5	2120	Інші операційні доходи	Оборот за Кт рахунку 71 з Кт 791
6	2130	Адміністративні витрати	Оборот за Дт рахунку 92 з Кт 791
7	2150	Витрати на збут	Оборот за Дт рахунку 93 з Кт 791
8	2180	Інші операційні витрати	Оборот за Дт рахунку 94 з Кт 791
9	2190	Фінансовий результат від операційної діяльності: - прибуток	Позитивний або негативний результат: ряд. 2090(ряд. 2095) ± (ряд. 2105) ± ряд. 2110 + ряд. 2120 – ряд. 2130 – ряд. 2150 – ряд. 2180.
10	2195	- збиток	
11	2200	Дохід від участі в капіталі	Оборот Дт рахунку 72 з Кт субрахунку 792
12	2220	Інші фінансові доходи	Оборот Дт рахунку 73 з Кт субрахунку 792
13	2240	Інші доходи	Дт рахунку 74 з Кт субрахунку 793
14	2250	Фінансові витрати	Дт субрахунку 792 з Кт рахунку 95
15	2255	Втрати від участі в капіталі	Дт субрахунку 792 з Кт рахунку 96
16	2270	Інші витрати	Оборот за Дт субрахунку 793 з Кт рахунку 97
17	2290	Фінансові результати до оподаткування: - прибуток	Позитивний або негативний результат: ряд. 2190(ряд. 2195) + ряд. 2200 + ряд. 2220 + ряд. 2240 – ряд. 2250 – ряд. 2255 – ряд. 2270. ± ряд. 2275
18	2295	- збиток	
19	2300	Витрати (дохід) з податку на прибуток	Витрати: Дт субрахунку 793 з Кт субрахунку 981 Дохід: Дт субрахунку 981 з Кт 793
20	2305	Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	Відображаються за вибіркою кредитових/дебетових оборотів рахунку 79, які стосуються припиненої діяльності
21	2350	Чистий фінансовий результат: - прибуток	Позитивний або негативний результат: ряд. 2290(ряд. 2295) ± ряд. 2300 ± ряд. 2305
22	2355	- збиток	

Джерело: згруповано за інформацією [15, 34]

Проте у фінансовій звітності, зокрема у формі №2 «Звіт про фінансові результати», відображається фінансовий результат лише від операційної діяльності та загальний результат звичайної діяльності підприємства. Тобто, витрати та

доходи від фінансової та інвестиційної діяльності не розділяються окремо. Це обмежує можливість точного визначення фінансового результату від фінансових та інвестиційних операцій, що впливає на якість інформації для управлінських рішень.

Задля детального розгляду структури та статей Звіту про фінансові результати, важливо прослідкувати взаємозв'язок елементів, що формують фінансові результати підприємства. Такий підхід дозволяє простежити логіку послідовності формування показників, починаючи від виручки до чистого фінансового результату. А також оцінити вплив окремих складових на кінцевий фінансовий результат (рис. 2.8).

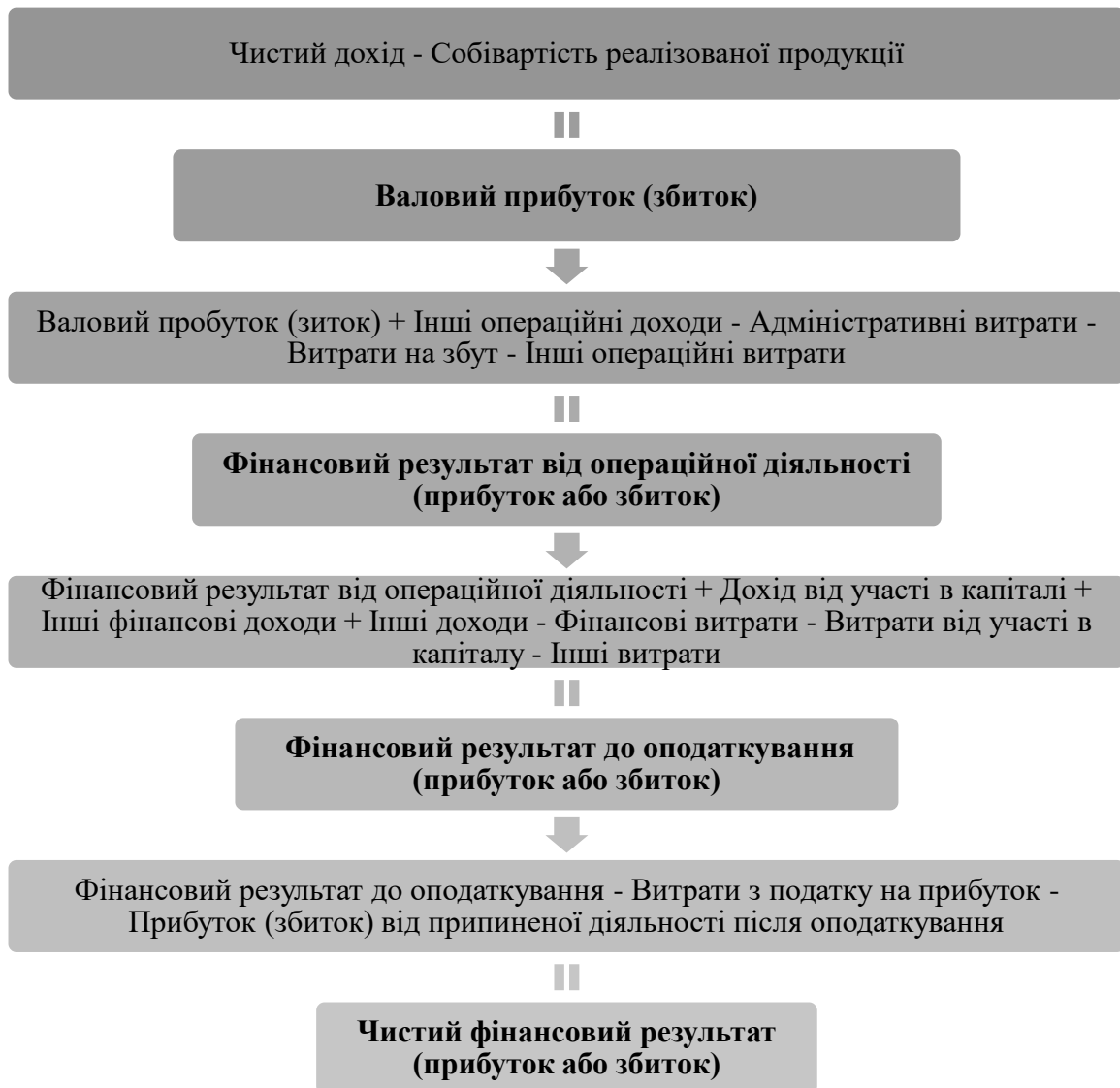

Рисунок 2.8 Алгоритм формування фінансових результатів діяльності підприємства

Джерело: згруповано за інформацією [15, 35]

Схема демонструє послідовність формування фінансового результату діяльності підприємства на основі елементів, що містяться у Звіті про фінансові результати. Початковим етапом є визначення валового прибутку, співставлення його з витратами від основної діяльності та іншої діяльності. А завершальним – розрахунок чистого фінансового результату. Такий алгоритм дозволяє чітко простежити зв'язок між елементами фінансової звітності, аж до отримання чистого фінансового результату. Чистий прибуток, що залишається у розпорядженні підприємства після сплати всіх податків та обов'язкових платежів, є основним фінансовим ресурсом для його подальшого розвитку.

Ще однією складовою річної фінансової звітності, котра деталізує показники основних форм звітності є Примітки (форма № 5). Дана форма звітності дозволяє більш широко відобразити інформацію в тому числі і про доходи та витрати підприємства.

У Примітках відведено окремий розділ для відображення доходів та витрат – Розділ V. Доходи і витрати (р.440-632). Даний розділ деталізує інформацію про операційні, фінансові та інвестиційні доходи і витрати, які мають суттєве значення для аналізу фінансових результатів. Заповнюється він за даними бухгалтерського обліку (субрахунки 71, 72, 73, 74 і 94, 95, 96, 97). Тобто дана частина звіту деталізує інформацію про доходи та витрати, які відображаються у Звіті про фінансові результати у рядках 2120, 2180, 2200-2270.

Як уже наголошувалось раніше – фінансовий результат діяльності підприємства є результатом співвідношення доходів і витрат і може виражатися як прибуток або збиток. Ефективне розкриття інформації про доходи, витрати та результати діяльності в обліковій політиці та фінансовій звітності підприємства є основою для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Зрозуміле відображення фінансових результатів дозволяє всім зацікавленим сторонам – від власників до інвесторів і держави – оцінити не лише фінансовий стан підприємства, а й ефективність його діяльності.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

3.1 Значення, завдання та етапи аналізу фінансових результатів діяльності підприємства

Аналіз фінансових результатів підприємства є невід'ємною частиною ефективної діяльності будь-якого підприємства незалежно від галузі його функціонування. У сучасних умовах високої конкуренції та глобалізації ринків саме фінансова стійкість визначає здатність підприємства не лише зберігати свої позиції, але й розвиватися в умовах динамічного середовища. Особливо актуальним цей аспект є сьогодні – у період економічної нестабільності, інфляційних коливань та іншими викликами спричиненими війною.

Для українських підприємств період воєнного стану став справжнім випробуванням на гнучкість та стійкість. Повномасштабне вторгнення мало значний вплив на фінансову стійкість українських підприємств, продемонструвавши широкий спектр негативних наслідків – від незначних тимчасових труднощів до повного припинення діяльності. За даними досліджень, близько 64% мікро-, малих та середніх підприємств, які є основою економіки України, були змушені призупинити свою діяльність із початком воєнного стану. Наслідком цього стали значні втрати робочих місць, зниження доходів населення та скорочення обсягів виробництва [36]. Однак, незважаючи на значні труднощі, більшість підприємств поступово адаптувалися до нових умов і змогли відновити роботу. Станом на жовтень 2023 року лише 9,6% компаній все ще перебували під загрозою ліквідації, що є суттєвим покращенням порівняно з червнем 2022 року, коли цей показник становив 46,8% [37]. Цей приклад демонструє важливість фінансового аналізу як інструменту для відновлення діяльності та підтримання стабільності навіть за непередбачуваних умов та кризових явищ.

Інформація про фінансові результати, що відображається у фінансових звітах

і на основі якої формується аналіз, має важливе значення для оцінки ключових характеристик фінансового стану компанії. Вона дозволяє визначити рівень платоспроможності, ліквідності, фінансової стійкості, а також виявити потенційні ризики та можливості для подальшого розвитку. Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства виконує важливу роль у формуванні обґрунтованих управлінських рішень і спрямований на досягнення низки ключових завдань (рис. 3.1).

Рисунок 3.1 – Основні завдання аналізу фінансових результатів

Джерело: згруповано за інформацією [38]

Успішне виконання цих завдань забезпечує своєчасне виявлення проблем, які впливають на рівень отримання прибутку від діяльності та розробити заходи щодо усунення виявлених проблем. Аналіз фінансових результатів надає можливість обґрунтованого прийняття управлінських рішень, спрямованих на збільшення фінансової стійкості, підвищення рентабельності та формування довгострокової стратегії розвитку підприємства.

Організація аналізу фінансових результатів на підприємстві включає кілька послідовних етапів, які забезпечують структуроване дослідження його господарської діяльності. На першому етапі здійснюється вибір об'єктів та організаційних форм дослідження, які потребують аналізу. Даними об'єктами є джерела доходу та витрат. Паралельно визначаються організаційні форми проведення аналізу, наприклад, централізовану та децентралізовану, а також розподіляються обов'язки між учасниками процесу.

Наступним етапом є планування, під час якого розробляється детальний план аналітичної роботи. У ньому визначаються цілі аналізу, його основні завдання, строки виконання кожного етапу, а також призначаються відповідальні особи. Цілі можуть включати, наприклад, оцінку динаміки прибутку, пошук резервів для зниження витрат чи оптимізацію структури доходів.

Для проведення якісного аналізу необхідне інформаційне та методичне забезпечення. Це передбачає збір, систематизацію та обробку первинної інформації. Збір даних із внутрішніх джерел, включає такі джерела як фінансова звітність або бухгалтерські документи, а також зовнішні джерела, наприклад, вивчення підприємств-конкурентів чи макроекономічних показників. Паралельно з цим обираються методи аналізу: вертикальний, горизонтальний, факторний аналіз, а також розрахунок фінансових коефіцієнтів. Сучасні програмні продукти значно спрощують цей етап, дозволяючи автоматизувати роботу з великими даними.

Аналітичне опрацювання даних передбачає детальний розгляд отриманої інформації для вивчення динаміки фінансових результатів і факторів, які на неї впливають. Даний етап включає в себе обчислення фінансових показників, аналіз їхньої динаміки та порівняння з галузевими середніми або плановими значеннями.

На цьому етапі здійснюється побудова таблиць, графіків, діаграм, які дозволяють наочно представити результати дослідження.

На основі проведеного аналізу здійснюється узагальнення результатів, яке включає формування висновків про стан підприємства та підготовку рекомендацій. Зокрема, аналізується прибутковість, рентабельність і фінансова стійкість підприємства, після чого пропонуються заходи для їх покращення. Це може включати пошук нових джерел доходу, оптимізацію витрат або зміну стратегії управління.

Завершальним етапом є контроль за впровадженням рекомендацій, розроблених на основі проведеного аналізу. Проводиться моніторинг виконання цих заходів, оцінюється їхня ефективність та, за необхідності, коригується план дій відповідно до змін внутрішніх чи зовнішніх факторів у діяльності. Такий підхід дозволяє не лише провести глибокий аналіз і реально оцінити фінансовий стан підприємства, а також забезпечити розвиток і покращення фінансових показників підприємства у майбутньому [39].

Основною метою аналізу фінансових результатів є визначення причин, що призвели до змін у фінансовому стані підприємства, оцінка цих змін, їх наслідків. Для попередження негативних тенденцій у динаміці фінансових результатів використовуються ефективні методи аналізу, які допомагають ідентифікувати фактори, що негативно впливають на рівень прибутковості підприємства. Набір методів проведення аналізу фінансових результатів підприємства охоплює різні аспекти оцінки діяльності компанії. Основними з них є:

1. Вертикальний та горизонтальний аналіз фінансових результатів.

Даний етап досліджує структуру фінансових результатів за окремими напрямками діяльності (вертикальний аналіз). Також оцінюється їх динаміка у часовому розрізі з розрахунком абсолютних і відносних відхилень (горизонтальний аналіз). Цей метод дозволяє виявити зміни у пропорціях доходів і витрат, а також тенденції їх зростання або зменшення.

2. Факторний аналіз валового прибутку. Виконується детальний розгляд впливу окремих факторів, таких як зміни в обсягах реалізації, ціновій політиці,

собівартості продукції, на формування валового прибутку. Цей етап допомагає визначити основні причини змін фінансових результатів

3. Аналіз доходів і витрат. Здійснюється оцінка доходів і витрат у розрізі необхідної для аналізу класифікації. Це дозволяє виявити найбільш витратні статті та оцінити ефективність управління доходами та витратами.

4. Розрахунок коефіцієнтів рентабельності. Виконується обчислення основних показників рентабельності, що характеризують ефективність використання ресурсів підприємства та його здатність генерувати прибуток.

5. Інтегральна оцінка фінансових результатів. На цьому етапі узагальнюються результати аналізу попередніх етапів. Проводиться оцінка загальної фінансової ефективності підприємства з урахуванням взаємозв'язків між різними показниками.

Послідовне виконання зазначених етапів дозволяє сформулювати цілісну картину фінансових результатів підприємства, виявити його сильні та слабкі сторони, а також зробити заходи для покращення ефективності діяльності.

Управління доходами та витратами є ключовим аспектом забезпечення прибутковості підприємства. Для оптимізації цих показників підприємство може застосовувати чітко вибудовану систему контролю, яка буде спрямована на підвищення доходів та зменшення витрат в майбутньому.

Першим основним кроком, який забезпечуватиме дану систему є аналіз доходів та витрат за попередні періоди. Такий аналіз дозволяє визначити основні джерела доходів та структуру витрат, а також порівняти результати різних періодів (звітний період, минулі роки) для оцінки динаміки та змін.

Другим кроком є розробка заходів для збільшення доходів та зменшення витрат. За результатами аналізу слід запропонувати конкретні дії, які допоможуть підприємству оптимізувати фінансові показники. Це може бути підвищення використання ресурсів, зниження витрат на виробництво, пошук нових каналів збуту тощо.

Третє це запровадження системи моніторингу планових показників. Система моніторингу дозволяє контролювати ключові показники доходів та витрат у різних

розрізах: річному, квартальному, місячному. Регулярний контроль допомагає виявити відхилення від планових значень, що дозволяє швидко приймати коригуючі дії. І на основі отриманих даних прослідкувати чи є місце відхиленням. Якщо відхилення від плану є впливовими, то слід вживати відповідні заходи для покращення показників. Ці заходи можуть включати оперативне коригування цін, адаптацію витрат чи залучення нових методів стимулювання продажів.

Аналіз фінансових результатів є дуже важливим. Адже часто підприємства стикаються з певними парадоксами. Виявлення парадоксів фінансових результатів виникають у процесі аналізу доходів, витрат, фінансових результатів та інших економічних показників. Причин безліч: від особливостей бухгалтерського обліку, який фіксує факти, а не завжди економічну суть подій, до суб'єктивних оцінок та маніпуляцій.

Наприклад, фінансових результат не є рівнозначним залишку грошових коштів на рахунку підприємства. Це важливе розуміння ґрунтується на принципах бухгалтерського обліку, де визнання доходів і витрат відбувається незалежно від руху грошей. Це означає, що підприємство може мати позитивний фінансовий результат (прибуток), але водночас не мати достатньо грошей на рахунку, або навпаки – мати гроші, але без визнаного доходу та прибутку.

Такий розрив між фінансовими результатами і грошовими потоками часто спостерігається коли підприємство отримує аванси або передоплати за товари чи послуги, які ще не були надані. У цьому випадку гроші вже є на рахунку, але дохід не може бути визнаний до фактичного надання послуг чи відвантаження продукції. Це демонструє, що рух грошей сам по собі не впливає на фінансовий результат, який фіксується за правилами обліку [40].

За таких обставин системний аналіз фінансових результатів підприємства набуває критичного значення. Він дозволяє не лише оцінити реальні можливості компанії, а й виявити слабкі місця, розробити заходи для мінімізації ризиків і забезпечення стабільності в коротко- та довгостроковій перспективі.

3.2. Аналіз рівня, динаміки, структури доходів і витрат, їх вплив на результати діяльності

Для оцінки ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства важливим є аналіз динаміки, складу та структури доходів і витрат, що дозволяє оцінити джерела формування прибутку, визначити потенційні ризики та резерви для розвитку. Аналіз буде проведено на основі фінансової звітності ТОВ «ВСМК-ТРЕЙД» за 2019-2023 роки. Що дозволить оцінити динаміку доходів і витрат, визначити їхній склад і структуру. Основна мета дослідження – виявлення впливу цих фінансових показників на результати діяльності підприємства та оцінка їхнього значення для підвищення ефективності управління.

Для ознайомлення з досліджуваним підприємством варто розпочати з горизонтально-вертикального аналізу ключових показників діяльності суб'єкта господарювання. Ці методи дозволяють оцінити абсолютні та відносні зміни ключових показників, а також дослідити їх структуру та тенденції розвитку. Аналіз діяльності ТОВ «ВСМК-ТРЕЙД» за основними показниками, що впливають на фінансовий результат за 2019 – 2023 роки подано в табл. 3.1.

Таблиця 3.1 – Горизонтально-вертикальний аналіз фінансових показників ТОВ «ВСМК-ТРЕЙД» за 2019-2023 роки

<i>Показники</i>	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік
	тис. грн (ΔТ, %)	тис. грн (ΔТ, %)	тис. грн (ΔТ, %)	тис. грн (ΔТ, %)	тис. грн (ΔТ, %)
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	1 026 370 (-)	1 464 340 (43%)	1 518 526 (4%)	795 442 (-48%)	1 460 274 (84%)
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	921 521 (-)	1 285 151 (39%)	1 193 080 (-7%)	592 908 (-50%)	1 165 084 (97%)
Валовий прибуток, тис. грн	104 849 (-)	179 189 (71%)	325 446 (82%)	202 534 (-38%)	295 190 (46%)

Джерело: сформовано автором за інформацією Звіту про фінансові результати (форма №2) за 2019-2023 роки ТОВ «ВСМК-ТРЕЙД» [41]

Дані таблиці ілюструють фінансові показники підприємства за п'ятирічний період та ланцюговий темп приросту показників рік до року. Наприклад валовий

прибуток у 2022 році був меншим на 38% порівняно з 2021 роком, але вже у 2023 році він зріс на 46% (у 1,46 рази) порівняно з 2022 роком.

Водночас з аналізу видно, що у 2023 році зростання собівартості продукції почало випереджати зростання доходу від реалізації (97% та 84% відповідно), що може свідчити про посилення тиску витрат на фінансовий результат підприємства.

Одним із найважливіших елементів, які формують фінансовий результат, є доходи підприємства. Їх детальне дослідження дозволяє визначити джерела формування прибутку, динаміку змін і структуру, а також оцінити внесок кожного виду доходів у загальний результат діяльності (табл. 3.2).

Таблиця 3.2 – Горизонтально-вертикальний аналіз доходів діяльності ТОВ «ВСМК-ТРЕЙД»

Групи доходів	Сума, тис. грн.		Структура, %		Відхилення		
	2022	2023	2022 (0)	2023 (1)	Абсолютні, Δ, тис. грн	Темп приросту, ΔТ, %	Структури, пункти
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	795 442	1 460 274	97,16	99,4	664 832	+83,6	+2,24
Інші операційні доходи	21 563	9 174	2,63	0,61	-12 389	-57,5	-2,02
Дохід від участі в капіталі	0	0	0	0	0	-	0
Інші фінансові доходи	1 534	0	0,19	0	-1 534	-100	-0,19
Інші доходи	122	36	0,02	0,01	-86	-70,5	-0,01
Інший сукупний дохід до оподаткування	0	0	0	0	0	-	0
Всього сукупний дохід до оподаткування	818 661	1 469 484	100	100	650 823	+79,5	-

Джерело: сформовано автором за інформацією Звіту про фінансові результати (форма №2) за 2023 рік ТОВ «ВСМК-ТРЕЙД» [41]

Для наочного відображення рівня динаміки доходів діяльності ТОВ «ВСМК-ТРЕЙД» використано графічну інтерпретацію отриманих даних, що дозволяє краще проаналізувати зміни у структурі та темпах зростання доходів за досліджуваний період на рис. 3.2.

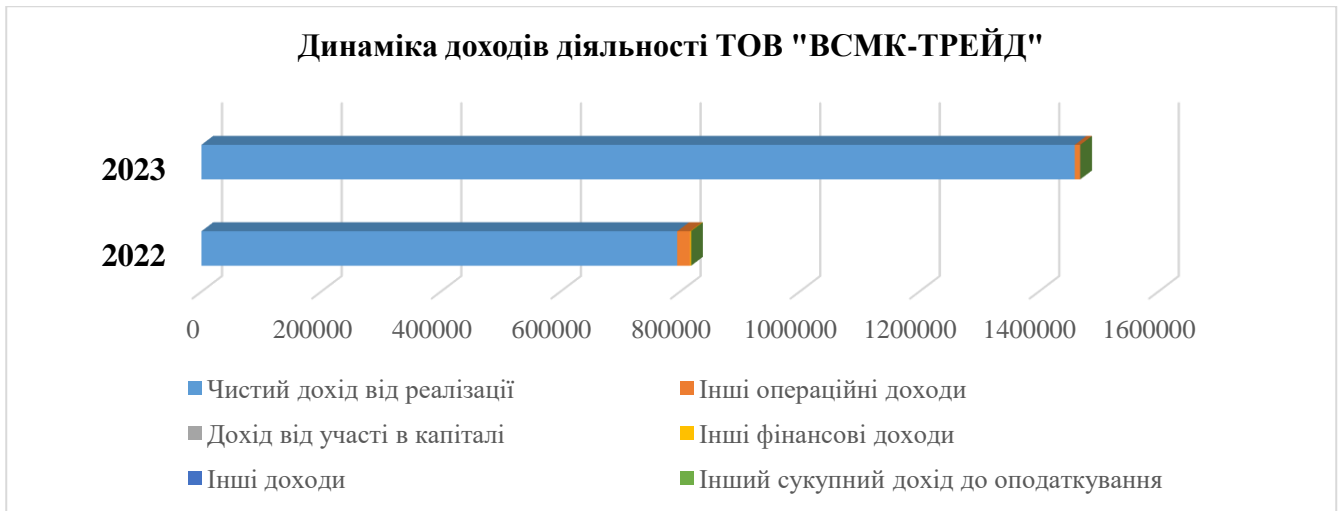

Рисунок – 3.2 Динаміка змін доходів діяльності ТОВ «ВСМК-ТРЕЙД»

Джерело: побудовано автором на основі розрахованих даних із Звіту про фінансові результати (форма № 2) ТОВ «ВСМК-ТРЕЙД» [41]

Аналіз структури та динаміки доходів підприємства вказує на значне покращення його основної діяльності у 2023 році порівняно з 2022 роком. Зокрема, чистий дохід від реалізації зріс на 664 832 тис. грн, що становить приріст на 84%. Його частка у загальній структурі доходів також збільшилася до 99,4%, що підтверджує домінуючу роль операційних доходів у діяльності підприємства.

У той же час інші види доходів зазнали зниження. Зокрема, інші операційні доходи у 2023 році скоротилися на 58%, а їх частка у загальних доходах зменшилась з 2,63% до 0,61%. Аналогічно, інші фінансові доходи втратили своє значення, адже звітного року були взагалі відсутні. Загальний сукупний дохід до оподаткування зріс на 79,5%, що свідчить про зростання ефективності основної діяльності, незважаючи на скорочення обсягів інших видів доходів.

Отже, підприємство демонструє успішний розвиток за рахунок збільшення обсягів основної діяльності. Підприємству може бути запропоновано диверсифікувати джерела прибутку для зниження ризиків і забезпечення фінансової стійкості.

Після детального аналізу доходів діяльності ТОВ «ВСМК-ТРЕЙД» логічним наступним етапом є дослідження витрат. Аналіз витрат дозволить оцінити їх динаміку, структуру та вплив на прибутковість підприємства, а також визначити можливі резерви для оптимізації витратної частини діяльності (табл. 3.3).

Таблиця 3.3 – Горизонтально-вертикальний аналіз витрат діяльності підприємства ТОВ «ВСМК-ТРЕЙД»

Витратні показники	Сума, тис. грн.		Структура, %		Відхилення		
	2023	2022	2023, (1)	2022, (0)	Абсолютні, Δ, тис. грн.	Темп приросту, ΔТ, %	Структури, пункти
Операційні витрати	1 401 461	753 294	96,8	92,7	+648 167	+86	+4,1
<i>У тому числі:</i>							
1.1. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	1 165 084	592 908	80,5	73	+572 176	+96,5	+7,5
1.2. Адміністративні витрати	119 272	70 334	8,2	8,7	+48 938	+69,6	-0,4
1.3. Витрати на збут	107 915	76 413	7,5	9,4	+31 502	+41,2	-2
2. Інші операційні витрати	9 190	13 639	0,6	1,7	-4 449	-32,6	-1
Фінансові витрати	42 021	58 116	2,9	7,2	-16 095	-27,7	-4,2
Інші витрати	0	0	0	0	-	-	-
Витрати з податку на прибуток	4 692	1 305	0,3	0,2	3 387	+259,5	+0,2
Разом витрати від звичайної діяльності	1 448 174	812 715	100	100	+635 459	+78,2	-

Джерело: сформовано автором за інформацією Звіту про фінансові результати (форма №2) ТОВ «ВСМК-ТРЕЙД», 2023 року [41]

Для наочного розуміння динаміки та структури однієї з найбільшої складової витрат операційної діяльності ТОВ «ВСМК-ТРЕЙД» представлено гістограму на рис. 3.3.

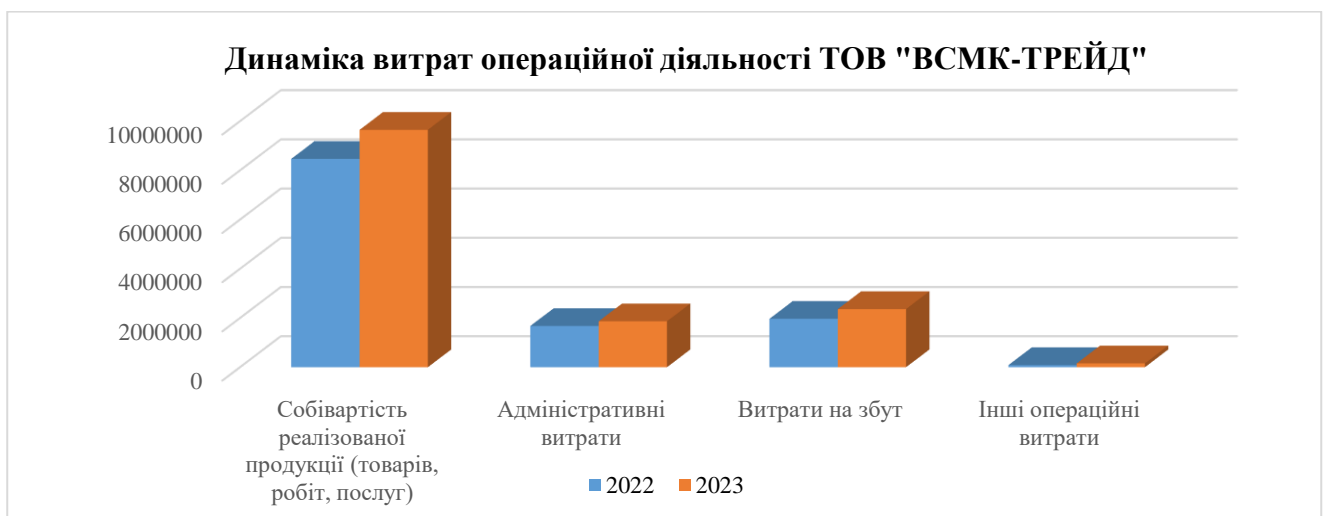

Рисунок – 3.3 Динаміка змін складових витрат ТОВ «ВСМК-ТРЕЙД»

Джерело: побудовано автором на основі розрахованих даних із Звіту про фінансові результати (форма № 2) ТОВ «ВСМК-ТРЕЙД», 2023 року [41]

Горизонтальний аналіз витрат діяльності ТОВ «ВСМК-ТРЕЙД» за 2023 рік порівняно з 2022 роком демонструє суттєве збільшення суми операційних витрат на 648 167 тис. грн (+86%). Таке зростання свідчить про підвищення обсягів виробничої діяльності підприємства. Основну частку в цьому прирості займає собівартість реалізованої продукції, яка зросла на 96,5%, що відображає збільшення витрат на виробництво, а також підвищення цін на ресурси та матеріали. Загалом значний приріст операційних витрат є очікуваним на тлі зростання обсягів діяльності.

Адміністративні витрати зросли на 69,6%, причиною цього є відновлення процесів діяльності підприємства у 2023 році, розширення адміністративного штату. Витрати на збут також зросли 41,2%, що свідчить про активізацію маркетингових заходів для підтримки та розширення ринку збуту.

Інші операційні витрати навпаки скоротилися на -32,6%, що є позитивним показником, оскільки такі витрати зазвичай є менш контрольованими. Зменшення цих витрат може бути наслідком покращення фінансової дисципліни підприємства.

Фінансові витрати скоротилися на -27,7%, що свідчить про ефективніше управління кредитними зобов'язаннями або зниження рівня боргового навантаження. Водночас витрати на податок на прибуток значно зросли, що пояснюється підвищенням фінансового результату підприємства.

Для більш детального дослідження витрат діяльності доцільно провести аналіз витрат за елементами. Такий підхід дозволить оцінити структуру витрат за їх складовими, визначити частки основних елементів, які впливають на ефективність діяльності. Структуру операційних витрат за елементами представлено на основі III розділу форми № 2 – Елементи операційних витрат» та представлено в табл. 3.4.

Аналіз структури елементів операційних витрат ТОВ «ВСМК-ТРЕЙД» свідчить про значні зміни у складі витрат підприємства. Матеріальні затрати продемонстрували найбільший приріст +211,2%. Зростання даного елемента витрат було пов'язане з відновленням виробничої завантаженості після початку повномасштабного вторгнення у 2022 році. Іншою вагомою причиною стало

зростання інфляції у 2022 році аж на 26,6%, що стало причиною здорожчання матеріалів, та спричинило збільшення частки матеріальних затрат у загальних витратах на 6,4 пункти [42].

Витрати на оплату праці зросли на 51,5%, що є важливим сигналом про розширення або відновлення штату після скорочень у 2022 році та про підвищення заробітних плат для залучення кваліфікованих кадрів. Відповідно частка витрат на оплату праці збільшилась на 0,9 пункти, що вказує на важливість цієї статті для підприємства. Витрати на соціальні заходи також зросли на 64,3%, що свідчить про посилення соціальної відповідальності по відношенню до працівників підприємства. Це, в свою чергу, позитивно впливає на рівень мотивації та залученості співробітників.

Амортизація зросла лише на 7,8%, це вказує на помірне оновлення основних засобів підприємства. Проте частка амортизаційних витрат у загальних витратах зменшилась на 4,7 відсоткові пункти, що спричинено зростанням інших витрат, які мають більший вплив на структуру витрат. Інші операційні витрати зросли на 35,3%, однак їх частка у загальних витратах знизилась на 3,2 пункти.

Таблиця 3.4 – Структурний аналіз елементів операційних витрат ТОВ «ВСМК-ТРЕЙД»

<i>Елементи операційних витрат</i>	<i>Сума, тис. грн.</i>		<i>Структура, %</i>		<i>Відхилення</i>		
	2023	2022	2023 (1)	2022 (0)	Абсолютні, Δ, тис. грн.	Відносні, %	Структури, пункти
Матеріальні затрати	28 895	9 286	12,2	5,8	19 609	+211,2	+6,4
Витрати на оплату праці	74 447	49 144	31,5	30,6	25 303	+51,5	+0,9
Відрахування на соціальні заходи	16 273	9 906	6,9	6,2	6 367	+64,3	+0,7
Амортизація	30 529	28 328	12,9	17,7	2 201	+7,8	-4,7
Інші операційні витрати	86 233	63 722	36,5	39,7	22 511	+35,3	-3,2
Всього	236 377	160 386	100	100	75 991	+47,4	-

Джерело: складено та розраховано автором на основі Звіту про фінансові результати (форма №2) ТОВ «ВСМК-ТРЕЙД» [41]

Структуру операційних витрат за елементами підприємства за 2023 рік наведена на рис. 3.4.

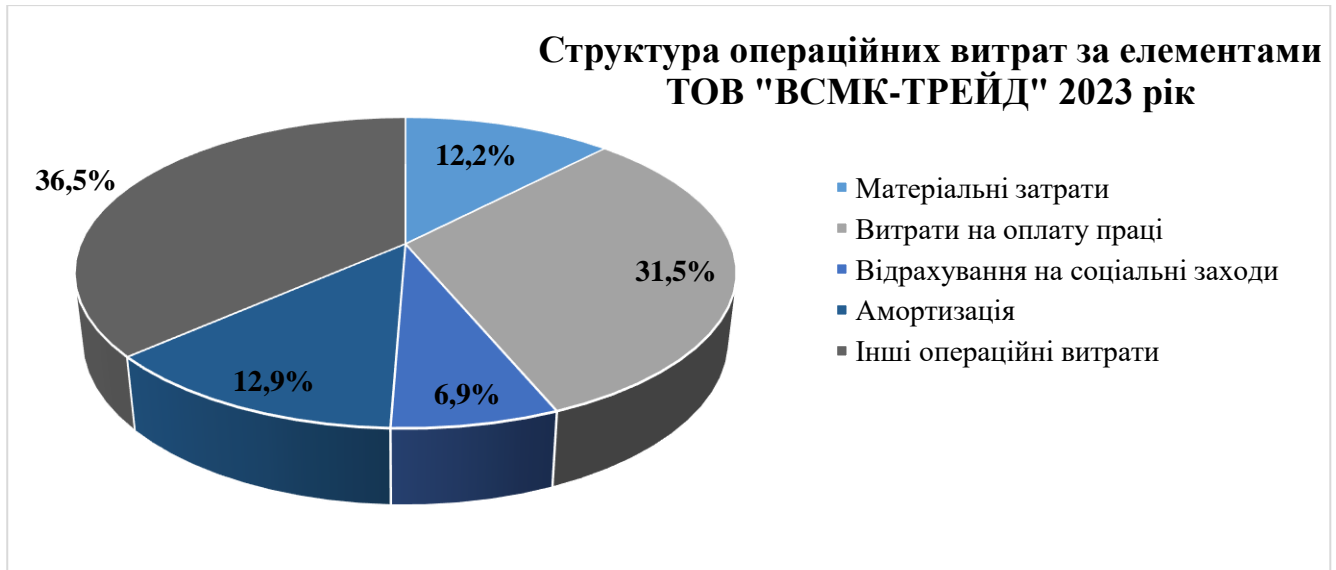

Рисунок – 3.4 Структура операційних витрат ТОВ «ВСМК-ТРЕЙД» за елементами

Джерело: побудовано автором на основі розрахованих даних із Звіту про фінансові результати (форма № 2) ТОВ «ВСМК-ТРЕЙД», 2023 року [41]

Загалом, елементи операційних витрат підприємства зросли на 47,4%, що зумовлено значним приростом матеріальних затрат та витрат на оплату праці. Це свідчить про зростання, або відновлення після початку повномасштабного вторгнення виробничої активності. Також певний вплив мало здорожчання матеріалів, що потребує подальшого контролю та оптимізації для підтримки фінансової стабільності.

Проведений аналіз доходів і витрат підприємства надав ґрунтовну оцінку структурних змін, динаміки та взаємозв'язків цих показників, що є основою для формування фінансових результатів. Фінансовий результат, який формується як різниця між отриманими доходами та понесеними витратами, відображає здатність підприємства не лише покривати витрати, а й отримувати прибуток. Горизонтальний аналіз дозволяє дослідити динаміку фінансових результатів у часі, виявити закономірності змін, сильні та слабкі сторони діяльності підприємства, а також оцінити вплив зовнішніх і внутрішніх факторів на їх зміни (табл. 3.5).

Таблиця 3.5 – Горизонтальний аналіз фінансових результатів діяльності ТОВ «ВСМК-ТРЕЙД»

Звітний період	Рівні ряду динаміки, n	Значення показника, X	Аналітичні операції:					
			1. Оцінка змін показника загального прибутку (р.2290)					
			Абсолютне відхилення (абс. приріст), тис. грн		Темп зростання, %		Відносне відхилення (темперіст), %	
			базисне	ланцюгове	базисний	ланцюговий, T	базисне	ланцюгове
2019	0	18 384	-	-	-	-	-	-
2020	1	36 796	+18 412	+18 412	200,2	200,2	+100,2	+100,2
2021	2	36 633	+18 249	-163	199,3	99,6	+99,3	-0,4
2022	3	7 251	-11 133	-29 382	39,4	19,8	-60,6	-80,2
2023	4	26 002	+7 618	+18 751	141,4	358,6	+41,4	+258,6
Аналітичні процедури:								
Середньорічна тенденція зміни загального прибутку:			$\overline{T_{3П}} = \sqrt[4]{2,002 * 0,996 * 0,198 * 3,586} = \sqrt[4]{1,416} = 1,091, \text{ або } 109,1\%, \text{ середній приріст } 109,1 - 100 = +9,1\%$					
$\overline{T_{3П}} = \sqrt[4]{T_1 * T_2 * T_3 * T_4} = \sqrt[4]{X_4/X_0}$								

Джерело: складено та розраховано автором на основі Звіту про фінансові результати (форма №2) ТОВ «ВСМК-ТРЕЙД» [41]

Провівши горизонтальний аналіз фінансових результатів діяльності ТОВ «ВСМК-ТРЕЙД», можна зробити низку важливих висновків. Загальний прибуток підприємства демонструє нестабільну динаміку протягом аналізованого періоду. У 2020 році, порівняно з 2019 роком, прибуток зріс на 100,2%. Це свідчить про значний прогрес у фінансовій діяльності. Причиною такого росту може бути відновлення позицій підприємства після зовнішніх викликів, а саме світової пандемії COVID-19.

За останні 5 років загальна тенденція зростання прибутку ТОВ «ВСМК-ТРЕЙД» свідчить про загальне зростання показника. Середньорічна тенденція зміни загального прибутку в середньому складає 9,1% приросту. Показник середньорічного приросту також важливим орієнтиром для прогнозування подальших результатів діяльності підприємства та визначення стратегічних напрямків розвитку компанії.

Задля об'єктивного аналізу та оцінки розрахунків динаміки фінансового результату діяльності ТОВ «ВСМК-ТРЕЙД» за останні 5 років, отримані дані інтерпретовано у вигляді графіку (рис. 3.5).

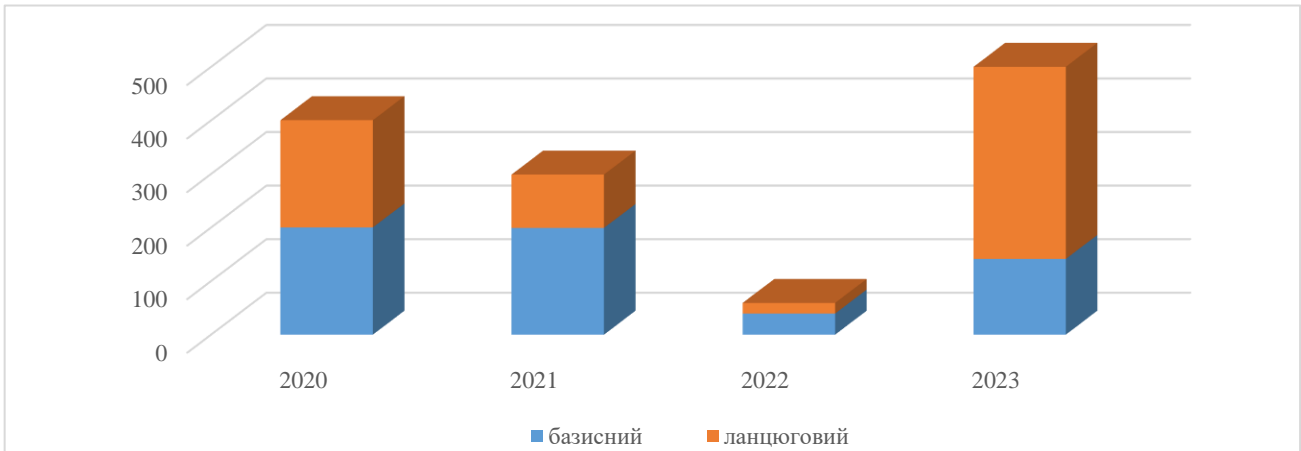

Рисунок 3.5 – Темп зростання фінансового результату діяльності ТОВ "ВСМК-ТРЕЙД" 2020-2023 рр.

Джерело: побудовано автором на основі розрахованих даних із Звіту про фінансові результати (форма № 2) ТОВ «ВСМК-ТРЕЙД» [41]

У 2022 році бачимо різке погіршення ситуації – прибуток зменшився на 80,2% порівняно з 2021 роком. Причиною такої динаміки також є вплив зовнішнього фактору, а саме економічні наслідки війни в Україні. Проте у 2023 році підприємству вдалося частково відновити позиції, і прибуток зріс у більш як 3,5 рази порівняно з попереднім роком. Такий результат може свідчати про адаптацію підприємства до нових умов, впровадження ефективних управлінських рішень та відновлення економічної активності в регіоні.

Загалом, динаміка прибутку ТОВ «ВСМК-ТРЕЙД» за останні 5 років має коливальний характер. Зростання в окремі періоди свідчить про потенціал підприємства, проте різкі спади вказують на залежність від зовнішніх чинників та необхідність посилення контролю за витратами та стабілізації фінансових показників. Падіння фінансового результату у кризові роки зумовлене специфікою діяльності підприємства. За класифікацією КВЕД, основним видом діяльності є неспеціалізована оптова торгівля, яка є високочутливою до економічних коливань і зміни попиту.

У процесі аналізу фінансових результатів підприємства було співставлено дані доходів та витрат зі звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід) за 2023 рік. Основною метою було визначити тенденції формування кінцевого фінансового результату від господарської діяльності підприємства та оцінити ефективність використання ресурсів. Основні показники доходів та витрат підприємства представлені в табл.3.6.

Таблиця 3.6 – Аналіз динаміки доходів, витрат та фінансових результатів підприємства ТОВ «ВСМК-ТРЕЙД» за 2023 рік

Показники доходів	<i>Сума, тис. грн.</i>	<i>Темп зростання, % -Т</i>	<i>Частка у структурі, %</i>	Показники витрат	<i>Сума, тис. грн.</i>	<i>Темп зростання, % -Т</i>	<i>Частка у структурі, %</i>
Чистий дохід від реалізації (ЧД)	1 460 274	184	99,3	Собівартість реалізації	1 165 084	197	80,5
Інші операційні доходи (ІОД)	9 174	43	0,6	Загальні інші операційні витрати	236 377	147	16,3
Фінансові доходи (ФД)	0	0	0	Фінансові витрати	42 021	72	2,9
Інші доходи (ІД)	36	30	0,1	Інші витрати	0	0	0
Інший сукупний дохід (ІСД)	0	0	0	Сукупні витрати з податку на прибуток	4 692	360	0,3
Разом доходів (СД)	1 469 484	180	100	Разом витрат	1 448 174	178	100
Отриманий чистий збиток	0	-	-	Отриманий чистий прибуток (ЧП)	21 310	358	x
Аналітичні процедури:							
Визначення тенденцій «нормального» зростання доходів: $T_{чд} > 100\%$; $T_{фд} > 100\%$; $T_{ід} > 100\%$; $T_{сд} > 100\%$; $T_{чп} > 100\%$				185>100 (позитивна тенденція); 30<100% (негативна тенденція); 180>100% (позитивна тенденція); 358>100% (позитивна тенденція).			
Визначення тенденцій «нормальної» ділової активності та дотримання «золотого правила» бізнесу: $T_{чп} > T_{чд} > T_{а} > 100\%$				358>184>89<100%			
Визначення показника <i>ЕВІТ (Earnings Before Interest & Tax):</i>				$1\,460\,274 + 9\,174 - 1\,165\,084 - 236\,377 = 67\,987$			
Визначення показника <i>НОРАТ (Net Operating Profit After Tax):</i>				$67\,987 * (1-0,18) = 55\,749$			

Джерело: сформовано автором за інформацією Звіту про фінансові результати (форма №2) за 2023 рік ТОВ «ВСМК-ТРЕЙД» [41, 43]

Грунтуючись на даних отриманих під час аналізу видно, що у діяльності ТОВ «ВСМК-ТРЕЙД» 2023 року спостерігається позитивна тенденція у зростанні

доходів: чистий дохід від реалізації зріс на 84%, а загальний обсяг доходів зріс на 80%. З дослідження структури доходів можна побачити, що таке зростання повною мірою відбулось за рахунок операційних доходів (частка 99,3%). Це свідчить про нарощення попиту, правильну політику в структурі продажів та ефективну роботу в ринкових умовах. Чистий прибуток підприємства зріс на 258%, що значно перевищує темпи зростання доходів. Це вказує на ефективність операційної діяльності та раціональне управління витратами. Темпи зростання витрат (178%) є нижчими за темпи зростання прибутку, що свідчить про контрольованість витрат та їх оптимізацію.

Аналіз «золотого правила» бізнесу виявив відхилення: темп зростання чистого прибутку (358%), перевищує темп зростання чистого доходу (184%), але лише темп зростання активів є від'ємним і демонструє зменшення. Це свідчить про скорочення ресурсної бази підприємства, що може вказувати на незначні інвестиції у розвиток або оптимізацію активів для підвищення їх ефективності. Загалом у 2023 році ТОВ «ВСМК-ТРЕЙД» демонструє стабільний розвиток, забезпечуючи зростання доходів і прибутковості. Потрібно оцінити більш розлогу динаміку активів, адже їх скорочення може свідчити про певні ризики у довгостроковій перспективі. Для зміцнення позицій необхідно оцінити причини зменшення активів і, за потреби, розробити стратегії для їх відновлення або оптимального використання.

Проведений аналіз дозволив виявити ключові фактори, що вплинули на формування фінансового результату ТОВ «ВСМК-ТРЕЙД» у різні роки. Основним фактором зростання фінансового результату у 2023 році став чистий дохід від реалізації, що є ключовим джерелом надходжень для підприємства. Також в структурі доходів є невелика частка інших доходів. Водночас собівартість реалізованої продукції продемонструвала тенденцію до зростання, що вплинуло на фінансовий результат у зворотному напрямку. Її часта у структурі витрат залишалась домінуючою. Водночас, у структурі витрат присутні фінансові витрати. Незважаючи на це, зростання чистого доходу дозволило компенсувати збільшення витрат і забезпечити позитивний результат діяльності.

3.3. Оцінка рентабельності підприємства, шляхи її підвищення

Рентабельність є одним із ключових показників ефективності діяльності підприємства, оскільки відображає здатність бізнесу генерувати прибуток і забезпечувати стабільний фінансовий розвиток. Цей показник не лише характеризує фінансові результати, але й дозволяє оцінити продуктивність та раціональність використання ресурсів підприємства. Аналіз рентабельності стає особливо актуальним у сучасних умовах економічної нестабільності, адже він дає змогу виявити слабкі місця у діяльності підприємства та знайти шляхи для її покращення. Рентабельність є відносним показником, що відображає ефективність отримання фінансових результатів (прибутку) підприємства у різних аспектах. Ці показники можуть аналізуватися через витратний, ресурсний або дохідний підходи, що дозволяє комплексно оцінити результати діяльності. В залежності від того з чим порівнюється показник прибутку [44].

З позиції витратного підходу, рентабельність визначається відношенням прибутку до витрат підприємства. Даний підхід дає змогу оцінити продуктивність використання ресурсів через вартість їх відтворення або заміщення. А саме визначити скільки прибутку генерує підприємство на кожну гривню витрат. Такий аналіз є особливо корисним для виявлення вузьких місць у структурі витрат і оптимізації виробничих процесів. Основними витратних показників рентабельності є: рентабельність продукції, інвестиційних проектів, окремих видів продукції, коефіцієнт окупності окремих витрат.

Ресурсний підхід орієнтується на аналіз рентабельності з урахуванням активів, капіталу та зобов'язань. Цей підхід дозволяє визначити, наскільки ефективно підприємство використовує наявні ресурси для отримання фінансових результатів. Важливим аспектом є не лише розрахунок показників, а й оцінка стійкості підприємства до змін у структурі капіталу. Ресурсними показниками є: рентабельність власного капіталу, рентабельність активів.

З позиції дохідного підходу, показники рентабельності розраховується як співвідношення прибутку до доходів. Цей підхід підкреслює здатність

підприємства створювати додану вартість і ефективно конвертувати дохід у прибуток. Показник відображає яку суму прибутку отримує підприємство з кожної гривні продажу. Аналіз рентабельності за дохідним підходом дозволяє зрозуміти, які з видів діяльності приносять найбільший внесок у загальний фінансовий результат, та визначити точки зростання. Основними дохідними показниками рентабельності є: валова рентабельність реалізації, чиста рентабельність реалізації, операційна рентабельність реалізації [45].

Характеристика та логіка розрахунку основних показників рентабельності у розрізі підходів наведено в Додатку Б.

Одним із представлених витратних показників рентабельності є рентабельність виробничих витрат. Діяльність ТОВ «ВСМК-ТРЕЙД» демонструє значення виробничої рентабельності:

- 2023 р.: $(295\ 190/1\ 165\ 084)*100\% = 25,3\%$;
- 2022 р.: $(202\ 534/592\ 908)*100\% = 34,3\%$.

Тобто підприємство у 2022 році отримало 0,34 грн, а у 2023 році 0,25 грн валового прибутку з 1 гривні вкладеної у собівартість. Тобто для компанії 2022 рік, в якому валовий прибуток був менший на 45%, був прибутковішим за 2023 рік майже на 0,1 грн.

При аналізі фінансових результатів важливим є коефіцієнт окупності. Він складається з окупності виробничих та операційних витрат. Окупність операційних витрат складала:

- 2023 р.: $(1\ 401\ 461/1\ 460\ 274) = 0,96$;
- 2022 р.: $(753\ 294/795\ 442) = 0,94$.

Це означає, що у 2023 році ТОВ «ВСМК-ТРЕЙД» понесло 0,96 грн операційних витрат, щоб отримати 1 грн доходу.

А окупність виробничих витрат становила:

- 2023 р.: $(1\ 165\ 084/1\ 460\ 274) = 0,8$;
- 2022 р.: $(592\ 908/795\ 442) = 0,75$.

Тобто, щоб у 2023 році ТОВ «ВСМК-ТРЕЙД» отримати 1 гривню доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), потрібно понести 0,8 грн виробничих

витрат.

Аналіз операційної діяльності є ключовим у дослідженні фінансової ефективності ТОВ «ВСМК-ТРЕЙД», оскільки вона формує основну частину прибутку підприємства (табл. 3.7). Для показників рентабельності операційної діяльності за нормативне значення прийнято його динамічний, постійний ріст.

Таблиця 3.7 – Рентабельність ТОВ «ВСМК-ТРЕЙД» із застосуванням показника ЕВІТДА

<i>Показники</i>	<i>За звіт. період</i>	<i>За поперед. період</i>	
1. Чистий дохід від реалізації, <i>NR</i> (ф. 2 р.2000)	1 460 274	795 442	
2. Фінансовий результат від операційної діяльності, <i>ЕВІТ</i> (ф.2 р.2190)	67 987	63 711	
3. Амортизація, <i>DA</i> (ф.2 р.2515)	30 529	28 328	
4. ЕВІТДА, (п.2 + п.3)	98 516	92 039	
Аналітичні операції:			
<i>1. Розрахунок ключових показників формування грошового потоку від операційної діяльності</i>			
<i>Показники</i>	<i>За звіт. період</i>	<i>За поперед. період</i>	<i>2. Оцінка абс. змін до поперед. періоду</i>
Рентабельність за <i>ЕВІТДА</i> , %, <i>ЕВІТДА margin</i> (п.4 / п.1 × 100%)	6,74	11,57	-4,83

Джерело: сформовано автором за інформацією Звіту про фінансові результати (форма №2) за 2023 рік ТОВ «ВСМК-ТРЕЙД» [41, 43]

У звітному періоді (2023 рік) показник ЕВІТДА зріс, що свідчить про збільшення можливостей підприємства для капітальних інвестицій у розвиток бізнесу. Це демонструє покращення фінансового стану підприємства, та про поступову адаптацію діяльності до викликів війни. Водночас рентабельність за ЕВІТДА має негативну динаміку – її зниження порівняно з попереднім роком на 4,83 відсоткові пункти може вказувати на менш ефективне використання ресурсів для генерації прибутку до вирахування відсотків, податків, зносу та амортизації.

Зростання ЕВІТДА за таких умов може бути пов'язане із збільшенням обсягу операційної діяльності або доходів, проте зменшення рентабельності вказує на підвищення витрат, які супроводжують цей ріст. Це свідчить про необхідність більш ефективно управляти витратами для забезпечення стабільного фінансового

стану підприємства.

Оцінка рентабельності операційної діяльності на основі коефіцієнта операційної рентабельності дозволяє підприємству оцінити здатність генерувати прибуток з кожної гривні отриманого доходу (табл. 3.8).

Таблиця 3.8 – Динаміка коефіцієнта операційної рентабельності та визначення рівня ринкового ризику ТОВ «ВСМК-ТРЕЙД» за 2019-2023 рр.

<i>Показники, тис. грн</i>	<i>2019 рік</i>	<i>2020 рік</i>	<i>2021 рік</i>	<i>2022 рік</i>	<i>2023 рік</i>
1. Чистий дохід від реалізації продукції	1 026 370	1 464 340	1 518 526	795 442	1 460 274
2. Фінансовий результат від операційної діяльності	17 919	46 146	93 155	63 711	67 987
Розрахунок показників					
Коефіцієнт операційної рентабельності	0,018	0,032	0,061	0,08	0,047
Розрахунок математичного сподівання рентабельності операційної діяльності $M(X)$	$(0,018+0,032+0,061+0,08+0,047)/5=0,048$				
Розрахунок середньоквадратичного відхилення рентабельності операційної діяльності	$\sqrt{\frac{(0,018 - 0,048)^2 + \dots + (0,047 - 0,048)^2}{5}} = 0,022$				
Розрахунок коефіцієнта варіації рентабельності операційної діяльності (ринкового ризику)	$0,022/0,048=0,458$ або 45,8%>30% (суттєвий ризик)				

Джерело: складено та розраховано автором на основі Звіту про фінансові результати (форма №2) ТОВ «ВСМК-ТРЕЙД» [41]

За останні 5 років, на 1 гривню понесених операційних витрат припало 4,8% прибутку. Даний показник демонструє, що хоч і підприємство набувало позитивних фінансових результатів за аналізований період, рівень операційної рентабельності залишався відносно не високим. Тому підприємству потрібно звернути увагу на подальшу оптимізацію витрат і підвищення ефективності операційної діяльності. Подібна динаміка вказує на потенціал для вдосконалення управління ресурсами підприємства задля збільшення його прибутковості.

Коефіцієнт варіації становить 45,8%, що перевищує 30%. Це вказує на високий рівень ризику в операційній діяльності підприємства, обумовлений значними коливаннями ефективності. Такий результат може бути наслідком зовнішніх викликів, зокрема економічною нестабільністю через кризові явища, в

тому числі і воєнний стан.

З метою наочного представлення змін коефіцієнта операційної рентабельності ТОВ «ВСМК-ТРЕЙД» у розрізі аналізованого періоду представлено рис. 3.6.

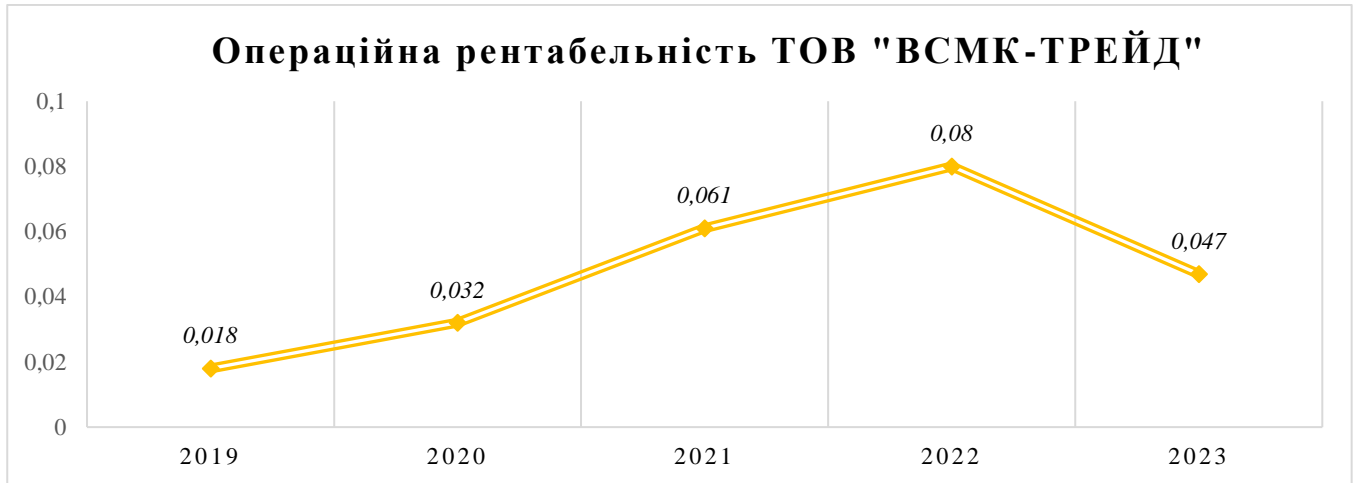

Рисунок 3.6 – Динаміка операційної рентабельності ТОВ "ВСМК-ТРЕЙД" 2019-2023 рр.

Джерело: побудовано автором на основі розрахованих даних із Звіту про фінансові результати (форма № 2) ТОВ «ВСМК-ТРЕЙД» [41]

Свого максимального значення коефіцієнт операційної рентабельності набув у 2022 році – 8%, притому, що прибутки від операційної діяльності цього року були найнижчими за весь аналізований період. Найбільш продуктивним був 2021 рік, коли рівень прибутків був високим і підприємство отримувало в середньому 6,1 грн операційного прибутку з кожних 100 грн чистого доходу.

Щоб оцінити динаміку показників рентабельності ТОВ «ВСМК-ТРЕЙД» за різними групами представимо отримані результати в табл. 3.9.

Згідно отриманих показників аналізу, за 2023 рік спостерігається загальне зниження більшості показників рентабельності підприємства. Це свідчить про погіршення ефективності використання ресурсів та зниження прибутковості діяльності, притому що ми бачимо зростання загального фінансового результату. До прикладу рентабельність продажів зменшилась на 5,2 в.п., що свідчить про зниження прибутковості.

Тобто, основні дохідні показники рентабельності продемонстрували

зниження, що свідчить про скорочення частки прибутку на одиницю доходу.

Таблиця 3.9 – Динаміка показників рентабельності ТОВ «ВСМК-ТРЕЙД» за 2022-2023 рр.

<i>Показники рентабельності по групам</i>	<i>2022 рік</i>	<i>2023 рік</i>	<i>Δ Відхилення, відсоткові пункти</i>
<i>Дохідні показники рентабельності</i>			
Рентабельність продажів, %	25,5	20,2	-5,2
Рентабельність операційного доходу, %	7,8	4,6	-3,2
<i>Витратні показники рентабельності</i>			
Рентабельність виробничих витрат, %	34,3	25,3	-9
Рентабельність операційних витрат, %	0,09	0,05	-0,04
Коефіцієнт окупності виробничих витрат	0,75	0,8	+0,05
Коефіцієнт окупності операційних витрат	0,94	0,96	+0,02
Коефіцієнт покриття виробничих витрат	1,25	1,34	-0,09
Коефіцієнт покриття операційних витрат	1,05	0,08	-0,04
<i>Ресурсні показники рентабельності</i>			
Рентабельність оборотних активів, %	0,116	0,12	-0,004
Рентабельність активів, %	0,045	0,013	+0,03
Рентабельність чистих активів, %	0,19	0,063	+0,13
Рентабельність власного капіталу, %	0,17	0,053	+0,12

Джерело: складено автором на основі розрахованих показників діяльності ТОВ «ВСМК-ТРЕЙД» та [48]

Основними методами, які допоможуть підприємству підвищити прибутковість діяльності є:

- **ціновий метод:** передбачає вивчення конкурентів на ринку, а саме їх рівень цін і встановлення більш привабливих пропозицій з метою залучення клієнтів;
- **метод високих цін:** застосування преміальних цін на обмежений період, що може збільшити доходи від певних груп товарів або послуг;
- **метод тарифних планів:** диференціація цін для різної сегментації клієнтів, що дозволяє охопити ширшу аудиторію клієнтів;
- **метод групового квотування:** встановлення ліміту на продаж або послуги за фіксованою ціною, що може стимулювати попит;
- **метод групової оптимізації доходів:** розрахунок оптимального рівня доходів для окремих груп, що сприятиме стійкому розвитку [49].

Запропоновані стратегії демонструють управління витратами через різні чинники, що дає змогу обрати потрібний в тому чи іншому напрямку діяльності.

Ефективне управління витратами не менш важливе, адже саме від їх оптимізації значною мірою залежить прибутковість підприємства. Для цього підприємству запропоновано як традиційні, так й інноваційні методи їх управління:

- **CVP-аналіз:** вивчає взаємозв'язок між витратами, обсягами виробництва та прибутком з метою визначення точки безбитковості. Це дозволяє підприємству оцінити, як зміни у обсягах виробництва впливають на формування прибутку;

- **LCC-аналіз:** допомагає оцінити сукупні витрати протягом усього життєвого циклу продукції – від розробки до ліквідації. Цей метод дозволяє обрати найвигідніший варіант з економічної точки зору, мінімізувати ризики та максимізувати рентабельність;

- **бенчмаркінг:** порівняння власних показників із показниками еталонних підприємств-конкурентів, лідерів ринку. Даний метод дозволяє визначити потенціал для покращення, виявити можливості вдосконалення і перейняти найкращі практики в управлінні витратами;

- **кост-кіллінг:** виявлення і усунення надмірних витрат, які не впливають на основні бізнес-процеси, що допомагає зменшити собівартість, підвищити рентабельність і конкурентоспроможність;

- **EVA (економічна додана вартість):** оцінка ефективності та результативності діяльності підприємства з врахуванням формування вартості, яку створює кожен відділ у процесі виробництва продукції та надання послуг. Метод допомагає коректно розподіляти ресурси для максимальної вигоди [50].

Кожен метод має свої особливості та може бути ефективним для різних галузей та власної специфіки діяльності підприємств. Вибір методів управління доходами та витратами слід здійснювати враховуючи як внутрішні так і зовнішні фактори, що впливають на фінансову стійкість підприємства. Це забезпечить йому оптимальне використання ресурсів, конкурентоспроможність та стабільний економічний розвиток [61]. Підприємство має обрати та запровадити оптимальні методи, задля забезпечення оптимального рівня рентабельності.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній магістерській роботі здійснено комплексне дослідження фінансових результатів діяльності підприємства в системі бухгалтерського обліку, а також їх аналітичну оцінку. Проведена робота дозволила розкрити обліково-економічну природу категорій «доходи», «витрати», «фінансові результати», обґрунтувати методику побудови системи обліку цих елементів, оцінено їх вплив на результати діяльності та відповідно результатів аналізу запропоновано рекомендації щодо підвищення ефективності управління фінансовими результатами. Основні висновки за результати наукового дослідження полягають в наступному:

1. Вивчено природу трактування категорій «доходи», «витрати», «фінансові результати». З'ясовано, що ці поняття мають широкий спектр інтерпретації як у класичній, так і сучасній науковій літературі. Трактування понять має відповідати особливостям діяльності конкретного підприємства та чинному законодавству.

2. Досліджено сутність фінансових результатів як обліково-економічної категорії, визначено їхнє місце в системі управління підприємством. Обґрунтовано, що фінансовий результат є інтегрованим показником ефективності діяльності підприємства, який формується під впливом доходів і витрат. Здійснено класифікацію доходів і витрат за основними критеріями, що є основою для побудови обліку та проведення аналізу.

3. Детально розкрито особливості побудови системи обліку доходів, витрат і фінансових результатів відповідно виду операцій. Встановлено, що для забезпечення об'єктивності та точності облікових даних у ТОВ «ВСМК-ТРЕЙД» використовуються: для обліку доходів рахунки 7 класу; для обліку витрат – рахунки 8 та 9 класів. Підкреслено важливість та особливості ведення аналітичного обліку частині загальноновиробничих, адміністративних витрат та витрат на збут.

4. Розглянуто та структуровано методику обліку доходів і витрат від операційної, фінансової та інвестиційної діяльності. Підсумовано, що для обліку доходів і витрат фінансової діяльності використовуються рахунки 73, 95 і 97, які

відображають доходи від фінансових інструментів (проценти, дивіденди), фінансові витрати (проценти за кредитами) тощо. Інвестиційна діяльність обліковується через рахунки 72, 96 та 98, що дозволяє фіксувати результати від операцій з капітальними активами, а також доходи від довгострокових фінансових вкладень.

5. Вивчено особливості відображення облікової інформації про доходи, витрати та результати діяльності в обліковій політиці та фінансовій звітності. З'ясовано, що одним із ключових елементів облікової політики підприємства є порядок та особливості відображення облікової інформації про доходи, витрати та результати діяльності. На основі цього, виокремлено основні аспекти, що стосуються доходів, витрат та фінансових результатів для відображення в обліковій політиці підприємства. Крім того, у роботі згруповано порядок відображення фінансових результатів у Звіті про фінансові результати (форма №2).

6. На основі проведеного аналізу динаміки, структури доходів і витрат діяльності ТОВ «ВСМК-ТРЕЙД» можна зробити висновок, що основним чинником, який похитує фінансову стійкість підприємства, є зовнішні виклики. До таких викликів належать макроекономічна нестабільність, зміни у ринковому середовищі, коливання попиту на основну продукцію, а також вплив глобальних економічних факторів. Ці обставини створюють ризики для стабільності отримання доходів і збереження рентабельності діяльності.

7. Виконано аналітичне дослідження динаміки, структури доходів і витрат підприємства. Встановлено, що основну частину доходів підприємство отримує від здійснення операційної діяльності і лише невелика частина доходи від іншої діяльності. Крім того, з'ясовано, що у 2023 році підприємство адаптувало свою діяльність до викликів війни, адже почало нарощувати продажі, про що свідчить зростання доходу на 84% в порівнянні з 2022 роком. Водночас зросли і витрати на 78%, що є прийнятним у контексті забезпечення стабільності фінансових результатів. У ході дослідження встановлено, що значним зростанням виділились витрати на оплату праці +52% та на соціальні заходи +64%. Аналіз допоміг встановити, що підприємство у звітному році стикнулось із нестачею кадрів, через

що було прийнято рішення підвищити заробітні плати та залучити кваліфікованих працівників. Дані заходи мали на меті утримати та залучити кваліфіковані кадри.

8. Проведено оцінку рентабельності діяльності підприємства. Зокрема, встановлено, що, хоча підприємство отримує прибуток, рівень рентабельності залишається низьким. За даними аналізу 2019-2023 років, можна побачити що при збільшенні обсягів доходів спостерігається зменшення показників рентабельності. Низька рентабельність при зростанні обсягів діяльності свідчить про необхідність оптимізації витрат і впровадження заходів щодо підвищення ефективності їх використання.

9.3 метою посилення фінансової стійкості підприємству доцільно розглянути можливості диверсифікації джерел доходу своєї діяльності. Це може включати розвиток нових напрямів бізнесу, розширення асортименту продукції або послуг інвестування у фінансові інструменти. А також залучення додаткових доходів через створення джерел фінансових або інвестиційних прибутків, адже їх частка у загальних доходах складає мізерну частину. Такий підхід дозволить зменшити залежність від зовнішніх факторів і підвищити адаптивність підприємства до умов невизначеності. Також у роботі запропоновано сучасні та традиційні методи управління витратами та методи підвищення прибутковості.

Таким чином, результати проведеного дослідження підтверджують, що ефективне управління фінансовими результатами базується на чіткій побудові системи обліку, проведені регулярного та комплексного аналізу доходів і витрат та обґрунтуванні управлінських рішень. Окреме місце в аналізі фінансових результатів повинно займати вивчення рентабельності, яка допомогла побачити негативні явища, які стояли за позитивним фінансовим результатом. І вже на основі отриманих результатів підприємство має приймати управлінські рішення. Запропоновані заходи можуть бути використані для підвищення фінансової стійкості підприємства, зниження ризиків і формування його конкурентних переваг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. EBRD Press Office. Виклики та потреби МСБ після двох років повномасштабної війни. *Витяги з комплексного дослідження ринку малого та середнього бізнесу в Україні*. 2024. С. 31. URL: <https://www.ebrd.com/ebrd-switzerland-and-euassess-effects-of-the-war-on-smes-in-ukraine-ukr> (дата звернення: 15.09.2024)
2. Азаренков Г. Ф., Мельянюкова Л. В., Скрипник С. В.. Стратегічне планування та аналіз в бухгалтерському обліку: управління досягненням фінансової стійкості підприємства. *Ефективна економіка*. 2024. № 5. URL: http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/32913/1/%d0%90%d0%b7%d0%b0%d1%80%d0%b5%d0%bd%d0%ba%d0%be%d0%b2_%d0%9f%d0%95%d0%a7%d0%90%d0%a2%d0%ac.pdf (дата звернення: 01.10.2024)
3. Бутинець Ф. Ф. Економічний аналіз: навчальний посібник. Житомир: ПП "Рута", 2003. 680 с.
4. Лучко М. Р., Жукевич С. М., Фаріон А. І. Фінансовий аналіз: навчальний посібник. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 304 с.
5. Мулик Т. О., Материнська О. А., Пльонсак О. Л. Аналіз господарської діяльності: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2017. 288 с.
6. Степаненко О.І. Інтерпретація обліково-економічної категорії "фінансові результати", їх класифікація. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2022. Вип. 41. С. 112-117. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/41_2022ua/23.pdf (дата звернення: 17.10.2024)
7. Мардус Н.Ю., Брік С.В. Теоретичні і методичні підходи до визначення поняття "фінансовий результат" у фінансовому обліку та аудиті. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2021. Вип. 2 (29). С. 148-153. URL: http://www.easterneurope-ebm.in.-ua/journal/29_2021/24.pdf (дата звернення: 17.10.2024).
8. Коваль Л.В., Резніченко Р.В. Поняття фінансового результату діяльності підприємства. *Ефективна економіка*. 2024. № 2. URL: <https://nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/3114/3150> (дата звернення: 17.10.2024).
9. Піскун А. Економічна сутність фінансового результату підприємства.

Наукові перспективи. 2023. № 2 (2). С. 327-339. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/3244/3167/> (дата звернення: 20.10.2024).

10. Мулик Т.О., Вацілова Н.В. Інтегрована звітність підприємства: стан та перспективи розвитку. *Ефективна економіка*. 2019. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7404> (дата звернення: 20.10.2024).

11. Блонська В.І., Сподарик-Львівська О.М. Стратегія управління доходами торговельного підприємства в умовах розвитку ринкових відносин. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2008. Вип. 18(6). С.118-123. URL: http://www.nbuu.gov.ua/portal/chem_biol/nvnlту/18_6/117_Blonska_18_6.pdf (дата звернення: 23.10.2024).

12. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 "Дохід": затв. наказом Міністерства фінансів України від 29.11.1999 р. № 290. Дата оновлення 03.11.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws> (дата звернення 25.10.2024).

13. Полятикіна Л.І., Бур'ян Н.Ю. Формування та облік доходів і витрат підприємства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2020. Вип. 33(2). С. 33-39. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/33_2_2020ua/7.pdf (дата звернення 25.10.2024).

14. Круш П.В., Пашков С.І. Сутність та структура витрат промислового підприємства. *Сучасні проблеми економіки і підприємництва*. 2018. Вип. 21. С. 150-159. URL: <http://sb-keip.kpi.ua/article/view/120046> (дата звернення 30.10.2024).

15. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності": затв. наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. Дата оновлення 03.01.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws> (дата звернення 01.11.2024).

16. Педченко Н.С., Тітенко Л.В., Мілька А.І., Артюх-Пасюта О.В., Тітенко Ю.А. Сутність та економічний зміст витрат підприємства: сучасний погляд. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2023. Вип. 1(107). С. 29-36. URL: <http://puet.poltava.ua/index.php/economics/article/view/158> (дата звернення 03.11.2024).

17. Радіонова Н.Й. Класифікація витрат підприємства як інструмент управління. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2018. № 64. С.74-80. URL:

http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vetp_2018_64_12 (дата звернення 03.11.2024).

18. Міжнародний стандарт фінансової звітності 15 «Дохід від договорів із клієнтами»: виданий Радою з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. Дата оновлення: 12.08.2019. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IFRS-15_ukr-compressed.pdf (дата звернення 07.11.2024).

19. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 "Витрати": затв. наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318. Дата оновлення 03.11.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws> (дата звернення 10.11.2024).

20. Коба О.В., Миронова Ю.Ю. Витрати підприємства та їх класифікація для потреб управління й економічного аналізу. *Причорноморські економічні студії*. 2016. Вип. 4. С. 99-103. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/bses_2016_4_23.pdf (дата звернення 10.11.2024).

21. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: затв. наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291. Дата оновлення: 23.02.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws> (дата звернення 11.11.2024).

22. Терещенко Е.Ю., Стояненко І.В., Варава В.С. Особливості методичного підходу до аналізу витрат підприємства. *Проблеми сучасних трансформацій*. 2022. Вип. 6. URL: <https://scholar.archive.org/work/hcwoy7542zhgzhmpmle44wrbgi/access/wayback/https://reicst.com.ua/pmt/article/download/2022-6-04-02/2022-6-04-02> (дата звернення 11.11.2024).

23. Александрова О.Є. Особливості обліку та розподілу загальнопромислових витрат. *Grail of science*. 2021. Вип. 9. С. 67-71. URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/grail-of-science/article/view/15526> (дата звернення 12.11.2024).

24. Зінченко Н.О. Особливості обліку і калькуляція собівартості продукції. *Бухгалтерський облік, аналіз, контроль і оподаткування: стан, проблеми та перспективи розвитку*: матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. (м. Львів, 30 травня 2024 р.). Львів, 2024. С. 34-36. URL: https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/09/2019.12.25_NewsConfZ_2.pdf (дата звернення 13.11.2024).

25. Spivak S., Spivak I., Krepych S. Estimating the Competitiveness Level of

Enterprises Based on the Functional Effectiveness Model. *Advanced Computer Information Technologies (ACIT): international conference*. (Deggendorf, Germany, September 2020). С. 662-665. URL: https://www.researchgate.net/publication/347019024_Estimating_the_Competitiveness_Level_of_Enterprises_Based_on_the_Functional_Effectiveness_Model (дата звернення 14.11.2024).

26. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 31 "Фінансові витрати": затв. наказом Міністерства фінансів України від 28.04.2006 р. № 415. Дата оновлення 17.02.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws> (дата звернення 15.11.2024).

27. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 12 "Фінансові інвестиції": затв. наказом Міністерства фінансів України від 26.04.2000 р. № 91. Дата оновлення 03.01.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws> (дата звернення 15.11.2024).

28. Гудзь Н.В. Облік витрат і доходів фінансової та інвестиційної діяльності / Стан і перспективи розвитку системи обліку: монографія / за ред. проф. З. В. Задорожного, проф. Я. Д. Крупки. Тернопіль: Економічна думка, 2013. 320 с.

29. Гудзь Н.В., Микитюк Н.Я. Фінансова та інвестиційна діяльність у системі обліку. *Інноваційна економіка*. 2011. Вип. 6. С. 111-116. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/jspui/handle/316497/13664> (дата звернення 16.11.2024).

30. Sokhatskyi O., Trubitsyna O. Обліково-аналітичні аспекти інвестиційної діяльності. *European Science*. 2023. №4. С. 40-50. URL: <https://desymp.promonograph.org/index.php/sge/article/download/sge18-04-009/1009> (дата звернення 16.11.2024).

31. Степаненко О.І., Матковська В.О. Класифікація доходів і витрат для потреб обліку та управління. *Електронний науково-практичний журнал "Інфраструктура ринку"*. Одеса, 2024. Вип. 79. С. 68-75. DOI: <https://doi.org/10.32782/infrastructure79-12> (дата звернення 19.11.2024).

32. Січ О., Любанова А. Облікова політика підприємства. *Головбух*. 2024. URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/6018-qqq-17-m1-13-01-2017-oblkova-politika-pdprimstva-za-yakim-standartom> (дата звернення 18.11.2024).

33. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства та внесення змін до деяких наказів Міністерства фінансів України: затв. наказом Міністерства фінансів України від 27.06.2013 № 635. Дата оновлення: 18.10.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws> (дата звернення 18.11.2024).

34. Кулик В. А., Левченко З. М. Облікова політика: навчальний посібник. Київ: SBA-Print, 2019. 238 с. URL: <https://dspace.pdau.edu.ua/server/api/core/bitstreams/73c442af-982f-43d0-9537-832e28664cce/content> (дата звернення 18.11.2024).

35. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо заповнення форм фінансової звітності: затв. наказом Міністерства фінансів України від 28.03.2013 № 433. Дата оновлення: 02.02.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws> (дата звернення 18.11.2024).

36. Фальченко О., Яцина В., Кочетова Т. Особливості формування фінансових результатів сільськогосподарського підприємства. *Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки)*. 2021. №2. С. 32–36. URL: <https://doi.org/10.20998/2519-4461.2021.2.32> (дата звернення 19.11.2024).

37. Advanter Group. Оцінка впливу війни на мікро-, малі та середні підприємства в Україні. *Програма розвитку ООН в Україні*. 2024. С. 27-38. URL: <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2024-04/undp-ua-smb-2024.pdf> (дата звернення 19.11.2024).

38. Ливч Д.Д. Мікро-, малий та середній бізнес: стійкість в часи війни, потенціал для відбудови України. *Економічна правда*. 2024. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2024/02/2/709420/> (дата звернення: 19.11.2024).

39. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навчальний посібник. Київ: Знання, 2007. 668 с.

40. Павелко О.В, Гарапко Н.І. Організація аналітичного забезпечення управління фінансовими результатами основної діяльності будівельних підприємств. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування*. 2020. С. 148-164. URL: <https://visnyk.nuwm.edu.ua/index.php/econ/article/view/ve2202015> (дата звернення 20.11.2024).

41. Серпенінова Ю.С., Бурденко І. М. Сутність і поняття парадоксів облікової інформації та оцінка їх впливу на управлінські рішення. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2021. № 3. С. 36-41. URL: <http://pbo.ztu.edu.ua/article/view/251926> (дата звернення 20.11.2024).

42. Фінансова звітність ТОВ «ВСМК-ТРЕЙД». *Clarity Project*. URL:

https://clarity-project.info/edr/40853644/finances?current_year=2023 (дата звернення 20.11.2024).

43. Індекс інфляції в Україні. *Мінфін*. 2024. Дата оновлення 14.11.2024. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/inflation/> (дата звернення 21.11.2024).

44. Калабухова С.В., Ямборко Г.А., Кузьмінська О.Е. Аналіз господарської діяльності: навчальний посібник, робочий зошит. Київ: КНЕУ, 2019. 240 с.

45. Будько О.В., Кукса Ю.А., Чехута М.П. Система управління активами як інструмент впливу на зростання вартості компанії. *Економічний вісник Дніпровського державного технічного університету. Економіка та управління підприємством*. Дніпро. 2024. №1(8). С. 70-76. URL: <http://econvisnyk.dstu.dp.ua/article/view/306467> (дата звернення 22.11.2024).

46. Степаненко О.І., Павловська, Х.Ю. Аналіз рентабельності підприємства та шляхи її підвищення в умовах економічної нестабільності. *Науковий журнал "Причорноморські економічні студії"* Одеса. 2022. № 75. С. 93-101. URL: <https://doi.org/10.32843/bses.75-15> (дата звернення 22.11.2024).

47. Сопко В.В. Бухгалтерський облік: навчальний посібник. 3-тє вид., перероб. і доп. Київ: КНЕУ, 2000. 578 с.

48. Івахненко С.В. Підходи до дослідження рентабельності підприємств в умовах економіки. *Наукові записки НаУКМА. Економічні науки*. Київ. 2022 Вип. 1. С. 48-53. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/04914218-e474-48a8-a48f-9cdaab0700d5/content> (дата звернення 25.11.2024).

49. Вільман І.Ю. Аналіз доходів від операційної діяльності: методичні основи та практичні аспекти. *Сучасний стан та перспективи розвитку фінансової системи України*: матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 14 червня 2018 р.) Вінниця, 2018. С. 753-758. URL: http://www.vtei.com.ua/images/VN/14_06_2018_1.pdf#page=753 (дата звернення 25.11.2024).

50. Чернодубова Е., Лебеденко В. Концептуальні підходи до стратегічного управління доходами та витратами підприємства. *Mechanism of an Economic Regulation*. Суми, 2024. № 2. С. 96-100. URL: <http://www.mer-journal.sumy.ua/index.php/journal/article/view/612/564> (дата звернення 25.11.2024).

51. Вовк О.М., Ковальчук А.М., Комісаренко Я.І., Джулай А.В. Прибуток та

рентабельність як детермінанти розвитку підприємства. *Modern Economics*. Миколаїв. 2020. №21. С. 37-44. URL: https://www.researchgate.net/profile/Alona-Kovalchuk/publication/344531282_Profit_and_Profitability_as_Determinants_of_Enterprises_Development/links/6086a0fb881fa114b42b565a/Profit-and-Profitability-as-Determinants-of-Enterprises-Development.pdf (дата звернення 26.11.2024).

52. Райковська О.М. Відображення результату від інвестиційної діяльності на рахунках та у фінансовій звітності сільськогосподарських підприємств. *Облік і фінанси АПК*. №1. 2009. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Oif_apk/2009_1/index.html (дата звернення 22.11.2024).

53. Дунаєва М.В. Вплив облікової політики на показники фінансової звітності. *Облік, аналіз, аудит, оподаткування та фінансовий моніторинг в умовах глобалізаційних змін: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 8 грудня 2022 р.)*. Запоріжжя, 2022. С. 114 -116. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/items/5400a263-7bec-4ac2-9728-e6e65ec3b679> (дата звернення 22.11.2024).

54. Садовська І.Б. Бухгалтерський облік: навчальний посібник. Луцьк: Вежа-Друк, 2023. 258 с. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/23018> (дата звернення 23.11.2024).

55. Скрипник М.І., Шайнюк І.В. Облік фінансових результатів в умовах імплементації стандартів обліку. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука"*. №17. 2020. URL: <https://www.inter-nauka.com/ua/issues/2020/17/6426> (дата звернення: 23.11.2024).

56. Кулик В.А. Облікова політика підприємства: набутий досвід та перспективи розвитку: монографія. Полтава: РВВ ПУЕТ, 2014. 373 с. URL: <http://dspace.puet.edu.ua> (дата звернення 23.11.2024).

57. Ершова Н.Ю. Стратегічний управлінський облік в інноваційній економіці : дис. . доктора екон. наук : 08.00.09. Київ, 2019. 589 с.

58. Канельська А.В. Фінансові результати діяльності підприємства: їх стан та чинники впливу при воєнному стані. *Облік, аналіз, аудит та оподаткування: сучасні концепції розвитку: матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих вчених (м. Київ, 11 травня 2023 року)*. Київ : КНЕУ, 2023. С. 46-48.

59. Канельська А.В. Використання аналітики даних для підвищення ефективності діяльності підприємств. *Облік, аналіз, аудит, оподаткування та фінансовий моніторинг: сучасні концепції розвитку*: матеріали ІХ Всеукраїнська науково-практична конференція здобувачів вищої освіти і молодих вчених (м. Київ, 24 квітня 2024 року). Київ : КНЕУ, 2024. С. 150-152.

60. Канельська А.В. Вплив соціальної відповідальності на ефективність діяльності компанії "ВІАР". *Теорія і практика розбудови екосистеми соціальної сфери в умовах повоєнного відродження України*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 17-18 квітня 2024 року). Київ : КНЕУ, 2024. С. 138-141.

61. Степаненко О.І., Канельська А.В. Фінансова стійкість підприємств в період воєнного стану: ризики, загрози, шляхи їх подолання. *Науково-практичний журнал "Підприємництво та інновації"*. 2024. № 33. С. 123-130. DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-3583/33.21> (дата звернення: 06.12.2024).

62. Степаненко О.І. Дефініція категорії "прибуток": науковий аспект. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2022. Вип. 1(87). С. 89-96. URL: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2022-1-13> (дата звернення 28.11.2024).

63. Степаненко О.І. Аналітична оцінка ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка*. 2016. Т. 21. Вип. 3. С. 206-212. URL: http://visnyk-onu.od.ua/journal/2016_21_3/47.pdf (дата звернення 30.11.2024).

64. Степаненко О.І. Сучасні науково-практичні підходи до оцінки ліквідності підприємства. *Integration of business structures: competition and cooperation: V International scientific-practical conference* (Tbilisi, Georgia, February 19-20, 2021). Tbilisi, Georgia, 2021. С. 125-130. URL: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-036-0-27> (дата звернення 30.11.2024).

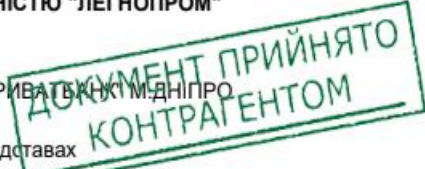
ДОДАТКИ

Додаток А

Видаткова накладна на відвантаження продукції покупцю

Постачальник : ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ЛЕГНОПРОМ"
ЕДРПОУ 33303590, тел. (091)3060060

IBAN UA16305299000026000026220180 в КБ "ПРИВАТБАНК" М.ДНІПРО
ІПН 333035926550
Є платником податку на прибуток на загальних підставах
Адреса Бул.Лесі Українки ,буд.26, м.Київ, Печерський район,01133

Одержувач : ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ВСМК-ТРЕЙД"
ЕДРПОУ 40853644 тел.-

Платник : той самий
Замовлення : Счет СФ-2210-1 22.10.24
Умова продажу : Безготівковий розрахунок

Видаткова накладна № РН-0000944
від 28.10.2024 р.

№	Товар	Од.	Код одиниці	Кількість	Ціна без ПДВ	Сума без ПДВ
1	шпон венге світлий ELIT 10.31 ALPI Balanced Wenge	м2	0123	60,42	392,72	23'727,99
Разом без ПДВ :						23'727,99
ПДВ :						4'745,60
Всього з ПДВ :						28'473,59

Всього на суму:
Двадцять вісім тисяч чотириста сімдесят три гривні 59 копійок
ПДВ: 4'745,60 грн.

Місце складання: 02099, м.Київ, вул.Ремонтна, 8

Від постачальника *
ЕП Пуцплін
Олександр
Олександрович
Пуцплін О. П.

Отримав(ла)
ЕП Варуцкич
Володимир
Володимирович

* Відповідальний за здійснення господарської операції і правильності її оформлення

Джерело: надано ТОВ «ВСМК-ТРЕЙД» під час проходження практики

Таблиця Б.1 – Основні показники рентабельності в розрізі груп показників

Показник	Порядок розрахунку		Характеристика показника
	Формула розрахунку	Порядок розрахунку за фін. звітами	
<i>Дохідні показники рентабельності</i>			
Рентабельність продажів (ROS)	$\frac{\text{Валовий прибуток (збиток)}}{\text{Чистий дохід від реалізації}}$	$\frac{2090(2095)}{2000} * 100$	Показує, який прибуток отримує підприємство з 1 гривні доходу від реалізації продукції або послуг
Рентабельність операційного доходу (ROOD)	$\frac{\text{Фінансовий результат операційної діяльності}}{\text{Операційний дохід}}$	$\frac{2190(2195)}{2000 + 2120} * 100$	Відображає прибутковість операційної діяльності підприємства
<i>Витратні показники рентабельності</i>			
Рентабельність виробничих витрат (ROPC)	$\frac{\text{Валовий прибуток (збиток)}}{\text{Собівартість реалізованих послуг}}$	$\frac{2090(2095)}{2050} * 100$	Визначає економічну ефективність поточних витрат на виробництво продукції
Рентабельність операційних витрат (ROOC)	$\frac{\text{Фінансовий результат операційної діяльності}}{\text{Операційні витрати}}$	$\frac{2190(2195)}{2050 + 2130 + 2150 + 2180}$	Відображає прибутковість операційної діяльності
Коефіцієнт окупності виробничих витрат (COPC)	$\frac{\text{Собівартість реалізованих послуг}}{\text{Чистий дохід від реалізації}}$	$\frac{2050}{2000}$	Визначає, скільки виробничих витрат необхідно підприємству понести, щоб отримати 1 гривню валового прибутку
Коефіцієнт окупності операційних витрат (COOC)	$\frac{\text{Операційні витрати}}{\text{Чистий дохід від реалізації}}$	$\frac{2050 + 2130 + 2150 + 2180}{2000}$	Відображає, скільки операційних витрат потрібно здійснити, щоб створити 1 гривню доходу
Коефіцієнт покриття виробничих витрат (CPC)	$\frac{\text{Чистий дохід від реалізації}}{\text{Собівартість реалізованих послуг}}$	$\frac{2000}{2050}$	Демонструє здатність підприємства генерувати доходи, достатні для покриття виробничих витрат
Коефіцієнт покриття операційних витрат (COC)	$\frac{\text{Чистий дохід від реалізації}}{\text{Операційні витрати}}$	$\frac{2000 + 2120}{2050 + 2130 + 2150 + 2180}$	Характеризує здатність підприємства забезпечувати операційні витрати доходами від основної діяльності
<i>Ресурсні показники рентабельності</i>			
Рентабельність оборотних активів (ROCA)	$\frac{\text{Фінансовий результат операційної діяльності}}{\text{Середня вартість оборотних активів}}$	$\frac{2190(2195)}{(1195 \text{ гр. 3} + 1195 \text{ гр. 4})/2}$	Показує, наскільки ефективно підприємство використовує обігові кошти для отримання прибутку
Рентабельність активів (ROA)	$\frac{\text{Прибуток до оподаткування}}{\text{Середня вартість активів}}$	$\frac{2290(2295)}{((1010 + 1100 + 1110) \text{ гр. 3} + (1010 + 1100 + 1110) \text{ гр. 4})/2}$	Оцінює ефективність використання активів для створення прибутку
Рентабельність чистих активів (RONA)	$\frac{\text{Прибуток до оподаткування}}{\text{Середня вартість чистих активів}}$	$\frac{2290(2295)}{1300 - (1595 + 1695)}$	Демонструє ефективність використання власного капіталу і довгострокових зобов'язань
Рентабельність власного капіталу (ROE)	$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Середня вартість власного капіталу}}$	$\frac{2350(2355)}{(1495, \text{ гр. 3} + 1495 \text{ гр. 4})/2}$	Характеризує рівень прибутковості власного капіталу, а саме скільки прибутку генерується на 1 гривню вкладених власних коштів

Джерело: розроблено автором на основі [43, 46, 47]

Додаток 1
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності"

Підприємство	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ВСМК-ТРЕЙД"	Дата (рік, місяць, число)	2022	12	01
Територія	Солом'янський район м.Києва	за ЄДРПОУ	40853644		
Організаційно-правова форма господарювання	Товариство з обмеженою відповідальністю	за КАТОПТ	1	UA8000000000980793	
Вид економічної діяльності	Неспеціалізована оптова торгівля	за КОІКП	240		
Середня кількість працівників	2 492	за КВЕД	46.90		
Адреса, телефон	бульвар ВАЦІЛАВА ГАВЕЛА, буд. 16, М. КИЇВ, 03124		4514567		
Одиниця виміру: тис. грн. без десятичного знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма №2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)					
Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):					
за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку					
за міжнародними стандартами фінансової звітності					

V

Баланс (Звіт про фінансовий стан)
на 31 грудня 2022 р.

Форма №1 Код за ДКУД 1801001

А К Т И В	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	1 291	2 368
первісна вартість	1001	1 801	3 721
накопичена амортизація	1002	510	1 353
Незаввершені капітальні інвестиції	1005	645	1 772
Основні засоби	1010	139 029	115 616
первісна вартість	1011	209 748	213 520
знос	1012	70 719	97 904
Інвестиційна нерухомість	1015	-	-
первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	-	-
знос інвестиційної нерухомості	1017	-	-
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	-	-
накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	-	-
інші фінансові інвестиції	1035	-	-
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	-	-
Відстрочені податкові активи	1045	-	-
Гудвіл	1050	-	-
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	-	-
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	140 965	119 756
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	389 560	494 946
виробничі запаси	1101	226	197
незаввершене виробництво	1102	-	-
готова продукція	1103	-	-
товари	1104	389 334	494 749
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Депозити перестраховування	1115	-	-
Векселі одержані	1120	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	47 665	10 131
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	-	-
з бюджетом	1135	35 329	26 736
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	16 640	17 674
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	9 884	6 157
готівка	1166	-	-
рахунки в банках	1167	9 412	5 585
Витрати майбутніх періодів	1170	935	167
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	-	-
у тому числі в:			
резервах довгострокових зобов'язань	1181	-	-
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	-	-
резервах незароблених премій	1183	-	-

Продовження додатка В

інших страхових резервах	1184	-	-
Інші оборотні активи	1190	2 121	2 718
Усього за розділом II	1195	502 134	558 529
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	643 099	678 285

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
I	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	2 000	2 000
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	-	-
Капітал у дооцінках	1405	-	-
Додатковий капітал	1410	-	-
емісійний дохід	1411	-	-
накопичені курсові різниці	1412	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	107 918	113 864
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Вилучений капітал	1430	(-)	(-)
Інші резерви	1435	-	-
Усього за розділом I	1495	109 918	115 864
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	-	-
Пенсійні зобов'язання	1505	-	-
Довгострокові кредити банків	1510	-	-
Інші довгострокові зобов'язання	1515	-	-
Довгострокові забезпечення	1520	-	-
довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	-	-
Цільове фінансування	1525	-	-
благодійна допомога	1526	-	-
Страхові резерви	1530	-	-
у тому числі:	1531	-	-
резерв довгострокових зобов'язань			
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	-	-
резерв незароблених премій	1533	-	-
інші страхові резерви	1534	-	-
Інвестиційні контракти	1535	-	-
Призовий фонд	1540	-	-
Резерв на виплату джек-поту	1545	-	-
Усього за розділом II	1595	-	-
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	410 600	222 500
Векоелі видані	1605	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	40 766	17 065
розрахунками з бюджетом	1620	2 095	873
у тому числі з податку на прибуток	1621	1 849	565
розрахунками зі страхування	1625	41	7
розрахунками з оплати праці	1630	47	5
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	-	-
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650	-	-
Поточні забезпечення	1660	4 809	7 362
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	74 823	314 609
Усього за розділом III	1695	533 181	562 421
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття			
Учиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	-	-
Баланс	1900	643 099	678 285

Керівник

Головний бухгалтер

ЕП Варушич
Валентин
Валентинович

ЕП Яцок Тетяна
Валерівна

Варушич Валентин Валентинович

Яцок Тетяна Валерівна

¹ Кодифікатор адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад.

² Визначається в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики.

Підприємство **ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ВСМК за СДРІОУ -ТРЕЙД"**

Дата (рік, місяць, число)

КОДИ		
2023	01	01

(найменування)

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)

за Рік 2022 р.

Форма № 2 Код за ДКУД **1801003**

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	795 442	1 518 526
<i>Чисті зароблені страхові премії</i>	<i>2010</i>	-	-
<i>премії підписані, валова сума</i>	<i>2011</i>	-	-
<i>премії, передані у перестраховання</i>	<i>2012</i>	-	-
<i>зміна резерву незароблених премій, валова сума</i>	<i>2013</i>	-	-
<i>зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій</i>	<i>2014</i>	-	-
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(592 908)	(1 193 080)
<i>Чисті понесені збитки за страховими виплатами</i>	<i>2070</i>	-	-
Валовий:			
прибуток	2090	202 534	325 446
збиток	2095	(-)	(-)
<i>Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань</i>	<i>2105</i>	-	-
<i>Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів</i>	<i>2110</i>	-	-
<i>зміна інших страхових резервів, валова сума</i>	<i>2111</i>	-	-
<i>зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах</i>	<i>2112</i>	-	-
Інші операційні доходи	2120	21 563	25 442
<i>у тому числі:</i>	<i>2121</i>	-	-
<i>дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю</i>			
<i>дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції</i>	<i>2122</i>	-	-
<i>дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування</i>	<i>2123</i>	-	-
Адміністративні витрати	2130	(70 334)	(137 462)
Витрати на збут	2150	(76 413)	(114 596)
Інші операційні витрати	2180	(13 639)	(5 675)
<i>у тому числі:</i>	<i>2181</i>	-	-
<i>витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю</i>			
<i>витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції</i>	<i>2182</i>	-	-
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	63 711	93 155
збиток	2195	(-)	(-)
Дохід від участі в капіталі	2200	-	-
Інші фінансові доходи	2220	1 534	187
Інші доходи	2240	122	-
<i>у тому числі:</i>	<i>2241</i>	-	-
<i>дохід від благодійної допомоги</i>			
Фінансові витрати	2250	(58 116)	(56 709)
Втрати від участі в капіталі	2255	(-)	(-)
Інші витрати	2270	(-)	(-)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	-	-

Продовження додатка Г

Продовження додатка 2

Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	7 251	36 633
збиток	2295	(-)	(-)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(1 305)	(6 594)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	-	-
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	5 946	30 039
збиток	2355	(-)	(-)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	-	-
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	-	-
Накопичені курсові різниці	2410	-	-
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	-	-
Інший сукупний дохід	2445	-	-
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	-	-
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	-	-
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	-	-
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	5 946	30 039

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	9 286	35 958
Витрати на оплату праці	2505	49 144	78 383
Відрахування на соціальні заходи	2510	9 906	15 716
Амортизація	2515	28 328	31 967
Інші операційні витрати	2520	63 722	94 218
Разом	2550	160 386	256 242

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	-	-
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	-	-
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	-	-
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	-	-
Дивіденди на одну просту акцію	2650	-	-

Керівник

Головний бухгалтер

Варущик
Валентин
ВалентиновичЯцюк Тетяна
Валеріївна

Варущик Валентин Валентинович

Яцюк Тетяна Валеріївна

Продовження додатка Д

інших страхових резервах	1184	-	-
Інші оборотні активи	1190	2 718	4 308
Усього за розділом II	1195	858 829	611 667
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	678 285	758 455

Позитив	Код рядка	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (паієвий) капітал	1400	2 000	2 000
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	-	-
Капітал у дооцінках	1405	-	-
Додатковий капітал	1410	-	-
емісійний дохід	1411	-	-
наконтракт курсові різниці	1412	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	113 864	135 174
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Видучений капітал	1430	(-)	(-)
Інші резерви	1435	-	-
Усього за розділом I	1495	115 864	137 174
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	-	-
Пенсійні зобов'язання	1505	-	-
Довгострокові кредити банків	1510	-	-
Інші довгострокові зобов'язання	1515	-	-
Довгострокові забезпечення	1520	-	-
довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	-	-
Цільове фінансування	1525	-	-
благочинна допомога	1526	-	-
Страхові резерви	1530	-	-
у тому числі:	1531	-	-
резерв довгострокових зобов'язань			
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	-	-
резерв незароблених премій	1533	-	-
інші страхові резерви	1534	-	-
Інвестиційні контракти	1535	-	-
Призовий фонд	1540	-	-
Резерв на виплату дисконту	1545	-	-
Усього за розділом II	1595	-	-
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	222 500	124 332
Векселі видані	1605	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товарів, робіт, послуг	1615	17 065	16 002
розрахунками з бюджетом	1620	873	2 181
у тому числі з податку на прибуток	1621	565	2 123
розрахунками зі страхування	1625	7	-
розрахунками з оплати праці	1630	5	-74
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	-	-
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650	-	-
Поточні забезпечення	1660	7 362	12 886
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	314 609	465 954
Усього за розділом III	1695	562 421	621 281
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття			
Учасницька частка в акціях державного пенсійного фонду	1800	-	-
Баланс	1900	678 285	758 455

Керівник

Головний бухгалтер

1. Класифікатор економічних одиниць та територій територіальних громад.

2. Визначення в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики.

Варушик Валентин Валентинович

Яцюк Тетяна Валеріївна

Щирність

ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ВСМК
-ТРЕЙД"Дата (рік, місяць, число)
за СДРГЮУ

КОДІН		
2024	01	01
40833644		

(найменування)

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за Рік 2023 р.

ДОКУМЕНТ ПРИЙНЯТО

Форма № 2 Код за ДКУД 1801003

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код риєса	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	1 460 274	795 442
Чисті зароблені страхові премії	2010	-	-
премії підписані, валова сума	2011	-	-
премії, передані у перестраховування	2012	-	-
зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	-	-
зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	-	-
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(1 165 084)	(592 908)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	-	-
Валовий:			
прибуток	2090	295 190	202 534
збиток	2095	(-)	(-)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	-	-
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	-	-
зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	-	-
зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	-	-
Інші операційні доходи	2120	9 174	21 563
у тому числі:	2121	-	-
дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю			
дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	-	-
дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	-	-
Адміністративні витрати	2130	(119 272)	(70 334)
Витрати на збут	2150	(107 915)	(76 413)
Інші операційні витрати	2180	(9 190)	(13 639)
у тому числі:	2181	-	-
витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю			
витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	-	-
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	67 987	63 711
збиток	2195	(-)	(-)
Дохід від участі в капіталі	2200	-	-
Інші фінансові доходи	2220	-	1 534
Інші доходи	2240	36	122
у тому числі:	2241	-	-
дохід від благодійної допомоги			
Фінансові витрати	2250	(42 021)	(58 116)
Втрати від участі в капіталі	2255	(-)	(-)
Інші витрати	2270	(-)	(-)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	-	-

Продовження додатка Е

Продовження додатка 2

Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	26 002	7 251
збиток	2295	(-)	(-)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(4 692)	(1 305)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	-	-
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	21 310	5 946
збиток	2355	(-)	(-)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	-	-
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	-	-
Накопичені курсові різниці	2410	-	-
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	-	-
Інший сукупний дохід	2445	-	-
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	-	-
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	-	-
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	-	-
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	21 310	5 946

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	28 895	9 286
Витрати на оплату праці	2505	74 447	49 144
Відрахування на соціальні заходи	2510	16 273	9 906
Амортизація	2515	30 529	28 328
Інші операційні витрати	2520	86 233	63 722
Разом	2550	236 377	160 386

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	-	-
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	-	-
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	-	-
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	-	-
Дивіденди на одну просту акцію	2650	-	-

Варущик
Валентин
Валентинович
ЕП Яцюк Тетяна
Валерійна

Варущик Валентин Валентинович

Яцюк Тетяна Валерійна

МІЖНАРОДНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ФІНАНСІВ

ПІДПРИЄМНИЦТВО ТА ІННОВАЦІЇ

Випуск 33, 2024

Видавничий дім
«Гельветика»
2024

Багмет В.С.	
ВПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ НА ХАРЧОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ІНДУСТРІЇ 4.0.....	87
Гуржій П.О.	
УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ ЗАКЛАДІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я	95
Жукова О.Ю., Парсяк В.Н., Полетаєв Д.О.	
ЗАСТОСУВАННЯ БІЗНЕС-АНАЛІЗУ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ.....	100
Кравченко М.О., Кузнецова К.О., Ченуша О.С.	
ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ВПЛИВ У ФОРМУВАННІ ПОВЕДІНКОВИХ РЕАКЦІЙ.....	105
Пічугіна М.А., Макаренко В.О.	
УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСАМИ ЯК ОСНОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПОСЛУГ ЛОГІСТИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА	110
Присяжнюк О.Ф., Плотнікова М.Ф.	
РОЛЬ ОПЕРАЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА.....	117
Степаненко О.І., Канельська А.В.	
ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ: РИЗИКИ, ЗАГРОЗИ, ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ.....	123
 МАРКЕТИНГ	
Галстян М.А.	
МАРКЕТИНГ-МЕНЕДЖМЕНТ У СФЕРІ РАЙД-ХЕЙЛІНГУ В УМОВАХ ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ.....	131
 ПІДПРИЄМНИЦТВО ТА ТОРГІВЛЯ	
Кудріна О.Ю., Ковтун О.А.	
ІНСТРУМЕНТАРІЙ УПРАВЛІННЯ СТІЙКИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ.....	136
Паламарюк Т.С.	
ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ ЯК КЛЮЧОВИЙ ФАКТОР СТІЙКОЇ БІЗНЕС-МОДЕЛІ ПІДПРИЄМНИЦТВА.....	140
 МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ	
Глуценко Я.І., Корогодова О.О., Моїсєєнко Т.Є., Черненко Н.О.	
ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРИНЦИПИ ФОРСАЙТУ МІЖНАРОДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	144
Ковальчук Т.Г.	
РОЛЬ ТЕХНОЛОГІЙ У ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ПЛАТІЖНИХ ПОСЛУГ.....	151

УДК 658.15:336.64

DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-3583/33.21>**Степаненко О.І.**

кандидат економічних наук, доцент,
професор кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8781-3762>

Канельська А.В.

аналітик консолідованої інформації
ТОВ «ВСМК-ТРЕЙД»

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ: РИЗИКИ, ЗАГРОЗИ, ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

Існуючі ризики і загрози, які проявляються в період воєнного стану, вимагають нових підходів в процесі здійснення господарської діяльності, які гарантуватимуть фінансову стійкість підприємств. В статті проведено дослідження наукових підходів до інтерпретації категорії "фінансова стійкість підприємства" як індикатора, який характеризує фінансову рівновагу суб'єкта господарювання. Виділено чинники, які мають вагомий вплив на фінансову стійкість підприємств в умовах війни: зниження попиту; порушення логістичних ланцюгів; зниження виробничих потужностей; дефіцит оборотних коштів; зростання витрат; вплив на трудові ресурси. Проведено аналітичне дослідження фінансових втрат підприємств різних сфер діяльності, які спричинені війною. Аналіз показав, що основні загрози для фінансової стійкості підприємств зумовлені зовнішніми факторами, які знаходяться поза межами їх контролю і впливу. Проведено порівняння нормативних значень показників фінансової стійкості: за умов звичайної діяльності підприємства та рекомендованих в умовах війни. Виділено елементи, які слід враховувати при побудові фінансових моделей в умовах війни: формування грошових резервів; ефективна управлінська політика; цифрова трансформація бізнесу; соціальна відповідальність бізнесу.

Ключові слова: підприємство, фінансова стійкість, воєнний стан, ризики, загрози, платоспроможність, фінансова безпека, діагностика фінансової стійкості, показники фінансової стійкості, науково-практичні дослідження, управління.

Постановка проблеми. Властивістю підприємства як економічної системи є прагнення до стану стійкої рівноваги. Виходячи з теорії рівноваги, – стійкість є здатністю економічної системи зберігати свою якість в умовах мінливого зовнішнього середовища та внутрішніх трансформацій. Показники фінансової стійкості дають можливість оцінити обсяги фінансових ресурсів і ступінь їх використання, визначити межі в яких підприємство вільно й ефективно забезпечує безперервність процесу виробництва, реалізації готової продукції, зберігає свою платоспроможність в умовах допустимого рівня ризиків. Фінансово стійкий суб'єкт господарювання має можливість вчасно оновлювати основні засоби, впроваджувати нові технології, інвестувати кошти в інноваційні перетворення, повністю задовільняти свої потреби у матеріальних ресурсах відповідно до потреб підприємницької діяльності; у встановлені терміни розраховуватись за кредитними зобов'язаннями при прийнятному співвідношенні власного і позикового капіталу.

Фінансова стійкість залежить від багатьох факторів, які зумовлюють різницю в характері, напрямках і формах виявлення. Її зміст і структура, характеризуються складністю та багатогранністю. Вона не обмежується тільки індикативними показниками результатів діяльності, вона є результатом функціонування усіх підсистем підприємства. Тому оцінювати фінансову стійкість потрібно не тільки в загальному, а і в розрізі показників за окремими підсистемами.

Значна кількість існуючих загроз та ризиків, які проявляються в процесі фінансово-господарської діяльності підприємства, вимагає удосконалення наявних та розроблення нових механізмів гарантування фінансової

стійкості на мікрорівні. Цей показник є основою економічного розвитку підприємства у площині теперішніх і майбутніх фінансових можливостей. Фінансова стійкість є визначальним комплексним показником, який показує досягнуті фінансові параметри й визначає припустимий рівень ризику. При здійсненні господарської діяльності в умовах воєнного стану важливою проблемою є забезпечення фінансової стійкості підприємств та підтримання її у належному стані. А тому, рішення, які приймаються топ-менеджерами на кожному з етапів управління, мають бути якісними, виваженими, обґрунтованими. Вони повинні відзначатись не лише достовірністю, повнотою, доступністю, оперативністю отриманої інформації, а й ефективністю її використання при аналізі ризиків та розробці стратегій подолання кризових ситуацій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Економічні зв'язки показників ресурсної фінансової залежності, джерел покриття активів, їх оборотності, капіталізації, рентабельності, оцінки фінансової стійкості, ділової активності підприємств набувають нових якісних ознак, про що свідчать оприлюднені результати досліджень вітчизняних науковців. Розглядаючи основні засади фінансової стійкості Стрішенець О. [1] визначено провідні підходи до її управління, проаналізовано підходи до визначення терміну «фінансова стійкість»; удосконалено напрямки збільшення потенційної стійкості підприємства на основі маніпулювання темпів зміни показників наявних активів, їх окремих елементів та результативних ознак господарювання. При дослідженні системності оцінювання фінансової стійкості, автором внесена пропозиція щодо використання аналітичних показників коефіцієнта фінансової

автономії або незалежності; виділено основні елементи фінансової політики виробничих підприємств за допомогою аналітичного спрямування для підвищення їх фінансово-економічної стійкості.

Роль та значення фінансової стійкості в системі стратегічного управління підприємства розглядали Базілінська О.Я., Панченко О.І. [2]. Авторами охарактеризовано чинники, які здатні впливати на ефективність фінансового менеджменту суб'єкта господарювання щодо нарощення фінансової стійкості; доведено, що механізм збереження та нарощення фінансової стійкості передбачає проведення внутрішнього та зовнішнього аналізу фінансового стану та розрахунок системи фінансових коефіцієнтів. Досліджено процеси управління балансовою структурою вітчизняних підприємств в умовах трансформаційних змін та існуючі підходи до підвищення їх фінансової стійкості, обґрунтовано ключові орієнтири в системі стратегічного управління, визначено шляхи його фінансування; доведено необхідність формування корпоративної фінансової стратегії для підтримання фінансової стійкості на належному рівні.

З метою забезпечення економічної безпеки підприємства фінансову стійкість досліджували Копилук О.І., Тимчишин Ю.В., Музичка О.М. [3]. Науковцями доведено, що економічна безпека підприємства залежить від фінансової складової та стійкості, платоспроможності, ліквідності, прибутковості. Відзначено, що результативність взаємозв'язку та взаємовпливу фінансової стійкості та безпеки підприємства відображається в його фінансовій гнучкості на основі спроможності змінювати обсяг і структуру джерел фінансування, а також напрямки вкладання фінансових ресурсів під впливом ризиків, загроз, небезпеки внутрішнього та зовнішнього середовища. Авторами запропоновано становий підхід до градації рівнів фінансової стійкості та економічної безпеки з урахуванням ретроспективного, поточного та перспективного характеру впливу ризиків, загроз і небезпек на діяльність підприємства, конкретизовано відповідний інструментарій оцінювання й управління; обґрунтовано, що підходи до управління фінансовою стійкістю на безпекоорієнтованих заходах повинні ґрунтуватися на системності, процесності, функціональності та синергії.

Підходи до оцінювання фінансової стійкості суб'єктів економічної діяльності розглядав Харченко Ю.А. [4]. В контексті проведеного дослідження автором запропоновано модель формування інтегрального показника

на основі таксонометричного підходу; побудовано економіко-математичні однофакторні моделі для прогнозування узагальнюючого показника фінансової стійкості з аналітичним представленням тренду. Розроблено програмний модуль мовою VBA для підвищення оперативності розрахунку та своєчасного обґрунтування управлінських рішень щодо поліпшення фінансового стану промислового підприємства. Костирко Л.А. та Євтушенко М.В. [5] надають дефініцію економіко-вартісного тяжіння показників як комплексної категорії, яка визначає напрям, щільність зв'язку і силу їх впливу на узагальнюючий показник фінансового стану корпоративного підприємства – фінансову стійкість. Авторами побудовано достовірну, статистично значущу кореляційно-регресійну модель залежності типу фінансової стійкості корпоративного підприємства від коефіцієнта проміжної ліквідності, коефіцієнта покриття, частки власного капіталу і оборотності капіталу. Виділено напрямки зміцнення фінансової стійкості і зростання вартості підприємств: збільшення обсягу продаж і чистого прибутку, його капіталізація, оптимізація структури оборотних активів, ліквідація дефіциту робочого капіталу.

Метою статті є дослідження наукових підходів до інтерпретації категорії «фінансова стійкість підприємства» як економічного та аналітичного індикатора, який характеризує фінансову рівновагу суб'єкта господарювання; аналіз факторів впливу війни на фінансову стійкість підприємства, визначення шляхів їх подолання; обґрунтувати елементи, які мають бути враховані підприємствами при побудові фінансових моделей в умовах війни.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансова стійкість не є абсолютною величиною, вона передбачає дотримання пропорцій між її складовими: характеризує фінансовий стан підприємства, впливає на важливі сфери його діяльності, забезпечуючи реалізацію стратегій розвитку, досягається на основі ефективного управління капіталом і рухом коштів, дозволяє стабільно розвиватися в існуючих умовах у довгостроковій перспективі. Аналітичний огляд наукової історії розвитку дефініції «фінансова стійкість» засвідчило певну суперечність щодо її трактування (табл. 1).

Науковці у своїх тлумаченнях фінансової стійкості підприємства по різному розставляють акценти, в першу чергу це пов'язано з цілями та завданнями, які ставилися в процесі вивчення даної категорії. Результати наукових досліджень підтверджують, що оцінка фінансової

Таблиця 1 – Трактування сутності категорії «фінансова стійкість» в дисертаціях українських науковців

№ з/п	Автор, тема дисертації (рік захисту)	Інтерпретація терміну «фінансова стійкість»
1	2	3
08.00.03 – Економіка та управління національним господарством		
1	Приймак І.І. Стратегія забезпечення фінансової стійкості суб'єктів господарювання в економіці України (2008)	<i>Фінансова стійкість суб'єкта господарювання</i> – це його спроможність функціонувати протягом тривалого періоду, одержувати достатній для відтворення потенціалу, виплати дивідендів і стабільного розвитку прибутку, забезпечуючи при цьому економічно обґрунтоване співвідношення джерел фінансування та активів і збалансоване надходження й виплату грошових коштів, попри вплив внутрішніх і зовнішніх факторів [6]
08.00.04 – Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)		
2	Лагода Є.Ю. Формування фінансової стійкості аграрних підприємств (2009)	<i>Фінансова стійкість</i> – визначене оптимальне співвідношення фінансових ресурсів підприємства та шляхи їх використання, в рамках яких підприємство здатне нівелювати негативний вплив факторів зовнішнього та внутрішнього середовища за рахунок збалансованої системи важелів [7]

Продовження табл. 1

1	2	3
3	Єлєцьких С.Я. Управління фінансовою стійкістю промислового підприємства (2014)	<i>Фінансова стійкість</i> – комплексна характеристика здатності підприємства повертатися до стану фінансової рівноваги за рахунок досягнення збалансованості показників фінансового стану на всіх дієздатних стадіях життєвого циклу підприємства; така збалансованість забезпечується пропорційністю кругообігу капіталу на всіх стадіях його руху, пропорційністю складу та структури активів і капіталу підприємства, коливаннями показників фінансової стійкості, платоспроможності, ліквідності, рентабельності в межах інтервалів припустимих значень залежно від стадії життєвого циклу підприємства [8]
4	Масленніков Є.І. Забезпечення системи управління фінансовою стійкістю промислового підприємства: теорія і методологія (2015)	<i>Фінансова стійкість промислового підприємства</i> – системний процес діяльності підприємства, який відображається у здатності погасити свої зобов'язання у встановлені терміни та забезпечити зростання дисконтного сукупного доходу і фінансову рівновагу [9]
08.00.09 – Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності)		
5	Нагорна І.В. Обліково-аналітичне забезпечення управління фінансовою стійкістю підприємств торгівлі (2019)	<i>Фінансова стійкість</i> – характеризує фінансово-економічний стан підприємства через сукупність взаємообумовлених й взаємопов'язаних показників, значення яких залежить від рентабельності продажу, оборотності капіталу, фінансової активності, норм розподілу прибутків на інвестиційні та інші потреби, балансу власного та позикового капіталу, ефективності використання різних ресурсів та впливу інших соціально-економічних чинників за умов невизначеного середовища та допустимого рівня ризиків [10]
08.00.11 – Математичні методи, моделі та інформаційні технології в економіці		
6	Лазоренко В.В. Моделювання оцінки фінансової стійкості підприємства сфери послуг (2019)	<i>Фінансова стійкість підприємств сфери послуг</i> – це узагальнене поняття фінансового стану підприємства, яке відображає здатність підприємства до самоопитності в проведенні фінансової діяльності, уникнення банкрутства, збереження незалежного фінансового стану, що відображає рівновагу активів та пасивів в балансі та вказує на безпечну діяльність інвесторів [11]

Джерело: згруповано за інформацією [6–11]

стійкості є критично важливою для будь-якого підприємства, особливо під час нестабільності та кризи. Чітке уявлення про фінансову стійкість допомагає визначити можливості для генерування прибутку, своєчасного виконання фінансових зобов'язань, а також підтримки стабільності і конкурентоспроможності у динамічному ринковому середовищі. Тобто допомагає бізнесу не лише вижити, а також і розвиватися у воєнний час. Як головний індикатор фінансового стану вона включає не лише здатність підприємств адаптуватися до змін, а й в подальшому забезпечувати довгостроковий роз-

виток, підтримуючи ефективну діяльність навіть у разі економічної нестабільності чи зовнішніх потрясінь.

Війна в Україні створила безпрецедентні виклики для українського бізнесу, спричинивши значні втрати та порушення звичних бізнес-процесів. Через це постраждала і сама економіка країни, змусивши багато підприємств скорочувати діяльність або призупиняти роботу через руйнування інфраструктури, зростання витрат і дефіцит кадрів. Найважливіші чинники, які впливають на фінансову стійкість підприємств в умовах війни наведено на рис. 1.

Рисунок 1 – Фактори впливу війни на фінансову стійкість підприємств

Джерело: побудовано автором за [12]

Повномасштабне вторгнення мало значний вплив на фінансову стійкість українських підприємств, продемонструвавши широкий спектр негативних наслідків – від незначних тимчасових труднощів до повного припинення діяльності. Близько 64 відсотків мікро-, малих та середніх підприємств, які є життєво важливими для нашої економіки, були змушені призупинити свою діяльність з початком воєнного стану. Наслідком цього були значні втрати робочих місць та скорочення виробництва. Незважаючи на значні труднощі, більшість з них змогли відновити роботу. Однак, станом на жовтень 2023 року 9,6% компаній все ще перебували під загрозою ліквідації. При тому, що станом на червень 2022 року цей відсоток становив 46,8% [13]. Аналіз фінансових втрат українських компаній дозволяє оцінити масштаби збитків та побачити, що війна має різний вплив на різні бізнеси (рис. 2).

Дослідження демонструє, що динаміка зміни показників фінансової стійкості суттєво відрізняється в залежності від галузі підприємства. Зокрема, підприємства аграрного сектору, маркетингу та IT-індустрії зазнали менших втрат. Це пояснюється, зокрема, їхньою здатністю швидко адаптуватися до нових умов, змінювати виробничі процеси та знаходити нові ринки збуту. А от галузі промисловості, будівництва, торгівлі та сфери послуг, котрі є сильно залежними від зовнішніх факторів, як-от споживчий попит та інвестиції, зазнали найбільшого удару. Аналіз показав, що основні загрози для фінансової стійкості підприємств під час війни зумовлені переважно зовнішніми факторами, які знаходяться поза межами контролю підприємств. Сьогодні близько 27% українських суб'єктів господарювання вважають свій фінансово-економічний стан добрим або відмінним, до повномасштабного вторгнення ця частка складала близько 78%. А 27% оцінюють стан своєї компанії як поганий [15]. Тому, для забезпечення стабільної роботи за таких обставин, критично важливо впроваджувати якісну управлінську політику.

Традиційні методи оцінки фінансової стійкості, такі як аналіз структури майна, показників ліквідності, фінансового стану, ділової активності та рентабельності залишаються основоположними. Проте, в умовах війни підприємства стикаються з непередбачуваними викликами, що вимагає перегляду підходів до трактування результатів цього аналізу. Зокрема, акцент зміщується на забезпечення безпеки персоналу, платоспроможності за обов'язковими платежами за збереження кадрового потенціалу.

В умовах воєнного стану підприємства зіткнулись з серйозними проблемами ліквідності. Це змусило їх суттєво переглянути свою фінансову політику. З початком повномасштабного вторгнення управлінці активно вилучали кошти з обігу, для їх збереження. Це призвело до значного погіршення показників ліквідності та збільшення термінів погашення короткострокових заборгованостей. Однак через кілька місяців, коли бізнес почав адаптуватися до нових умов, підприємства частково відновили свою діяльність, але це викликало необхідність радикально змінити підхід до управління ліквідністю. Зокрема, фінансова політика підприємств сьогодні більш зосереджена на акумулюванні коштів для своєчасного погашення зобов'язань перед постачальниками, що стало критично важливим для підтримання безперервності бізнес-процесів. В становищі обмеженого доступу до кредитів, компанії змушені працювати за власні кошти, що призвело до підвищення значень показників ліквідності та фінансової стійкості.

Крім того, підприємства, які будували свої фінансові моделі на основі товарних кредитів змушені були перейти на самофінансування, що в свою чергу зменшує фінансові ризики, але вимагає наявності достатнього обсягу власних ресурсів. Багато компаній намагалися забезпечити стабільність виплат внутрішніх заборгованостей. Це стосувалось заборгованості із заробітної плати. Адже, для збереження працівників на місцях є необхідним демонструвати

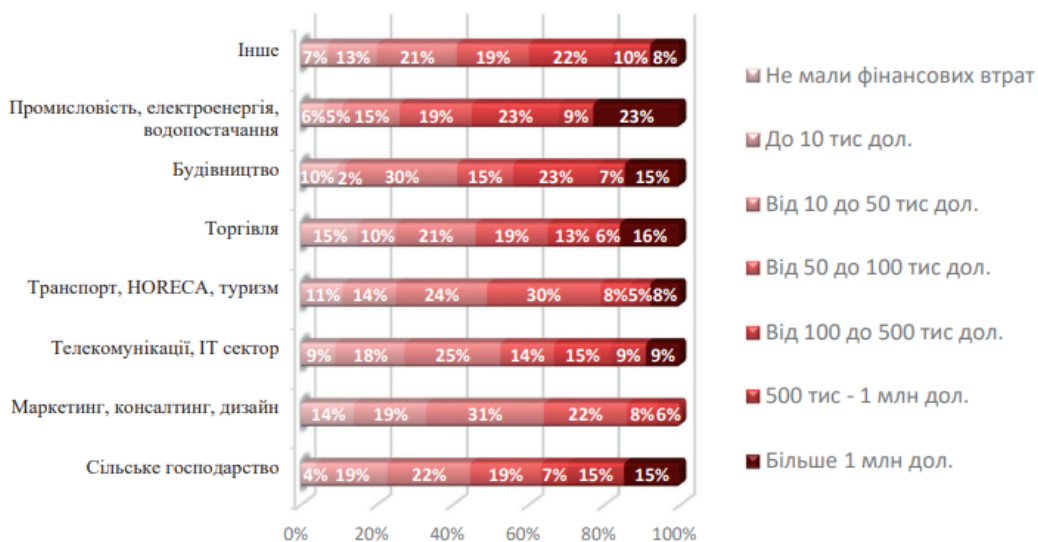

Рисунок 2 – Фінансові втрати компаній через повномасштабне військове вторгнення

Джерело: побудовано автором за [14]

платоспроможність і фінансово підтримувати кадри під час війни, щоб уникнути ризиків їх втрати. Адже людський ресурс є передумовою для відновлення економіки.

В умовах війни, коли економічна ситуація є нестабільною, а ресурси компаній обмежені, показники рентабельності та оборотності активів стали ключовими для визначення життєздатності підприємства та оцінки його фінансового здоров'я. Бізнес, який зберігає рентабельність, навіть за умов зниження обсягів збуту, має шанс не лише вижити, але й скористатися новими можливостями, які відкриваються завдяки зміні ринкових умов і освоєнню нових правил ринку. Цим самим він демонструє свою стійкість та адаптивність. Це дозволяє підприємствам пристосуватися до нових реалій та закласти основу для подальшого розвитку задіявши всі свої ресурси за непередбачуваних обставин.

За обмеженого доступу до зовнішніх фінансових ресурсів, фінансова стійкість та ліквідність підприємств набувають критичного значення, оскільки підприємства змушені працювати покладаючись на власні кошти. Це призводить до зміни вимог щодо платоспроможності та рентабельності. При цьому підприємство може бути на межі збитковості, аби продовжувати функціонувати і підтримувати свою дієздатність за інших незмінних умов. Тому є важливим порівняння нормативних значень показників фінансової стійкості за різних умов (табл. 2).

Ключовим аспектом адаптації фінансових моделей до нових реалій є ефективне управління грошовими потоками. Таке управління посприяє досягненню необхідного рівня ліквідності. Полягає воно в регулярному аналізі та прогнозуванні грошових потоків, що дозволяє передбачити можливі касові розриви і вчасно планувати заходи для їх покриття. Важливим є жорсткий контроль за витратами, що включає впровадження бюджетування та оптимізацію використання ресурсів. Підприємства стоять перед необхідністю розробляти антикризові плани.

Для розуміння поточної ситуації, побудови планів і прийняття обґрунтованих управлінських рішень, підприємствам потрібно ретельно вивчати загальну активність бізнесу задля оцінки стану економічного середовища та стійкості підприємств в умовах кризи. Таким показником є індекс активності бізнесу (UBI). Він відображає динаміку ринкових процесів, зокрема,

зміни у виробничій та торговельній діяльності, що є критично важливими для оцінки фінансового стану підприємства. Аналіз індексу активності дозволяє виявити тенденції в економічному середовищі, вчасно ідентифікувати потенційні ризики, а також розробити відповідні стратегії для підтримки фінансової стійкості.

Нормативним значенням показника вважається індекс вищий за 50 (із 100 можливих), коли значення нижче, то бізнес має песимістичний прогноз [17]. Зміни індексу активності бізнесу можуть свідчити про здатність підприємств підтримувати або відновлювати свою діяльність під час кризових ситуацій. В умовах війни, коли економіка стикається з численними викликами індекс активності бізнесу дозволяє оцінити потенціал та взагалі наскільки успішно підприємства пристосовуються до нових умов. Високий рівень цього індексу може вказувати на ефективність антикризових заходів. З іншого боку, зниження індексу активності свідчить про падіння товарообороту, втрату трудового ресурсу, загрозу банкрутства або втрату ринкових позицій. Що є серйозним сигналом для підприємств, інвесторів і державних органів.

Починаючи з червня 2022 (коли спостерігалися найнижчі значення) індекс ділової активності поступово почав відновлюватися. Станом на травень 2024 року показник зріс до 43,7 (зафіксувавши новий локальний максимум). Попередньо зафіксоване значення показника складало 38,1. Майбутні очікування бізнесу залишаються в негативній зоні [17] (рис. 3).

Таким чином, аналіз індексу активності бізнесу в умовах війни є важливою складовою дослідження фінансової стійкості підприємств. Оскільки він надає цінну інформацію про загальний стан економіки, дає змогу розробити якісне планування та розробити ефективні стратегії для подолання кризових явищ.

В умовах війни фінансові моделі підприємств повинні включати певні ключові елементи:

1) *формування грошових резервів*, які забезпечуватимуть високі показники ліквідності. Ці резерви допомагають підприємствам зменшити залежність від товарних кредитів та дають можливість придбання ресурсів за вигіднішими цінами;

2) *ефективна управлінська політика*, яка зможе негайно реагувати, чітко скоординувати дії та є ключовою у прийнятті правильних рішень у непередбачуваних ситуаціях;

Таблиця 2 – Нормативні значення показників фінансової стійкості за різних умов

№ з/п	Показник	Нормативне значення	
		в умовах звичайної діяльності	рекомендоване в умовах війни
1	Коефіцієнт поточної ліквідності (<i>Current ratio</i>)	>1	>1
2	Коефіцієнт швидкої ліквідності (<i>Quick ratio</i>)	>0,7	>1
3	Коефіцієнт абсолютної ліквідності (<i>Cash ratio</i>)	>0,2	>0,7
4	Коефіцієнт автономності (<i>Equity ratio</i>)	>0,5	>0,8
5	Оборотність активів (<i>Total Asset Turnover</i>)	Зростання значення показника в динаміці	Прийнятне несуттєве зменшення показника
6	Оборотність запасів (<i>Inventory Turnover</i>)	Зростання значення показника в динаміці	Суттєве зростання показника в порівнянні із довоєнним періодом
7	Рентабельність продукції (<i>Profitability</i>)	Максимізація показника	Допустимою є діяльність на межі нульової рентабельності

Джерело: побудовано автором за [16]

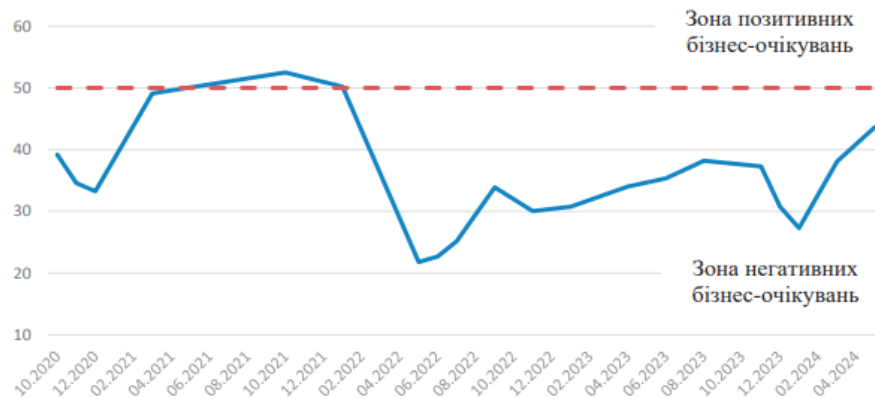

Рисунок 3 – Тренд індексу UBI, 2020–2024 роки

Джерело: побудовано автором за [18]

3) *цифрова трансформація бізнесу* і під час пандемії і на початку повномасштабного вторгнення продемонструвала свою ефективність та важливість в такі складні часи. Перехід на віддалену роботу, електронна комерція, використання хмарних сервісів – все це запорука того, що бізнес зможе продовжувати працювати, відкривати нові канали збуту, підвищувати свою продуктивність;

4) *соціальна відповідальність бізнесу* набуває особливого значення, адже є не лише моральним принципом, а зі сторони діяльності компанії допомагає здобути довіру клієнтів, працівників та партнерів.

Роль державної підтримки та міжнародної допомоги також відіграє важливу роль в сприянні бізнесу в умовах війни. Зокрема, запровадження таких ініціатив як податкові пільги, надання субсидій, відстрочок податкових платежів, а також пряма фінансова допомога дозволяють значно зменшити фінансове навантаження на підприємства, особливо на ті, які зазнали значних збитків. Ключовим аспектом також є надання державних гарантій щодо збереження активів підприємств постраждалих від війни. Гарантії включають в себе компенсацію втрат майна та страхування ризиків пов'язаних з військовими діями. Такі заходи не тільки знижують рівень економічної невизначеності, але й підвищують довіру бізнесу до державних інституцій. Міжнародна допомога, у свою чергу, виступає важливим фактором стабілізації та відновлення бізнесу, а також і допомогою економіці країни. Підтримка з боку міжнародних фінансових інституцій та партнерських країн сприяє не тільки збереженню виробничих потужностей, але й забезпеченню доступу до нових ринків та ресурсів.

Приблизно чверть компаній отримали підтримку з державних або міжнародних джерел для стимулювання свого бізнесу. Для половини компаній яким надалась підтримка така допомога виявилась вирішальною для їхнього виживання. Для багатьох підприємств ці ресурси стали ключовим фактором у відновленні виробництва, збереженні робочих місць і розвитку нових ринкових стратегій. Без цієї допомоги значна частина бізнесів не змогла б продовжувати свою діяльність [12].

Однак, навіть за наявності державної та міжнарод-

ної підтримки, загальна економічна ситуація країни залишається критичним фактором, що суттєво впливає на фінансову стійкість підприємств та планування їх подальшої діяльності. Незважаючи на активне стримування темпів інфляції та підвищення мінімальної заробітної плати (01.04.2024 до 8 тис. грн), реальний ВВП України так і не досяг рівня 2021 року. Найбільше падіння ВВП спостерігалось у другому кварталі 2022 року – на 37%, і хоча у 2023 році відбулося часткове зміцнення, станом на початок 2024 року Україна ще на 25% відстає від довоєнних показників. Зниження ВВП має безпосередній вплив на купівельну спроможність населення та внутрішній попит, що у свою чергу стримує розвиток бізнесу та обмежує можливості для інвестицій у модернізацію та розширення виробництва [19]. У такій ситуації підприємства змушені не лише адаптуватися до нових реалій, а також постійно вивчати зовнішні чинники впливу і переглядати свої стратегії діяльності зважаючи на відповідні умови.

Висновки. В реаліях сьогодення на фінансову стійкість підприємств мають вагомий вплив зовнішні фактори: 1) *ведення бізнесу (господарської діяльності) в умовах воєнного стану*, що значно підвищує ризики неплатежів, збої в логістичних схемах, ймовірності знищення (пошкодження) майна; 2) *політичні*, що визначають напрями державної політики в сферах інвестування, оподаткування, кредитування; 3) *економічні* – характеризують фазу економічного циклу, рівень інфляції, темпи банкрутства підприємства; 4) *ринкові* – формують рівень конкуренції, кон'юктуру товарного і фінансового ринків, співвідношення попиту і пропозиції. При цьому вплив факторів на рівень фінансової стійкості суб'єкта господарювання є вагомим економічним питанням, оскільки надмірно низький її рівень призводить до неплатоспроможності та відсутності коштів для операційної діяльності, а надмірно високий рівень перешкоджатиме розвитку, обтяжуючи витрати підприємства зайвими запасами та резервами.

Початок повномасштабного вторгнення значно вплинув на фінансову стійкість підприємств. Основні ризики з якими стикнувся бізнес під час війни спричинені саме зовнішніми факторами. Енергетична криза, масові відключення електроенергії, зниження трудового потенціалу та зупинка діяльності підприємств

у зв'язку з воєнними діями також посилюють фінансовий тиск на бізнес. Найбільш негативного впливу зазнали підприємства промислового сектору та сфери послуг. Фінансова стійкість є критично важливою для забезпечення довгострокового виживання та розвитку підприємств, особливо в умовах економічної нестабіль-

ності та зовнішніх викликів. Для підвищення фінансової стійкості підприємствам необхідно: по-перше, грамотно управляти фінансами та оперативнно реагувати на будь-які виклики; по-друге, диверсифікувати свою діяльність, шукати нові ринки збуту оптимізувати витрати та використовувати державну підтримку.

Список використаних джерел:

1. Стришенець О. Аналітичний огляд фінансової стійкості підприємства. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2018. Вип. 3. С. 58–65.
2. Базилінська О.Я., Панченко О.І. Фінансова стійкість у системі стратегічного управління підприємством. *Проблеми економіки*. 2019. № 1(39). С. 89–94.
3. Копилук О.І., Тимчишин Ю.В., Музичка О.М. Фінансова стійкість у системі забезпечення економічної безпеки підприємства. *Бізнес-Інформ*. 2021. № 3. С. 81–87.
4. Харченко Ю.А. Моделювання фінансової стійкості промислового підприємства. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. 2019. Вип. 36. С. 199–207.
5. Костирко Л.А., Євтушенко М.В. Фінансова стійкість корпоративних підприємств у категоріях економіко-вартісного тяжіння показників. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 21. С. 28–33.
6. Приймак І.І. Стратегія забезпечення фінансової стійкості суб'єктів господарювання в економіці України: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.03. Львів, 2008. 18 с.
7. Лагода Є.Ю. Формування фінансової стійкості аграрних підприємств: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04. Суми, 2009. 18 с.
8. Сельських С.Я. Управління фінансовою стійкістю промислового підприємства: автореф. дис. ... доктора екон. наук: 08.00.04. Донецьк, 2014. 47 с.
9. Масленников С.І. Забезпечення системи управління фінансовою стійкістю промислового підприємства: теорія і методологія: автореф. дис. ... доктора екон. наук: 08.00.04. Київ, 2015. 44 с.
10. Нагорна І.В. Обліково-аналітичне забезпечення управління фінансовою стійкістю підприємств торгівлі: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09. Харків, 2019. 27 с.
11. Лазоренко В.В. Моделювання оцінки фінансової стійкості підприємства сфери послуг: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.11. Полтава, 2019. 24 с.
12. Длігач А.О. Як живе бізнес на третьому році війни. *Advanter Group*. 2024. URL: <https://advanter.ua/blog/yak-zhive-biznes-na-tretomu-roci-vijni-rezultati-doslidzen> (дата звернення: 08.09.2024).
13. Ливч Д.Д. Мікро-, малий та середній бізнес: стійкість в часи війни, потенціал для відбудови України. *Електронне видання «Економічна правда»*. 2024. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2024/02/2/709420/> (дата звернення: 12.09.2024).
14. Оцінка впливу війни на мікро-, малі та середні підприємства в Україні. *Програма розвитку ООН в Україні*. 2024. С. 27–38. URL: <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2024-04/undp-ua-smb-2024.pdf> (дата звернення 12.09.2024).
15. Федорова Х. Що з бізнесом? Коротко про стан економіки та компаній на липень 2024. *Електронне видання "Kyivstar business HUB"*. 2024. URL: <https://hub.kyivstar.ua/articles/shho-z-biznesom-korotko-pro-stan-ekonomiki-ta-kompanij-na-lipen-2024> (дата звернення 17.09.2024).
16. Костенко Ю., Короленко О., Гузь М. Аналіз фінансової стійкості підприємства в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2022. № 43. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-77> (дата звернення 20.09.2024).
17. Стан та потреби бізнесу в умовах війни: результати опитування у квітні-травні 2024 року. *Цифрова грамада*. 2024. URL: <https://hromada.gov.ua/research/doslidzennya-stanu-ta-potreb-biznesu-v-ukrayini> (дата звернення 23.09.2024).
18. Тарасовський Ю. Бізнес не бачить перспектив покращення економічної ситуації найближчим часом – дослідження. *Журнал "Forbes"*. 2023. URL: <https://forbes.ua/news/biznes-poki-ne-bachit-perspektiv-pokrashchennya-ekonomichnoi-situatsii-doslidzennya-16022023-11771> (дата звернення: 23.09.2024).
19. Валовий внутрішній продукт (ВВП) в Україні 2024. *Мінфін*. 2024. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/> (дата звернення: 28.09.2024).

References:

1. Strishenets O. (2018) Analytichnyi ohliad finansovoi stiiikosti pidpriemstva [Analytical review of the financial stability of the enterprise]. *Ekonomicznyy chasopys Shkhidnoievropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky*, vol. 3, pp. 58–65.
2. Bazylinska O. Ia. & Panchenko O. I. (2019) Finansova stiiikist u systemi stratehichnoho upravlinnia pidpriemstvom [Financial stability in the system of strategic management of the enterprise]. *Problemy ekonomiky*, no. 1(39), pp. 89–94.
3. Kopyliuk O. I., Tymchyshyn Yu. V. & Muzychka O. M. (2021) Finansova stiiikist u systemi zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva [Financial stability in the system of ensuring the economic security of the enterprise]. *Biznes-Inform*, no. 3, pp. 81–87.
4. Kharchenko Yu. A. (2019) Modeliuvannia finansovoi stiiikosti promyslovoho pidpriemstva [Modeling the financial stability of an industrial enterprise]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seria: Ekonomika i menedzhment*, vol. 36, pp. 199–207.
5. Kostyrko L. A. & Yevtushenko M. V. (2019) Finansova stiiikist korporatyvnykh pidpriemstv u katehoriakh ekonomiko-var-tisnoho tiazhinnia pokaznykiv [Financial sustainability of corporate enterprises in the categories of economic and value attraction indicators]. *Investytzii: praktyka ta dosvid*, no. 21, pp. 28–33.
6. Pryimak I. I. (2008) *Stratehiia zabezpechennia finansovoi stiiikosti subiektiv hospodariuvannia v ekonomitsi Ukrainy* [Strategy for ensuring the financial stability of business entities in the economy of Ukraine] (PhD Thesis), Lviv.
7. Lahoda Ye. Iu. (2009) *Formuvannia finansovoi stiiikosti ahrarnykh pidpriemstv* [Formation of financial stability of agricultural enterprises]. (PhD Thesis), Sumy.

8. Yeletskykh S. Ia. (2014) *Upravlinnia finansovoiu stiikistiu promyslovoho pidpriemstva* [Management of financial stability of an industrial enterprise]. (Doctor of Economic Sciences Thesis), Donetsk.
9. Maslennikov Ye. I. (2015) *Zabezpechennia systemy upravlinnia finansovoiu stiikistiu promyslovoho pidpriemstva: teoriia i metodolohiia* [Ensuring the management system of financial stability of an industrial enterprise: theory and methodology]. (Doctor of Economic Sciences Thesis), Kyiv.
10. Nahorna I. V. (2019) *Oblikovo-analitychne zabezpechennia upravlinnia finansovoiu stiikistiu pidpriemstv torhivli* [Accounting and analytical support for managing the financial stability of trade enterprises] (PhD Thesis), Kharkiv.
11. Lazorenko V. V. (2019) *Modeliuvannia otsinky finansovoi stiikosti pidpriemstva sfery posluh* [Modeling of assessment of the financial stability of the enterprise in the service sector]. (PhD Thesis), Poltava.
12. Dlihach A. O. (2024) *Yak zhyve biznes na tretomu rotsi viiny* [How does business live in the third year of the war]. *Advanter Group*. Available at: <https://advanter.ua/blog/yak-zhyve-biznes-na-tretomu-roci-vijni-rezultati-doslidzen> (accessed September 8, 2024).
13. Lyvch D. D. (2024) *Mikro-, mali ta serednii biznes: stiikist v chasy viiny, potentsial dlia vidbudovy Ukrainy* [Micro, small and medium-sized business: stability in times of war, potential for the reconstruction of Ukraine]. *Elektronne vydannia "Ekonomichna pravda"*. Available at: (accessed September 12, 2024).
14. *Otsinka vplyvu viiny na mikro-, mali ta seredni pidpriemstva v Ukraini*. [Assessment of the impact of the war on micro, small and medium-sized enterprises in Ukraine]. *Prohrama rozvytku OON v Ukraini* (2024), pp. 27–38. Available at: <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2024-04/undp-ua-smb-2024.pdf> (accessed September 12, 2024).
15. Fedorova Kh. (2024) *Shcho z biznesom? Korotko pro stan ekonomiky ta kompanii na lypen 2024* [What about business? Briefly about the state of the economy and companies for July 2024]. *Elektronne vydannia "Kyivstar business HUB"*. Available at: <https://hub.kyivstar.ua/articles/shho-z-biznesom-korotko-pro-stan-ekonomiky-ta-kompanij-na-lipen-2024> (accessed: September 17, 2024).
16. Kostenko Yu., Korolenko O. & Huz M. (2022) *Analiz finansovoi stiikosti pidpriemstva v umovakh voiennoho stanu* [Analysis of the financial stability of the enterprise in the conditions of martial law]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 43. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-77> (accessed September 20, 2024).
17. *Stan ta potreby biznesu v umovakh viiny: rezultaty opytuvannia u kvitni-travni 2024 roku* [The State and Needs of Business in Wartime: Results of the April-May 2024 Survey]. *Tsyfrova hromada*. Available at: <https://hromada.gov.ua/research/doslidzennya-stanu-ta-potreb-biznesu-v-ukrayini> (accessed September 23, 2024).
18. Tarasovskyi Yu. (2023) *Biznes ne bachyt perspektyv pokrashchennia ekonomichnoi sytuatsii naiblyzhchym chasom – doslidzhennia* [Business sees no prospects for improving the economic situation in the near future – research]. *Zhurnal "Forbs"*. Available at: <https://forbes.ua/news/biznes-poki-ne-bachit-perspektiv-pokrashchennya-ekonomichnoi-sytuatsii-doslidzhennya-16022023-11771> (accessed September 23, 2024).
19. *Valovy vnutrishnii produkt (VVP) v Ukraini 2024* [Gross domestic product (GDP) in Ukraine 2024]. *Minfin*. Available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/> (accessed September 28, 2024).

Stepanenko Oksana

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

Kanelska Anastasiia

LLC "VSMK-TRADE"

FINANCIAL STABILITY OF ENTERPRISES IN THE PERIOD OF MARTIAL LAW: RISKS, THREATS, WAYS TO OVERCOME THEM

The existing risks and threats that appear in the period of martial law require new approaches in the process of economic activity that will guarantee the financial stability of enterprises. A financially stable business entity has the opportunity to timely update the means of labor, introduce new technologies, invest funds in innovative transformations, satisfy its needs in material resources. The article researches scientific approaches to the interpretation of the category "financial stability of the enterprise" as an indicator that characterizes the financial balance of a business entity. Understanding financial stability helps determine (highlight) the company's capabilities in generating profit, timely fulfillment of obligations, maintaining stability, competitiveness, and business activity. The factors that have a significant impact on the financial stability of enterprises in the conditions of war are highlighted: a decrease in demand; disruption of logistics chains; reduction of production capacity; shortage of working capital; cost growth; impact on labor resources. An analytical study of the financial losses of enterprises in various spheres of activity caused by the war was conducted. The analysis showed that the main threats to the financial stability of enterprises are caused by external factors that are beyond their control and influence. A comparison of normative values of indicators of financial stability: under the conditions of normal enterprise activity and those recommended under conditions of war. In order to understand the current situation, build plans, and make management decisions, enterprises are recommended to study the general activity of the business using the UBI index. This will allow us to identify trends in the economic environment, identify potential risks in time, and develop appropriate strategies to support financial stability. The elements that should be taken into account when building financial models in war conditions are highlighted and justified: 1) formation of monetary reserves; 2) effective management policy; 3) digital transformation of business; 4) social responsibility of business.

Keywords: enterprise, financial stability, martial law, risks, threats, solvency, financial security, diagnostics of financial stability, indicators of financial stability, scientific and practical research, management.

JEL classification: D81, G32, L25, M21

Міністерство освіти і науки України
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана
Факультет обліку та податкового менеджменту

ОБЛІК, АНАЛІЗ, АУДИТ, ОПОДАТКУВАННЯ ТА ФІНАНСОВИЙ МОНІТОРИНГ: СУЧАСНІ КОНЦЕПЦІЇ РОЗВИТКУ

Збірник матеріалів
ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції
здобувачів вищої освіти і молодих учених, присвяченої
65-й річниці Факультету обліку та податкового
менеджменту

24 квітня 2024 року

<i>Шаповал О.О.</i>	Оцінка благодійної допомоги розпорядниками бюджетних коштів	139
<i>Шатцких Т.Є.</i>	Проблемні аспекти обліку фінансових результатів в бюджетних установах	141

Розділ 6. Бізнес-аналіз в управлінні підприємствами: теорія та практика 144

<i>Абрамов Є. В.</i>	Платоспроможність підприємства та шляхи її забезпечення	144
<i>Боброва С. Д.</i>	Фактори, що впливають на формування прибутку виробничого підприємства	146
<i>Бородавка С. О.</i>	Фінансовий аналіз діяльності підприємства	148
<i>Канельська А.В.</i>	Використання аналітики даних для підвищення ефективності діяльності підприємств	150

Розділ 7. Стан і сучасні тенденції розвитку теорії та практики аудиту..... 153

<i>Narea R.R.</i>	ESG integration in auditing: strategies for effective implementation	153
<i>Ануфрієва Д.С.</i>	Класифікація поточної дебіторської заборгованості підприємства як інструмент контролю її погашення	155
<i>Берегова А.С.</i>	Роль аудиту страхових компаній у виявленні фінансових шахрайств та зловживань	157
<i>Бойко М. В.</i>	Актуальність сучасного аудиту	159
<i>Бразілій Г.А.</i>	Роль та місце автоматизації в процесі аудиту	161
<i>Галюк М.К.</i>	Особливості аудиту доходів при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності: актуалізація проблематики та варіативність шляхів їх вирішення	163
<i>Коба Т.О.</i>	Методи відбору елементів для тестування правильності нарахування під час аудиту розрахунків з оплати праці	165
<i>Крижановська Р.А.</i>	Організаційно методичні аспекти аудиту розрахунків з оплати праці з використанням сучасних комп'ютерних технологій: сьогодення та майбутнє	167
<i>Парфененко О.О.</i>	Форензік як інструмент протидії економічним злочинам: світовий досвід, стан та перспективи розвитку в Україні	169
<i>Сов'як-Круковський П.Ю.</i>	Особливості податкового аудиту підприємств технологічного сектору в Україні	172
<i>Ткаченко Д.О.</i>	Проблеми використання відкритих публічних реєстрів даних у процесі державного аудиту	174
<i>Хорошун В.С.</i>	Особливості внутрішнього контролю оборотних активів компанії в умовах застосування інформаційних технологій	176

Окрім цього, в сучасних умовах важливим є прагнення підприємств до систематичного та детального аналізу динаміки показників свого фінансового стану як власними силами, так і шляхом залучення зовнішніх експертів з метою проведення більш якісного дослідження і розробки дієвої стратегії управління фінансовими ресурсами. Слід зазначити, що застосування аутсорсингу не тільки підвищить ефективність роботи підприємства за рахунок передачі певних функцій на виконання спеціалістам цієї сфери, а й дозволить скоротити витрати на процедуру аналізу та направити кошти на розвиток підприємства.

Загалом, в роботі підкреслено важливість своєчасного фінансового аналізу діяльності підприємств в сучасних умовах. Представлена чітка послідовність етапів фінансового аналізу, а також запропоновано ряд показників та заходів, що сприятимуть більш повному розумінню фінансового стану підприємства, серед яких можна виділити порівняльний аналіз показників з результатами діяльності інших підприємств та скорочення витрат на проведення аналізу за рахунок використання аутсорсингу.

Список використаних джерел

1. Власова Н. О., Міщенко В. А., П'ятак Т. В., Кочетова Т. І., Котлярова А. В. *Фінанси підприємств: підручник / за наук. ред. проф. Н.О. Власової. Харків: Світ Книг, 2018. 437 с.*
2. Довгань Ю. В. *Аналіз фінансового стану як ключовий етап оцінки рівня інвестиційної привабливості підприємства. Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2018. № 3. С. 76-90.*

УДК 330.3

Канельська А.В.,

*студентка ф-ту ОПМ, 5 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
Науковий керівник – Ходзицька В.В. – к.е.н.,
доцент кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

ВИКОРИСТАННЯ АНАЛІТИКИ ДАНИХ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

У сучасному світі дані стали одним з найцінніших ресурсів для підприємства. Аналіз даних може допомогти підприємствам: вивчати ринкові тенденції, краще зрозуміти потреби своїх клієнтів, оптимізувати виробництво, сприятиме прийняттю обґрунтованих і стратегічно важливих рішень та в загальному підвищенню ефективності діяльності. [1] Сучасна аналітика даних пропонує широкий спектр інструментів для управлінської звітності, які надають керівникам чітке уявлення про ефективність їхньої роботи.

Різні сектори відповідальності на підприємстві потребують якісних аналітичних даних. Наприклад: аналітика даних з маркетингового боку може використовуватись для сегментації ринку, визначення цільової аудиторії та вимірювання ефективності маркетингових зусиль; зі сторони продаж можна аналізувати фактичні дані обігу та прибутку компанії, прогнозувати попит та оптимізувати рівень запасів, щоб уникати дефіциту або надлишків та аналізувати потенціал для завоювання ринку; аналітика виробництва допоможе оптимізувати виробничі процеси, зменшити простой, підвищити якість продукції та знизити витрати; є важливим і аналіз задоволеності клієнтів, який покаже їх потреби та вподобання, допоможе виявити слабкі місця в обслуговуванні.

Процес аналітики даних на підприємстві включає в себе чітко визначені кроки (рис. 1).

Визначення цілей та завдань	<ul style="list-style-type: none"> Важливо чітко визначити цілі та завдання, яких необхідно досягти, щоб правильно обрати інструменти та методи аналізу.
Збір даних	<ul style="list-style-type: none"> Наступним кроком є збір та підготовка даних на основі яких буде проводитись аналітика. Дані повинні бути точними, повними та актуальними.
Аналіз даних	<ul style="list-style-type: none"> На третьому етапі проводиться аналіз отриманих даних за допомогою різних методів залежно від цілей та типу отриманих даних.
Візуалізація даних	<ul style="list-style-type: none"> Четвертим кроком є процес перетворення даних у різноманітні візуальні формати, що сприятиме кращому розумінню даних, формуванню закономірностей та тенденцій та оперативності прийняття управлінських рішень.
Моніторинг та оцінка	<ul style="list-style-type: none"> Для розуміння ефективності аналітики даних важливо моніторити та оцінювати результати проведеної роботи.

Джерело: сформовано автором на основі [2,3]

Рисунок 1. Етапи функціонування аналітики в бізнесі

Важливу роль при аналітиці даних є правильних підбір інструментів, які будуть найбільш відповідати потребам підприємства. При роботі з великим обсягом даних варто звертати увагу на автоматизацію та саме візуалізацію даних, щоб мати змогу відслідковувати структуровані та конкретні дані. Системи бізнес інтелекту (BI) є гнучкими, адже дають можливість об'єднувати дані з різних джерел, перетворювати їх, робити додаткові розрахунки та представляти ці дані в налаштованому форматі. [4] Зростає розуміння того, що інтеграція інструментів BI в бізнес-процеси є необхідністю для успіху в сучасному конкурентному середовищі.

Одним із прикладів таких систем є програмне забезпечення Microsoft Power BI (PBI). PBI – це потужний інструмент, який допоможе візуалізувати та

аналізувати дані шляхом створення інтерактивних звітів на основі великого обсягу даних. РВІ використовуючи неструктуровані та необроблені дані дає можливість будувати не тільки красиву картинку, а й якісну аналітику, даючи можливість автоматизувати, а найголовніше в управлінському обліку – це оперативно надавати дані користувачам задля прийняття рішень. [5]

Використання РВІ дає змогу управлінцям регулярно, і що важливо, в режимі онлайн зіставляти КРІ бізнесу та моніторити планові показники з їх фактичним виконанням. Це покращує ефективність підприємства та підвищує швидкість управлінських реакцій. Гнучкість, легкість інтеграції та постійні інновації є головними перевагами РВІ.

Проведення якісної аналітики є корисним для будь-якого підприємства. Завдяки їй можна приймати ґрунтовні рішення, економити ресурси, оптимізувати процеси, швидше адаптуватись до різних викликів, що так важливо у веденні сучасного бізнесу. Впровадження інструментів ВІ стає необхідністю для успішної діяльності та конкурентоспроможності підприємств. Однак, важливо пам'ятати, що аналітика даних – це не просто інструмент, а й безперервний процес, який потребує постійного вдосконалення та адаптації до мінливих умов.

Список використаних джерел

1. Бруханський Р.Ф. Актуалізація застосування обліково-аналітичного інструментарію стратегічного вибору в умовах воєнного стану. Київ: ННЦ «ІАЕ». 2023. С. 18-19. URL: <http://dspace.wupiu.edu.ua/handle/316497/48813> (дата звернення: 30.03.2024)
2. Королюк Т.М., Співак С.М., Ратинський В.В. Облік в управлінні підприємством в умовах цифрової економіки. ТНТУ. 2023. №6. С. 88-96. URL: <http://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/44097> (дата звернення: 15.04.2024)
3. Шлях до інновацій: Роль аналітики у стратегічному розвитку бізнесу. SITNIKS. 2023. URL: https://sitniks.ua/blog_post/rol-analitiki-u-strategichnomu-rozvitku-biznesu/ (дата звернення: 15.04.2024)
4. Іванова Н.С., Попова Ю.С. POWER BI як інструмент автоматизації бізнес-аналітики. ФЕБО. 2022. С. 68-70. URL: http://eprints.kname.edu.ua/62977/1/%D0%9A%D0%9E%D0%9D%D0%A4%D0%95%D0%A0%D0%95%D0%9D%D0%A6%D0%98%D0%AF%20%D0%A4%D0%95%D0%91%D0%9E%D0%90_2022%20%2B-68-70.pdf (дата звернення: 20.04.2024)
5. Power BI як інструмент автоматизації бізнес-аналітики. TechExpert. 2021. URL: <https://techexpert.ua/power-bi-automation-tool/> (дата звернення: 20.04.2024)

**ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА РОЗБУДОВИ ЕКОСИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ
В УМОВАХ ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНИ**

**ЗБІРНИК ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ УЧАСНИКІВ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

**ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА РОЗБУДОВИ
ЕКОСИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ
В УМОВАХ ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ
УКРАЇНИ**

**17–18 квітня 2024 р.
КИЇВ, КНЕУ**

Захарова Н.Ю. ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВ.....	126
Ishchuk M. A. SOCIO-ECONOMIC CONSEQUENCES OF THE PRECARIAT IN UKRAINE.....	130
Казнодій С. В. ЗАРОБІТНА ПЛАТА В УКРАЇНІ: ДЕРЖАВНІ ТА ПРИВАТНІ ПІДПРИЄМСТВА.....	132
Калініна С.П. ДО ПИТАННЯ ПРО ТРУДОРЕСУРСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ: ДЕМОЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ	134
Канельська А.В. ВПЛИВ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ КОМПАНІЇ «ВІАР»	138
Касперович О.Ю. ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ДІАЛОГУ В КРАЇНАХ ЄС: ЗМІСТ ТА ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ.....	141
Каспрук О.В. СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ДІКЕРГОФФ ЦЕМЕНТ УКРАЇНА В УМОВАХ ВІЙНИ.....	146
Кирилюк В.В., Шевчук О. В., Чабан В. Г. СОЦІАЛЬНА ЗГУРТОВАНІСТЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	149
Кир'янова О.В., Попович М.П. КОНЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ БІЗНЕС-ОСВІТИ РЕМІСНИКІВ В УКРАЇНІ	152
Кіндій А. С. РИНОК СОЦІАЛЬНОГО ЖИТЛА: ПРОБЛЕМИ ТА ПРІОРИТЕТИ ДЛЯ УКРАЇНИ.....	157
Кірічок О.Г., Маліченко В.І., Марценюк М.В. ПОШУК НОВОЇ ПАРАДИГМИ ВЗАЄМОДІЇ ВИДІВ ТРАНСПОРТУ.....	159
Кічурчак М.В. ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ ТА ЗАЙНЯТІСТЬ В КРАЇНАХ ЄС: РОЛЬ У СТАЛОМУ РОЗВИТКУ	163
Ключак О.М.....	166
РОЗВИТОК ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ШЛЯХ ЕКОНОМІЧНОГО ВІДНОВЛЕННЯ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ СТАЛОГО ЗРОСТАННЯ УКРАЇНИ.....	166
Кондратенко А. О., Федулова І. В. ОСОБЛИВОСТІ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ В УПРАВЛІННІ ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ ПІД ЧАС ВІЙНИ.....	170

населення (до 47,7-55,3 %) [3, с. 83], що актуалізує необхідність підвищення продуктивності праці в економіці держави. Важливість вирішення даного питання зростає в контексті поствоєнного відновлення і забезпечення подальшого економічного розвитку України.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Вдома краще? URL: <https://forbes.ua/money/bizhentsi-doslidzhennya-04092023-15788>
2. Піраміда чисельності населення світу з 1950 р. до 2100 р. URL: <https://www.populationpyramid.net/ru/%D0%BC%D0%B8%D1%80-%D0%B7%D0%B5%D0%BC%D0%BB%D1%8F/2100/>
3. Позняк О.В., Шевчук П.Є. Демографічні перспективи України до 2060 року. *Demography and Social Economy*. 2014. №1(21). С. 72-84. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=dse_2014_1_8
4. Світ після пандемії: яким буде глобальний ринок праці у 2030–2050 роках. URL: <https://mind.ua/openmind/20219270-svit-pislya-pandemiyi-yakim-bude-globalnij-rinok-praci-u-20302050-rokah>
5. World Development Indicators (dashboard), World Bank, Washington, DC. URL: <https://datatopics.worldbank.org/world-development-indicators/>

УДК 330.1

Канельська А.В.

*здобувачка магістерського рівня освіти
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана,
Науковий керівник — Леоненко О.М.,
к.е.н. доц., доцент кафедри соціоекономіки
та управління персоналом
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана*

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ КОМПАНІЇ «ВІАР»

В сучасних реаліях, все більше і більше компаній усвідомлюють, що окрім економічних показників, важливу роль відіграє

позиція щодо соціальної відповідальності. Діяльність компанії в багатьох випадках ставить цілі не лише на отримання та максимізацію прибутку, а також велике значення відводиться нарощуванню та підтримці іміджу компанії. Позиція в соціальній відповідальності компаній впливає на формування як і виробничих, економічних й соціальних цілей компанії, так і дозволяє підвищувати репутацію задля залучення клієнтів, кваліфікованих працівників, сприяти стійкому розвитку організації. [3] З огляду на сьогоднішні події в Україні важливо розглянути як вітчизняні компанії проявляють свою соціальну відповідальність.

Виклики війни загострили увагу на позиції підприємств з боку участі компаній у підтримці військових, людей які постраждали від війни. Одним із реалізованих кейсів компанії «ВіЯр» є участь в державному проекті «Відновлення», який полягає в зарахуванні компенсації на відновлення пошкоджених будівель через бойові дії спричинені збройною агресією росії, через спеціальну карту на покупку певних груп товарів. І дана ініціатива демонструє, що реально багато клієнтів долучаються і прагнуть у таких спосіб допомогти постраждалим.

Також компанія підтримує українців через програму «Українці — Разом», яка полягає в наданні знижки 7 % на всі товари, за умови наявності соціальної картки учасника картки АТО. Компанія займається меблевим виробництвом, тому дана знижка є доцільною для сімей житло яких постраждало через збройну агресію.

Понад 600 співробітників компанії стоять на захисті нашої країни. Компанія та колеги всіляко підтримують та допомагають їм. Крім постійної підтримки військових за їх запитом до Дня захисників і захисниць України компанія організувала «бокситепла», які колеги збирали самостійно, або ж компанія допомагала у цьому та передавали їх військовим.

Також з економічної точки зору компанія створює робочі місця, підтримує філії в різних містах нашої України тим самим даючи людям роботу, виплачуючи заробітну плату та сплачуючи податки в бюджет нашої держави.

З точки зору ефективності така позиція соціальної відповідальності підприємства впливає на ряд наступних аспектів: дбаючи про свої працівників, суспільство, громадян компанія має кращий імідж та репутацію, що приваблює клієнтів, талановитих працівників, партнерів та інвесторів; працівники в компанії відчують себе більш цінними та захищеними, що призводить до їх лояльності, зменшує плинність кадрів та підвищує продуктивність праці. [1] На власному прикладі «ВіЯр» демонструє, що відпові-

дальнє ведення бізнесу працює на покращення фінансових показників компанії.

Вплив соціальної відповідальності на ефективність діяльності компанії можна охарактеризувати у розрізі різних аспектів (табл. 1).

Таблиця 1

**Вплив соціальної відповідальності
на ефективність діяльності компанії**

Аспект	Вплив	Приклади/випадки
Репутація та імідж	Зростання лояльності споживачів та партнерів, підвищення привабливості для інвесторів, зміцнення конкурентних позицій	Компанія забезпечує фінансування місцевих та державних соціальних проектів, що підвищує її імідж серед споживачів
Лояльність/залучення співробітників	Залучення талановитих співробітників, підвищення мотивації та продуктивності, зниження плинності кадрів, створення позитивного робочого клімату	Компанія ставить пріоритет на цінності працівників, надає програми розвитку для співробітників та фінансову мотивацію
Зниження ризиків	Уникнення скандалів, іншого роду проблем можуть завдати шкоди репутації компанії та призвести до фінансових витрат	Наявність плану швидкого реагування, відповідне планування впровадження нових практик соціальної відповідальності
Доступ до нових ринків	Можливість виходу на нові ринки та доступ до нових груп споживачів	Компанія адаптує продукцію та послуги, нарощує виробничі потужності для потреб нових ринків
Стимулювання інновацій	Пошук інноваційних рішень, оптимізація процесів, які одночасно принесуть користь як компанії, так і суспільству	Компанія запровадила нові технології переробки відходів, що зменшило витрати та підвищило продуктивність
Зростання прибутку	Збільшення продажів, нарощування бази клієнтів	Компанія може отримувати додаткові інвестиційні фінансування для розширення свого виробництва

Джерело: складено автором самостійно на основі [2]

Ставлячи цілі на рік компанія «ВіЯр» обов'язково виділяє окреме місце позиції соціальної відповідальності, а саме інвестиціям прагнучи бути відповідальною частиною суспільства. 3

огляду на сьогоднішні події така соціальна відповідальність компанії безумовно впливає на ефективність діяльності, адже чим більше компанія допомагає нашим військовим та людям постраждалим від війни тим більше вона гарантує собі впевненість в завтрашньому дні.

Отже, позиція компанії «ВіЯр» демонструє, що ефективна інтеграція соціальної відповідальності в діяльність компанії може значно вплинути на її успіхи. Особливо в сучасному світі, де споживачі та інвестори стають все більш вимогливими до таких аспектів. Тому соціальна відповідальність компанії є не просто моральним вибором, а й стратегічною необхідністю з економічного боку.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Іванова М.І., Швець В.Я., Саннікова С.Ф., Варяниченко О.В., Бардась А.В. Соціальна відповідальність як ключова компетенція забезпечення сталого розвитку підприємства. *Бізнес Інформ*. 2023. №3. С. 176-186. URL: <https://www.researchgate.net/profile/Artem-Bardas/publication/370516179>

2. Краузе О.І., Піняк І.Л., Шпилик С.В. Соціальна відповідальність в контексті діджиталізації бізнесу. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2022. №11. URL: <https://www.inter-nauka.com/issues/economic2022/11/8381/>

3. Куцук, В.І., Мойсеєнко В.І. Методичні основи оцінювання соціальної відповідальності підприємства. *Сталий розвиток економіки*. 2018. №3. С. 92-99. URL: <https://www.economdevelopment.in.ua/index.php/journal/article/view/140/133>

УДК 33.334:339.9

Касперович О.Ю.

молодший наук. співробітник

Інститут економіки промисловості НАН України

м. Київ, Україна

ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ДІАЛОГУ В КРАЇНАХ ЄС: ЗМІСТ ТА ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Євроінтеграційний вектор розвитку України обумовлює необхідність глибокого вивчення, усвідомлення та використання досвіду та відповідних пріоритетів розвитку країн ЄС. Одним з ключових напрямів, пов'язаних з формуванням комплексної політики

Міністерство освіти і науки України
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана
Факультет обліку та податкового менеджменту

ОБЛІК, АНАЛІЗ, АУДИТ ТА ОПОДАТКУВАННЯ: сучасні концепції розвитку

Збірник матеріалів
VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції
здобувачів вищої освіти і молодих учених
11 травня 2023 року

З М І С Т

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ ЗА НАПРЯМАМИ

**Розділ I. Актуальні проблеми розвитку теорії
і практики бухгалтерського обліку та звітності**

<i>Арполенко Л.О.</i>	Особливості обліку інвентаризації активів підприємства та контролю розрахунків за відшкодування завданих збитків.	8
<i>Барковець І.Ю.</i>	Напрями удосконалення обліку виробничих запасів підприємства.	10
<i>Бездушний В.І.</i>	Особливості методології складання консолідованої фінансової звітності.	12
<i>Беренич М.М.</i>	Проблеми організації обліку запасів на підприємстві.	15
<i>Білик К.Ю.</i>	Кредити банків в іноземній валюті та їх облік.	17
<i>Блаженко Є.О.</i>	Особливості облікової політики підприємства щодо основних засобів.	19
<i>Блінська Д.С.</i>	Основні проблеми обліку реалізації готової продукції.	21
<i>Бухарінова І.А.</i>	Сучасні тенденції автоматизації обліку основних засобів.	23
<i>Гаврилюк Х.К.</i>	Проблеми впровадження автоматизованих інформаційних систем у процесі бухгалтерського обліку.	25
<i>Гайдук А.Р.</i>	Ноу-хау: сутність та облікове забезпечення.	28
<i>Гірча Н.А.</i>	Організація обліку витрат на різних об'єктах будівництва.	30
<i>Гончарук А.С.</i>	Значення бухгалтерського обліку власного капіталу приватного акціонерного товариства в сучасних умовах скопоміки.	33
<i>Гребенюк А.Г.</i>	Особливості обліку оплати праці в умовах воєнного стану.	35
<i>Грицюк І.Г.</i>	Особливості обліку електронних грошей.	37
<i>Гурняк А.О.</i>	Актуальні питання амортизації необоротних активів підприємства.	39
<i>Денисенко Т.С.</i>	Порівняльний аналіз складання фінансових звітів за різними стандартами: ЗПБО США (US GAAP) та МСФЗ (IFRS).	41
<i>Єлькін В.О.</i>	Стан та проблематика податкового механізму акцизного податку.	44
<i>Канельська А.В.</i>	Фінансові результати діяльності підприємств: їх стан та чинники впливу при воєнному стані.	46
<i>Клігунова А.А.</i>	Порядок створення та обліку резерву сумнівних боргів як елемент облікової політики підприємства.	48
<i>Князєва О.О.</i>	Інформаційно-аналітичне забезпечення оцінювання ефективності роботи працівників підприємства.	51
<i>Коряк А.С.</i>	Функції бухгалтерського обліку: сутність та вимоги.	53
<i>Костенко А.С.</i>	Проблеми визнання, оцінки та обліку дебіторської заборгованості.	55
<i>Кравченко Б.О.</i>	Бухгалтерсько-правовий аспект торгівлі в інтернет-магазині.	57
<i>Кривенко Т.С.</i>	Особливості формування фінансових результатів сільськогосподарських підприємств.	60
<i>Лавриненко Ю.С.</i>	Штучний інтелект: особливості впровадження в практику інформаційного забезпечення управління.	62
<i>Лях А.С.</i>	Нематеріальні активи: економічна сутність та класифікація.	65
<i>Макаревська В.В.</i>	Особливості обліку основних засобів в умовах воєнного стану.	67
<i>Містюк М.О.</i>	Підходи щодо відображення інформації про працю та її оплату	69

що включається до ціни таких товарів. Тягар зі сплати акцизного податку перекладається з виробника на споживача підакцизної продукції.

Таким чином, акцизне оподаткування, як і вся податкова система України, перебуває під вектором змін на шляху гармонізації українського податкового законодавства із законодавством Європейського союзу.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України (із змінами та доповненнями станом на 4 жовтня 2018 року). – Х.: Одиссей. – 764 с.
2. Директива Ради 92/12/ЄЕС "Про загальні положення стосовно виробів (товарів), що підлягають акцизному збору, а також утримання, переміщення та контролю таких виробів" від 25 лютого 1992 року. URL: www.zakon.rada.gov.ua.
3. Щодо питання визначення та законодавчого закріплення поняття «акцизний податок». URL: <http://www.pgp-journal.kiev.ua/archive/2018/4/28.pdf>
4. Волкова О.Г. Деякі аспекти акцизного оподаткування в Україні. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/5047/1>
5. Кошук Т.В. Адаптація податкового законодавства України стосовно справляння акцизного податку до директив ЄС.// Наукові праці НДФІ. – 2015 . – № 3 . – С. 2-7. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npdfi_2015_3_6

УДК 657.44

Канельська А.В.,

*студентка ф-ту ОПМ, 4 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
Науковий керівник – Леженко Л.І. – к.е.н.,
доцент кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ: ЇХ СТАН ТА ЧИННИКИ ВПЛИВУ ПРИ ВОЄННОМУ СТАНІ

Військова агресія росії проти України демонструє, що вплив війни на бізнес та економіку неминучий, залежно від того, які галузі економіки зазнають найбільшого впливу внаслідок воєнних дій. В перші повоєнні роки, воєнні дії на території України суттєво вплинули на всі аспекти діяльності суб'єктів господарювання, а з 24 лютого 2022 року і подальша ескалація військового конфлікту мають серйозний вплив, в тому числі на фінансові результати діяльності підприємств України. Сьогодні, попри повномасштабне вторгнення, підприємства поступово адаптуються до роботи в умовах воєнного стану.

Одним із негативних наслідків діяльності підприємств України під час воєнних дій є зниження обсягів реалізації та збільшення збитків. Тільки 17 % компаній працюють на повну потужність, тоді як одна третина з них припинила свою діяльність [1]. Виходячи з цього, варто проаналізувати чинники, які вплинули на фінансові результати діяльності підприємств в умовах воєнного стану.

По-перше, воєнні дії спричинили руйнування інфраструктури, такої як дороги, мости, залізниці, порти та аеропорти. Це своєю чергою призвело до зниження потоку товарів та послуг, збільшення транспортних витрат і зниження продуктивності підприємств.

По-друге, воєнний конфлікт призвів до падіння споживчого попиту на товари та послуги підприємств, зокрема на ринку збуту. Це позначилось на скороченні обсягів продажу і зменшення доходів підприємств, що і спричинило потребу в зменшених обсягах виробництва. Деякі підприємства в перший місяць взагалі не мали можливості реалізовувати продукцію (товари, роботи, послуги) [2].

По-третє, суб'єкти господарювання відчували на собі зростання вартості сировини й матеріалів, які використовуються для виробництва товарів. Це знизило маржинальність підприємств і вплинуло на їхні фінансові результати.

Серед інших викликів – перебої зі світлом і зв'язком; мобілізація, бронювання співробітників; збільшення витрат на забезпечення безпеки, що також може впливати на фінансові результати діяльності підприємств.

В цілому воєнні дії призвели до погіршення економічної ситуації в країні та значних викликів для фінансового здоров'я підприємств, тому що вплинути на обсяги продажів, витрати та загальний економічний клімат.

Відповідно до даних Державної служби статистики України, воєнні дії 2014 року в Україні спричинили зниження ВВП на 6,6 %, а у 2022 році на 30 % у порівнянні з попереднім роком [3]. Негативна динаміка ВВП свідчить про зниження фінансових результатів діяльності підприємств. Також зменшилися обсяги виробництва в промисловості, будівництві, сільському господарстві та інших галузях економіки.

Крім того, варто проаналізувати зміну фінансових результатів за різними галузями. Ритейл сектор представниками якого є "АТБ", "Fozzy Group", "Епіцентр", до війни генерував близько 8 % ВВП, загальні збитки становлять – 1,4 млрд дол. Хімічна промисловість (Севродонецьке об'єднання "Азот", концерн "Стирол" (Горлівка), "Азот" (Черкаси)), частка в ВВП якої складає 3 %, втратила прибутку на майже 600 млн дол. [5].

Для зменшення негативного впливу воєнного стану на фінансові результати діяльності підприємств, можливо застосувати заходи, які допоможуть зменшити витрати та збільшити ефективність виробництва. Наприклад, можна зменшити кількість послуг та витрати на рекламу, зменшити інші витрати, за необхідності, знизити витрати на енергоносії тощо. Уряду України важливо надавати допомогу підприємствам, які постраждали від воєнних дій, а також забезпечувати належний захист підприємств від збройної агресії. Додатково, держава може застосовувати заходи, щоб допомогти підприємствам скоротити витрати та збільшити ефективність виробництва, щоб зберегти їхню конкурентоспроможність.

Таким чином, можна зробити висновки, що війна спричиняє серйозні фінансові виклики для суб'єктів господарювання України, має значний, негативний вплив на фінансові результати діяльності підприємств, на їхню діяльність та конкурентоспроможність. Але за допомогою правильної стратегії

управління фінансами та ділової активності, підприємства можуть зменшити негативні наслідки війни на свою діяльність. Наприклад, суб'єкти господарювання можуть зосередитись на зменшенні витрат, розширенні ринків збуту, пошуку нових можливостей для розвитку та залученні інвестицій. Крім того, підприємства можуть співпрацювати з державними органами та іншими підприємствами для зменшення ризиків та забезпечення взаємної підтримки.

Список використаних джерел

1. Європейська Бізнес Асоціація. "Підтримують команди та армію: як працює бізнес в умовах війни." Сайт «European Business Association». URL: <https://eba.com.ua/pidtrymuut-komandy-ta-armiyu-yak-pratsyuie-biznes-v-umovah-vijny/> (дата звернення: 01.04.2023)
2. Кириченко А. В. UNIAN.NET. "Час для роботи: як відновлювався та адаптувався український бізнес за рік війни." URL: <https://www.unian.ua/economics/agro/chi-budut-ukrajinci-z-molochkoju-popri-skorochennya-virobnictva-v-krajini-12149589.html> (дата звернення: 03.04.2023)
3. Державна служба статистики України. "Сайт Державного департаменту статистики України." URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 05.04.2023)
4. Ловінська, Л. Г., Озеран, А. В., Коршикова, Р. С. "Фінанси України" (2022). Бухгалтерський облік та фінансова звітність в умовах воєнного стану в Україні.
5. Каракуц А., Гордійчук Д., Щедрін Ю., Економічна правда. (2022) "Аграрний бізнес, металурги, IT, хімія та інші: як справи в гігантів української економіки". URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/06/6/687837/#1> (дата звернення: 11.04.2023)

УДК 657

Клігунова А.А.,

*студентка ф-та ОПМ, 5 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
Науковий керівник – Бірюк О.Г. – к.е.н.,
професор кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

ПОРЯДОК СТВОРЕННЯ ТА ОБЛІКУ РЕЗЕРВУ СУМНІВНИХ БОРГІВ ЯК ЕЛЕМЕНТ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

В Україні на сьогодні облікова політика підприємства регламентується Методичними рекомендаціями щодо облікової політики, які затверджені як на рівні Міністерства фінансів України [1], так і на рівні Міністерства аграрної політики [2]. Підприємство самостійно на основі національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку (далі – НП(С)БО) та інших нормативно-правових актів з бухгалтерського обліку визначає за погодженням з власником (власниками) або уповноваженим ним органом (посадовою особою) відповідно до установчих документів облікову політику підприємства [1, п. 1.2].

Згідно чинного законодавства України щодо облікової політики одним з елементів, який рекомендовано відображати в розпорядчому документі про облікову політику підприємства, є метод обчислення резерву сумнівних боргів (у разі потреби – спосіб визначення коефіцієнта сумнівності) [1, п. 2.1, абз. 9; 2,